

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ÜNLÜ TÜRK YAZARLARIN ÇOCUK EDEBİYATI ALANINDA YAZDIĞI
ÖYKÜLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Songül EROĞLU
ORCID: 0009000425714090

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇINAR
ORCID: 0000000289783640

Konya – 2025

ÖN SÖZ

Tez çalışması sürecinde emeği geçen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇINAR'a Tez savunması jüri üyesi Doç. Dr. Fatih Serdar YILDIRIM ve Prof. Dr. Beyhan Nazlı KOÇBEKER EİD hocalarıma emeklerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Her zaman yanımda olan, manevi desteğini hiç esirgemeyen kardeşim Semiha EROĞLU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Songül EROĞLU

Mart 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	viii
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Değer Kavramı ve Tanımı	7
2.1.1. Değerlerin Sınıflandırılması	9
2.1.2. Spranger'in değer sınıflandırması	9
2.1.3. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması	10
2.1.4. Schwartz'ın değer sınıflandırması	11
2.2. Değerler Eğitimi	12
2.3. Kök Değerler	15
2.3.1. Adalet	15
2.3.2. Dostluk	15
2.3.3. Dürüstlük	16
2.3.4. Özdenetim	16
2.3.5. Vatanseverlik.....	16
2.3.6. Sabır.....	17
2.3.7. Saygı.....	17
2.3.8. Sevgi	17
2.3.9.Sorumluluk	18
2.3.10. Yardımseverlik	18
2.4. Çocuk Edebiyatı	19
2.5. Yazarlar ve Eserleri Hakkında Genel Bilgiler.....	22
2.5.1. Rıfat Ilgaz'ın hayatı ve eserleri	22
2.5.2. Yaşar Kemal'in hayatı ve eserleri	22
2.5.3. Behiç Ak'ın hayatı ve eserleri	23

2.5.4. Gülten Dayıoğlu'nun hayatı ve eserleri.....	24
2.5.5. Hidayet Karakuş'un hayatı ve eserleri	24
2.5.6. Eflatun Cem Güney'in hayatı ve eserleri	25
2.5.7. Muzaffer İzgü'nün hayatı ve eserleri	26
2.5.8. Aziz Nesin'in hayatı ve eserleri	27
2.6. İlgili Araştırmalar	28
3. YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	33
3.3. Verilerin Toplanması.....	33
3.4. Verilerin Analizi.....	34
3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği.....	35
4. BULGULAR	36
4.1.Ünlü Türk Yazarların Çocuk Edebiyatı Alanında Yazılmış Öykülerinin On Kök Değeri Taşması Bakımından Bulgular	36
4.2. Ünlü Türk Yazarların Çocuk Edebiyatı Alanında Yazılmış Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından Önemini Yansıtan Bulgular.....	39
4.2.1. Rıfat İlgaz'ın Öyküleri	39
4.2.1.1. Bacaksız Okulda.....	39
4.2.1.2. Öksüz Cıvciv	42
4.2.1.3. Cankurtaran Yılmaz	45
4.2.2. Yaşar Kemal'in Öyküleri	49
4.2.2.1. Beyaz Pantolon.....	49
4.2.2.2. Yağmurla Gelen	52
4.2.2.3. Yeşil Kertenkele	56
4.2.3. Behiç Ak'ın Öyküleri	57
4.2.3.1 Eve Giden Küçük Tren.....	57
4.2.3.2. Güneş Bile Tamir Eden Adam	61
4.2.3.3. Galata'nın Tembel Martısı	63
4.2.4. Gülten Dayıoğlu'nun Öyküleri.....	66
4.2.4.1. Yalan Üç Ayaklıdır	66
4.2.4.2. Fadış	71
4.2.4.3. Dört Kardeştiler	75
4.2.5. Hidayet Karakuş'un Öyküleri	79
4.2.5.1. Sayısal Çocuk	79
4.2.5.2. Kardan Adam Kaçtı.....	81
4.2.5.3. Sevgi Kuşları	82
4.2.6. Eflatun Cem Güney'in Öyküleri	84
4.2.6.1. Açıl Sofram Açıl	84
4.2.6.2. Gülen Nar ile Ağlayan Ayva	88
4.2.6.3. Zindandan Gelen Mektup.....	90

4.2.7. Muzaffer İzgü'nün Öyküleri	92
4.2.7.1. Bulutlara Simit Satan Çocuk	92
4.2.7.2. Yumurtadan Çıkan Öğretmen	95
4.2.7.3. Anneannemin Erikli Bahçesi	100
4.2.8. Aziz Nesin'in Öyküleri	102
4.2.8.1. Hayvanlar Takımı	102
4.2.8.2. Boyalı Tilki Masalı	111
4.2.8.3. Anıtı Dikilen Sinek	112
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	119
5.1. Sonuç ve Tartışma	119
5.2. Öneriler	122
KAYNAKLAR	123

TABLULAR

Tablo 1: Çalışma takvimi	34
Tablo 2: İncelenen kitaplarda on kök değerinin bulunma durumları.....	37
Tablo 3: Bacaksız Okulda öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	39
Tablo 4: Öksüz Cıvıv öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	42
Tablo 5:Cankurtaran Yılmaz öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	45
Tablo 6:Beyaz Pantolon öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	49
Tablo 7:Yağmurla Gelen öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	52
Tablo 8:Yeşil Kertenkele öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	56
Tablo 9:Eve Giden Küçük Tren öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	57
Tablo 10: Güneşi Bile Tamir Eden Adam öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	61
Tablo 11:Galata'nın Tembel Martısı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	63
Tablo 12: Yalan Üç Ayaklıdır öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	67
Tablo 13:Fadiş öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	71
Tablo 14: Dört Kardeşiler öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	75
Tablo 15: Sayısal Çocuk öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	79
Tablo 16: Kardan Adam Kaçtı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	81
Tablo 17: Sevgi Kuşları öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	83
Tablo 18: Açıl Sofram Açıl öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	84
Tablo 19: Gülen Nar ile Ağlayan Ayva öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	89
Tablo 20: Zindandan Gelen Mektup öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	90
Tablo 21: Bulutlara Simit Satan Çocuk öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	92
Tablo 22: Yumurtadan Çıkan Öğretmen öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	95
Tablo 23: Anneannemin Erikli Bahçesi öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı	100
Tablo 24: Hayvanlar Takımı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	102
Tablo 25: Boyalı Tilki Masalı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	111
Tablo 26: Amıtı Dikilen Sinek öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı.....	112

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Ünlü Türk Yazarların Çocukedebiyatı Alanında Yazdığı Öykülerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **122** sayfalık kısmına ilişkin, 26/03/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%21** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

26/03/2025

Songül EROĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇINAR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

26/03/2025

Songül EROĞLU

Kısaltmalar

Kısaltmaları, tez hazırlama kılavuzunda verilen açıklamaları dikkate alarak yazınız.

Akt : Aktaran

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

s : Sayfa

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TDK : Türk Dil Kurumu

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ÜNLÜ TÜRK YAZARLARIN ÇOCUK EDEBİYATI ALANINDA YAZDIĞI ÖYKÜLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Songül EROĞLU

Değer insana özgü bir kavramdır. Değerler insanların bir arada yaşama eyleminin zorunlu sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Değerler insan ilişkilerini düzenleyip toplum içinde yaşamayı kolaylaştırır. Aynı zamanda toplumun benimsediği kuralların yeni kuşaklara aktarılmasını sağlarken, kişilerin değişen ve gelişen zamana ayak uydurmasına, yaşadığı çevreyi tanıyarak uyum sağlamasına yardımcı olur. Araştırmanın konusu ünlü Türk yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yazdığı öykülerin değerler eğitimi açısından incelenmesidir. Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programlarında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinden oluşan 10 adet kök değer ele alınarak 8 ünlü yazarın 3'er öyküsünden oluşan toplamda 24 öykü nitel araştırma yöntemine uygun olan doküman analizi yöntemi ile detaylı olarak incelenmiştir. Nitel olarak elde edilen bulguların çözümlenmesinde ise betimsel analiz ve içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Ünlü Türk Yazarların çocuk edebiyatı alanında yazılmış öykülerinde hangi değerlerin işlendiği, seçilen öykülerinin değerler eğitimi açısından önemi konuları üzerinde durulmuş, öykülerin taşıdığı değerler ve değerler eğitimi açısından analizi yapılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda incelenen öykülerin kök değerleri taşıdığı görülmüş olup eserlerinin on kök değer bakımından içerikçe zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada en çok işlenen değer sevgi değeri olduğu, en az işlenen değer ise vatanseverlik değerleri olduğu tespit edilmiştir. Öykülerde en sık işlenen değerler; sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, iken az bahsedilen değerler ise vatanseverlik, özdenetim, saygı ve sabırdır.. İncelenen kitapların tamamına bakıldığında on kök değer arasından hiç bahsedilmeyen değer bulunmadığı görülmüş olup, ünlü Türk yazarların çocuklar için yazdığı öykü kitaplarının değerler eğitimi açısından faydalı olabileceği görülmüştür. İncelenen öykü kitapları çocukların hayal dünyasına hitap ederken değer eğitime katkı sağlayıcı niteliktedir. Bazı kitaplarda ise kültürümüzü yansıtan, yaşanmış gerçek olaylara yer verildiğinden bu kitaplardan faydalanmak çocuğun içinde bulunduğu topluma adaptasyonu sağlayarak değer eğitime katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Kök Değerler, Çocuk Edebiyatı.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Primary Education Program
Master Thesis

EXAMINATION OF STORIES WRITTEN BY FAMOUS TURKISH WRITERS IN THE FIELD OF CHILDREN'S LITERATURE IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Songül EROĞLU

Value is a concept unique to humans. Values emerged as a necessary result of people's act of living together. Values regulate human relations and make it easier to live in the society. At the same time, it helps people keep up with the changing and developing times and adapt to the environment they live in, while ensuring that the rules adopted by the society are transferred to new generations. The subject of the research is to examine the stories written by famous Turkish writers in the field of children's literature in terms of values education. The research was conducted by considering 10 root values consisting of justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness in the educational programs of the Ministry of National Education, and a total of 24 stories, 3 of which were written by 8 famous writers, were prepared in accordance with the qualitative research method. It was examined in detail using the document analysis technique. Descriptive analysis was used to analyze the qualitative findings. The values that are covered in the stories of famous Turkish writers written in the field of children's literature, the importance of the selected stories in terms of values education were emphasized, and the stories were analyzed in terms of the values they carry and values education.

As a result of the analysis, it was seen that the stories examined carried root values and it was concluded that the works were rich in content in terms of ten root values. In the study, it was determined that the most processed value was the value of love, and the least processed value was patriotism values. The most frequently mentioned values in the stories are love, responsibility, and helpfulness, while the less frequently mentioned values are patriotism, self-control, respect, and patience. When all the books were examined, it was seen that there was no value mentioned among the ten root values, and it was seen that the story books written for children by famous Turkish authors could be useful in terms of values education. The story books examined appeal to children's imagination and contribute to value education. Since some books contain real events that reflect our culture, benefiting from these books will contribute to value education by ensuring the children's adaptation to the society they live in.

Keywords: Value, Values Education, Root Values, Children's Literature

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Yaşadığımız toplum içinde kişilerin davranışlarını etkileyen önemli unsurlardan biri de değerlerdir. Toplum kendi değerlerini kendisi oluşturmaya yatkındır. Bunu yaparken de toplum kendi kültürüyle etkileşim içindedir. Değerler bu şekilde kültürden etkilenen ve kültürü nesilden nesile taşıyan bir konumdadır. Teknolojik gelişmeler ile hızla değişen zamanın insanların geçmişten taşıdığı değerler üzerinde risk oluşturması, değerlerin yaşanılan döneme uygun olacak şekilde taşınmasını gerekli kılmıştır. İçinde bulunduğumuz zamanda toplumsal yaşamda bireylerin davranışlarına yön veren önemli değerler vardır. Bu değerler kişilerin toplumsal yaşama uyumunda yardımcı niteliğindedir. Bu sebeple “değer” kavramı kişilerin içinde bulunduğu zamandan etkilenen ve o zamanı etkileyerek yaşamsal bir olgu oluşturan niteliktedir denilebilir (Yir, 2019). Değerlerin toplumsal yapı ile iç içe olması değerler eğitiminin önemi daha da arttırmaktadır.

Akın ve Öztürk (2021)’e göre değer eğitimi çocuğun ailesinde başlar. Çocuk ailesini model olarak temel değerleri içselleştirir. Aile çocuğun yanlış davranışlarını düzeltme yoluna giderek çocuğun benimseyeceği değerlerin şekillenmesinde etkin rol alır. Başlangıçta çocuğun içinde bulunduğu ailenin kültürel yapısını kavraması ile okulda devam eden değer eğitimi toplumsal ve milli bir yapıya kavuşur. Çocuk içinde bulunduğu ülkenin vatandaşı olarak milli, manevi değer yargılarını okullar aracılığı ile geliştirir. İlkokullarda dersler aracılığı ile öğrencilere temel değerlerden olan sorumluluk, saygılı olma, adaletli olma, empati, dürüstlük, temizlik gibi değerler kazandırılmaktadır. Bu değerlerin kazandırılmasında öğrencilerin değerleri yaparak, yaşayarak öğrenecekleri bir okul ortamından faydalanmak yararlı olacaktır. Okullarda değerler eğitiminin daha etkili biçimde gerçekleştirilmesi için temel değerlere ihtiyaç duyulduğu örnek olaylara yönelik süreçler düzenlenmelidir (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013). Değer öğretiminde ailenin ve toplumun etkisinin yanında kitapların da önemi büyüktür. Kitaplar çocuğun hayal dünyasını aktif kılarak hedeflenen değerlerin içselleştirilmesi için etkili yöntemlerdendir. Değerlerin toplum ve kişiler tarafından sahiplenilmesi çok büyük anlam ifade etmektedir. Çünkü kişi yaşadığı çevrenin değeri ile uyumlu olduğunda, toplum tarafından kabul görmekte, değişen dünyaya karşısında sahip olduğu kültürünü yaşatabilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Değer eğitimi, aile ve sosyal çevrede verilebildiği gibi öğretim programlarının içerisine dahil edilen çocuk kitapları aracılığı ile sağlanabilir. Çocuklar için yazılan kitapların değerler eğitiminde çocuğun üzerindeki etkisi değer öğretimi ve çocuğun manevi gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Çocukların doğru kitaplar ve seviyesine uygun yazılı kaynaklar ile temas kurdurulması manevi, ahlaki ve kültürel değerlerin kazandırılmasında aileler ve öğretmenler açısından yol gösterici olacaktır.

Araştırmanın konusu ünlü Türk yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yazdığı öykülerin değerler eğitimi açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programlarında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinden oluşan on adet kök değer ele alınarak inceleme yapılmıştır. Değerler, değerlerin önemi, ünlü Türk yazarların çocuk edebiyatı alanında yazılmış öykülerde hangi değerlerin işlendiği, ünlü Türk yazarlarının öykülerinin değerler eğitimi açısından önemi konuları işlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Değerler, toplumu bir arada tutan ve topluluk olmanın zorunlu olağan sürecinin bir sonucudur. İnsanlar değerler aracılığı ile birlikte yaşamayı öğrenip yaşadığı toplumun parçası haline gelir. Değerler topluma, içinde bulunulan zamana, ihtiyaca göre çeşitlilik gösterebilir. Bu sebeple, dinamik yapıya sahip olan değerlerin eğitimi önem kazanmaktadır. Eğitimde davranış kazandırmanın etkili yollarından biri de kitaplardır. Kitaplar, çocukların hayal dünyasını zenginleştirirken okul ve ailenin yetersiz kalabildiği konularda çocuklar için yol göstericidir. Kitaplar bu özelliği ile çocuklara değerlerin kazandırılmasında etkili olarak faydalanılacak unsurlardandır. Öykü kitapları, küçük yaş çocukları için hayata adaptasyonunda destekleyici olacaktır. Bu araştırmada on kök değer temel alınarak, çocuklara değerler eğitimi kazandırılırken yararlanılacak öykü kitaplarının ve önemi analiz edilmiştir.

Günümüz dünyasında değişen yaşam şartları ve teknolojik gelişmeler, kentleşme geleceğimiz olan yeni nesil çocukların insani değerlere duyulan ihtiyacını artırmaktadır. “Toplumun arzuladığı insan profilinin yükseltilmesinde ve istenilen değerlerin öğrencilere aktarılmasında öğretim programlarının payı yüksektir” (Özcan, 2023). Bu sebeple ilköğretim kademesinde değerler benimsetilirken hayat bilisi ve Türkçe dersinden öncelikle yararlanılır. “Değerler eğitimi sevgi, saygı, dürüstlük, hoşgörü, iyilik, sorumluluk gibi evrensel değerlere vurgu yapar” (Derse ve Coşkun, 2021).

Bu araştırmanın amacı ünlü Türk yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yazdıkları öyküleri; Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programlarında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinden oluşan on adet kök değer açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda evrene uygun olarak seçilmiş sekiz ünlü yazarın üçer öykü kitabı, toplamda yirmi dört kitap incelenerek, öykülerde yer alan değerlerin tespit edilerek, öykülerin değerler eğitimi açısından analizi yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda şu iki temel soruya cevap aranmıştır:

- 1- Ünlü Türk yazarların çocuk edebiyatı alanında yazdığı öykülerde hangi değerler işlenmiştir?
- 2- Ünlü Türk yazarların çocuk edebiyatı alanında yazdığı öykülerinin değerler eğitimi açısından önemi nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kişinin dünyaya geldiği ailede ebeveynleri ile başlayan değer eğitimi, okul hayatına başlamasıyla gelişim gösterecek ve öğretmenlerin değerler eğitimi üstlenmesiyle süreç işlevselliğini arttıracaktır. Özübal (2024)'a göre değer kazanımı öncelikle çocuğun yakın çevresinden başlayarak okulla devam eder. Ebeveynler, çocuklarına kendi benimsedikleri değerleri öğretir, okul ise bu değerleri geliştirerek, bireylerin ulusal ve evrensel değerlerle bütünleşmesini sağlar.

Değerler insanların duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyebilir ve bu özelliklerin etkisi ile değişebilir. Başka bir ifadeyle, değerler insani özelliklerden etkilenebilir. Eğitim sürecinde öğrencinin bilişsel özelliklerini geliştirmeye çalışmak ile birlikte duygu, düşünce ve davranışlarına dokunabilmek, onları da pozitif yönde etkileyebilmek amaçlanmaktadır. Bu nedenle, değerler eğitimi öğrencilerin duygu, davranış ve düşüncelerini etkileyebilmede, değiştirebilmede, doğuştan var olan manevi nitelikler ile insanı toplum içinde değerli kılan özellikleri ortaya çıkarabilmede önemi azımsanamayacak bir göreve sahiptir. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde de araştırmacılar tarafından değerler eğitiminin insan hayatı için taşıdığı öneme dikkat çekildiği görülmektedir (Ateş, 2017).

“Ülkemizde gerek eğitim sistemi içerisinde gerek sosyal hayatın içerisinde insanî, manevî, sosyal ve milli değerlere önem verilmekte; huzurlu, sağlıklı, refah bir toplum yapısının sağlanması ve devamlılığı için öğrencilere küçük yaşlardan itibaren değerler eğitimi verilmektedir” (Dökme, 2019).

“Değer yaratmak, yaratılan ve herkes tarafından kabul edilen değerleri davranış haline getiren bireyler yetiştirmek eğitimin hedefleri arasındadır” (Arslan, 2022). Günümüzde yaşanan siyasi, sosyal, kültürel değişim ve ilerlemeler sonucunda bireylerin çevresi ile etkili iletişim kurup, yaşanan sorunlara toplum ile uyumlu, etik kurallara uygun bir şekilde çözüm üretebilmeleri için değerler eğitimi ciddi öneme sahiptir (Sağlam ve Genç, 2015).

Değer eğitimi için öğretmenlerin değerleri erişilebilir ve anlaşılır biçimde sunabilmesi önem taşımaktadır. Öğretmenler öğrencilerinin anlayacağı değerleri öğrencilere sunarken aynı zamanda örnek olmalı, öğrencilerin güçlü yönlerini geliştirmeye odaklanmalı ve onların sosyal alanda gelişimlerine katkıda bulunabilmeleri için değerler eğitimi ciddi öneme sahiptir (Utyupova, Baiseitova, Mukhamadiyeva 2016) .

Değer eğitimine verilen önem son dönemlerde daha da artmıştır. Toplum içinde kabul gören davranışları yerine getiren bireyler yetiştirmek eğitimin hedefleri arasında yer almaktadır (Yılmaz ve Yılmaz, 2017).

Değerin özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından kabul gören yargılardır.
2. Sosyal ihtiyaçları karşıladığı düşünülen ölçütlerdir.
3. Sadece bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal yargılardır.
4. Değerler bireyin davranışını yönlendirmektedir.
5. Değerler normlara göre daha genel ve soyut bir nitelik taşımaktadır.

Çünkü değerler normları da içermektedir (MEB, 2005).

Son yıllardaki teknolojik gelişmeler çocuğun toplum ve çevresindeki kişiler ile kurduğu iletişimi azaltmıştır. Çocukların daha çok televizyon ve diğer teknolojik cihazlar ile vakit geçiriyor olması insanlık ve kültür açısından büyük önem taşıyan değer eğitimine duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Bu nedenle okullarda değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar yoğunlaşmıştır. Değerler eğitimi ailede sosyal çevrede verilebileceği gibi çocuğun kendi dünyası ile birebir temas kurabileceği öyküler aracılığı ile içselleştirilerek verilebilir. Hikayeler çocuklara okumayı sevdiren araçlardır. Yazdığı hikayelerle çocuk edebiyatına katkı sağlamaya çalışan, Türk yazarlarının öykülerinde hangi değerlerin işlendiği ve bu öykülerin değerler

eğitimi açısından taşıdığı nitelikler araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda araştırma bulgularının yeni çalışmaların nn açması ve ocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından etkisini ortaya koyması bakımından araştırmanın önemine vurgu yapmaktadır.

1.4. Varsayımlar

nl Türk yazarların ocuk edebiyatı alanında yazdığı öykülerin on kök değer açısından incelenmeye değer içerik taşıdığı varsayılmıştır. Çocuklara değer eğimi verilirken öykü kitaplarından yararlanmanın faydalı olabileceği varsayılmıştır. Türk ocuk edebiyatı öykülerinin değerler eğitimi açısından önemini vurgulaması bakımından faydalı olacağı dşnlmş olup çalışmanın literatürdeki boşluğa katkıda bulunacağı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programlarında yer alan on adet kök değer “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” değerleri ile sekiz nl Türk yazarın ocuk edebiyatı alanında yazdığı toplamda 24 adet öykü kitabında yer alan 133 öykü ile sınırlı tutulmuştur. Rifat Ilgaz; Bacaksız Okulda (2025), ksz Cıvcıv (2023), Cankurtaran Yılmaz (2018), Yaşar Kemal; Beyaz Pantolon (2022), Yağmurla Gelen (2014), Yeşil Kertenkele (2022), Behiç Ak: Eve Giden Küçük Tren (2024), Güneşi Bile Tamir Eden Adam (2023), Galata’nın Tembel Martısı (2023), Gülten Dayıoğlu: Yalan  Ayaklıdır (2021), Fadış (2024), Dört Kardeştiler (2024), Hidayet Karakuş’un, Sayısal ocuk (2023), Kardan Adam Kaçtı (2020), Sevgi Kuşları (2012), Eflatun Cem Güney: Açıl Sofram Açıl (2007), Gülen Nar’la Ağlayan Ayva (1980), Zindandan Gelen Mektup (1985), Muzaffer zg: Bulutlara Simit Satan ocuk (2024), Yumurtadan çıkan ğretmen (2024), Anneannemin Erikli Bahçesi (2020), Aziz Nesin: Hayvanlar Takımı (2023), Boyalı Tilki Masalı (2023), Anıtı Dikilen Sinek (2024) kitapları kök değerler açısından incelenerek çalışma sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada değer, değerler eğitimi, kök değerler ve çocuk edebiyatı kavramlarına yer verilmiştir.

Değer: “Değer, bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir” (Çelikkaya, 2013).

İnsanların birbirleri ile ilişki kurma sürecinde; bir arada yaşamasını sağlayan, insan davranışlarına yön veren duygular bütünüdür. Değerler, topluma, zamana göre değişkenlik gösterirken; durumlar ve ihtiyaçlara göre çeşitlilik gösterebilir.

Değerler Eğitimi: “Değerler Eğitimi, değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak açık ve bilinçli bir şekilde öğretilme sürecidir. Bireylerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirerek onların bireysel ve içinde bulunduğu topluma uyumlu bir şekilde davranabilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerileri bilişsel düzeyden duyuşsal düzeye geçme faaliyeti olarak tanımlanmaktadır” (Keskin, 2016).

Birlikte yaşamının ön şartı olarak, ortak manevi duyguların bireyde var olmasını ve işe yarar hale getirilmesi için oluşturulan davranış geliştirme sürecidir. Toplumun benimsediği değerlerin, yeni kuşaklara aktarılması, değişen ve gelişen zamana ayak uydurmak, bireyin yaşadığı çevreyi tanıması ve uyumunun sağlanmasıdır.

Kök Değerler: “Kök değerler (adalet, sabır, saygı sevgi, sorumluluk, dostluk, dürüstlük, öz denetim, yardımseverlik ve vatanseverlik) kazandırılması hedeflenen değerler arasında öncelikli öneme sahip olan ve diğer disiplinlerle ortak olarak kazandırılması hedeflenen temel değerlerdir” (<https://ulkeryorukoglubilsem.meb.k12.tr>).

Çocuk Edebiyatı: “Çocuğun gelişim özellikleri göz önüne alınarak üretilen, çocuğa göre bir dil ve üslupla ifade edilen, çocukların beğeni ve hayal dünyalarına seslenen edebî ürünlerin oluşturduğu edebiyattır” (İpek, 2017).

Çocukların insanları, yaşadıkları çevreyi, başkalarını ve kendi duygularını yazılı materyaller aracılığı ile tanıması ve buldukları topluma uyum sağlaması sürecidir.

BÖLÜM 2

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde değer ve değerler eğitimi kavramının tanımına yer verilmiştir. Değerlerin kısaca sınıflandırılması yapılmıştır. On kök değer ayrı ayrı ele alınarak kısaca tanımlaması yapılmıştır. Çocuk edebiyatı kavramından bahsedilmiş ve araştırmada kitapları incelenen yazarlar hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

2.1. Değer Kavramı ve Tanımı

“Değer; kullanıldığı bağlama, referans alınan değer sayıma göre oldukça farklı anlamlara gelebilen, geniş kullanım alanına sahip bir kavramdır” (Topal, 2019).

“Değer” kavramı, sosyoloji, felsefe, matematik, iktisat, eğitim gibi çeşitli alanların ilgilendiği önemli ve farklı şekillerde tanımlanmış kavramlardan biridir. Çoğu araştırmacı çalışmalarını yaparken “değer” kavramının ne olduğuna önem vermiş bu kavramı açıklamaya çalışmıştır. Bütün bu uğraşların değer konusundaki ortak noktası değerın beşeri unsur olduğu ve davranışlara yön veren özellikte olduğudur (Ertürk, 2023).

“Değerler, arzu edilen son durumlar veya davranışlarla ilgili olan ve davranış ve olayların seçimine veya değerlendirilmesine rehberlik eden, önemi değişen soyut durumlar arası hedeflerdir” (Schwartz, 1992). Değerler, hukuk ve felsefe gibi farklı iki disiplin alanlarını da ilgilendirdiği için bu disiplinler bir köprü görevi görebilir. Etik, ahlak ve değerlerin tümü doğru ve yanlış davranışı belirlemeye çalışsa da yine de değerlerin zaman içinde farklılaştırılması gerekebilir (Frischhut, 2022).

Türk Dil Kurumu'nun [TDK] sözlüğünde (Türk Dil Kurumu, 1998) ‘Değer’in tanımları şu şekildedir:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha.
3. Yüksek ve yararlı nitelik.
4. Üstün: Yararlı nitelikleri olan kimse.
5. Felsefe: Kişinin isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.

6. Matematik: Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.

Değer kavramının tam olarak anlaşılabilmesine kolaylık sağlaması için özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

Yazıcı'nın (2006, s. 504-505) belirlediği değerin özellikleri şunlardır:

1. Değerler inançlardır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.

2. Değerler, bireyin amaçlarıyla (eşitlik gibi) ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hak bilirlilik, yardımseverlik) ilişkilidirler.

3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.

4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.

5. Değerler, taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur. Kùltürler ve bireyler sergiledikleri değer öncelikleri sistemleriyle betimlenebilirler.

6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.

7. Değerler, bağlı oldukları kùltürlere göre değişir. Hatta ait oldukları kùltürlerin içinde dahi ayrılık gösterebilirler. Farklı iki toplum aynı değere sahip olabilir ama o değere verdikleri önem derecesi farklı olabilir.

İlkokullarda, kişinin yaşadığı fiziksel çevre temele alındığında eğitimciler 11 değer-çevre ilkesini gündeme getirmiştir: özgürlük, işbirliği, nezaket, ektiğini biçersin, doğruluk, saflık, kendiyile yüzleşme cesareti, sevgi, kendine, güven ve hizmet etme. Bu ilkeler yerel ilkokulunun değer odaklı ortamının tanımına ve genel manevi değerlere karşılık gelmektedir. Öğretmenler ilan ettikleri ilkeleri detaylı bir şekilde uygulanır hale getirmek ve uygulanabilir bir ortam yaratma konusundaki potansiyel istekliliği sunma yeteneğine sahiptir (Rode, 2015). Yapılan çalışmalarda toplum baskısının çocukların değer gelişimi üzerindeki etkisinin düşük olduğu saptanmış ve toplumsal baskının etkisi altında kalan ilköğretim çağındaki çocukların

ahlaki değerlerinin, toplumun en üst basamağında yer alan gruba ait çocuklara göre çok küçük düzeyde olduklarını görülmüştür (Mushtaq ve Akram, 2022).

Yine yapılan çalışmalara göre sosyal değer gerekliliğinin incelenmesinin bilim sosyolojisindeki bir zamansal değişim sonucu olarak görülebileceğini söylenebilir. Bu, bilimsel geçerliliğin bir çalışma olmanın dışında kapsayıcı bir toplumsal değer anlayışına geçişini göstermektedir. Sosyal değeri, REC tarafından değerlendirilecek bir araştırma için bir süreçsel gereklilik olarak görmek, sosyal değerin çekici ama yanıltıcı bir fikirden, değerlendirilmesi; ilgi çekici bir şeye dönüştüğü ve bazı sorunları çözmek için kullanılabileceği anlamına gelebilir (Van Delden ve Van Der Graaf, 2021).

Değerler kavramına ilişkin literatür incelendiğinde yapılan her çalışmanın kendine has bir görüşü desteklediği görülebilir. Dam (2019), bu durum için, değerlerin birçok araştırmaya konu olmasına rağmen net olarak neyi içerdiğinin belirsiz olduğunu ifade etmiştir. Değerlerin yaşamımız boyunca kişilik özelliklerimizin bir parçası haline gelmesi, kendimizi tanıma, geliştirme, değiştirmedeki etkisi ve toplumların sağlıklı işleyişi için en etkili araç olarak görülmesi farklı bilim dallarının ile iç içe olmasına neden olmuştur (Çet, 2021).

Çocukların değer/kontrol algılarını birden çok akademik alanda inceleyen az sayıda yapılan akademik inceleme olmasına rağmen, yüksek ve düşük başarı alanlarında değer/kontrol algıları ile akademik duygular arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların henüz yapılmadığını görmekteyiz. İlkokul çocuklarının kontrol ve değer değerlendirmeleri, akademik başa çıkma stratejileri ve başarı duyguları arasındaki ilişkileri inceleyen hiçbir çalışmaya rastlanılmamaktadır (Wong ve Power, 2023).

2.1.1. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerlerin sınıflandırılması davranışları kategorize etme aşamasında çalışmacılara yardımcı olmaktadır. Değer kavramının tanımlanmasında olduğu gibi değerlerin sınıflandırılmasında da çalışmacılar farklı görüşler ileri sürmüştür. Bu aşamada literatürde en yaygın sınıflandırmalardan olan Spranger, Rokeach ve Schwartz'ın değer sınıflandırması ele alınmıştır.

2.1.2. Spranger'in değer sınıflandırması

“Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından 1928 yılında kullanılmıştır. Spranger, deneklerinin her birinde hâkim olan değerlere göre onları kişilik tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade etmiştir. Spranger ve

ondan ilham alarak “Study of Values” adlı çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzey’den sonra değerleri altı grupta toplamak alışkanlık haline gelmiştir” (Yılmaz, 2018). Bu değerler şu şekildedir:

1. Bilimsel Değer: Gerçeği önemsemeyi, bilgiyi, muhakemeyi, eleştirel düşünmeyi içerir. Bilimsel değeri olan insan, deneysel, akılcı ve entelektüeldir.

2. Ekonomik Değer: Yararlı ve pratik olana önem verilir. Ekonomik değerlerin hayatta önemszenmesi gerektiği ifade edilir.

3. Estetik Değer: Deneyim, tercih ve kabulleri kapsar. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür ve sanatın toplum için zorunlu olduğunu düşünür.

4. Sosyal Değer: Toplumsal ve bireysel ilişkileri kapsar. Bencil olmama, başkalarını sevme ve onlara yardım etme esastır. En yüksek değer insan sevgisidir.

5. Politik Değer: Güç, yetkinlik, liderlik vb. değerleri kapsar. Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üstündedir.

6. Dinî Değer: Dünya ve evren hakkındaki genel değerleri kapsar. Bu değere sahip olan insanlar evreni bir bütün olarak kavrar ve kendini onun bütünlüğüne bağlar.

Spranger’in yaptığı değer sınıflandırılmasında da görüldüğü üzere bireyler kendi hayatlarında önemli gördükleri, kıymet verdikleri değerlere karşı davranış geliştirirler (Yılmaz, 2018).

2.1.3. Rokeach’ın Değer Sınıflandırması

“Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan değer sınıflandırmalarından birisi Milton Rokeach tarafından yapılan sınıflandırmadır. Rokeach, değerleri, ilgi ve etkinlik konularına göre tanımlamış; kendinden sonra yapılacak çalışmaları da önemli ölçüde etkileyen “tercih edilen hedefler” veya bir davranış veya oluş durumunda tercihlerini belirleyen inançlar olarak ele almıştır. Buna göre Rokeach, değerleri, amaç değerler ve araç değerler olmak üzere iki gruba ayırmaktadır” (Şahin, 2022).

Amaç değerler: Ahiret selameti, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarı hissi, bilgelik, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, olgun sevgi, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal onay, ulusal güvenlik, zevk.

Araç değerler: Bağımsız, bağımlı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hayal gücü kuvvetli, hırslı, itaatkar, kendini kontrol eden, kibar, mantıklı, muktedir, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever.

Rokeach'ın amaç değerleri, kişisel tercihleri yansıtan değerleri ifade etmektedir. Amaç değerlerin yoğunlaştığı alan, kişinin temas kurduğu sosyal çevresi, içsel dünyası ya da kişiler arası ilişkilerini içerebilir. Araç değerler ise kişilerin manevi dünyasını ve beceri alanını yansıtmaktadır. Kişilerin istemli standart davranışlarını ifade eder. “Ahlâkî değerler, davranış tarzına işaret eder, varoluş durumlarıyla ilgili olan değerleri içermez. Araç değerleri yeterlik ya da kendini gerçekleştirme ve kişilerarası olmaktan çok kişiseldir. Bu iki değer sınıflaması birçok araştırmacı tarafından kabul görmüştür. Bu iki değer sistemi birbirinden ayrı, fakat aynı zamanda karşılıklı olarak birbiriyle bağlantılıdır. Amaç değerler, idealleştirilmiş varoluşun son durumlarına işaret eden değerler; araç değerler de idealleştirilmiş davranış tarzlarına işaret eden değerlerdir” (İşcan, 2007).

2.1.4. Schwartz'ın değer sınıflandırması

Schwartz (1992)'de, farklı toplumlarda önem bulmuş değerlerin, genel geçer olan temel değerler ile arasındaki yapısal benzerliği tanımlamaya çalışmıştır. “Schwartz'ın teorisinde on güdüsel değer tanımlamış ve aralarındaki çatışma ve uyum dinamiklerine yönelik bir yapı ortaya konulmuştur.” Ortaya çıkan benzerlikler çeşitli toplumlarda ve sosyal gruplarda değerler arasındaki etkileşim olduğunu sunmakta ve insana ait tepkisel davranışlarda türe özgü ortak yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

Schwartz'ın değer tipleri ve değerlerinin özellikleri:

Özerklik: Bağımsız düşünme ve davranma eğilimi

Yenilikçilik: Heyecan ve yenilik arayışı

Başarı: Sosyal standartlarca belirlenen kişisel başarı yönelimi

Hazcılık: Bedensel haz ve duyuumsal doyum arayışı

Hümanizm (Evrenselcilik): Bütün insanlar için anlayış, hoşgörü; insanların ve doğanın esenliğini koruma

Yardımseverlik: Bireyin yakın olduğu kişilerin esenliğini koruması ve güçlendirmesi

Güç: Sosyal statü, insanlar ve kaynaklar üzerinde baskınlık kurma

Güvenlik: Benlik, toplum ve ilişkiler için güvenlik ve istikrar arayışı

Uyumluluk: Başkalarına zarar verebilecek veya toplumsal beklentilere aykırı dürtülerin ve davranışların kısıtlanması

Geleneksellik: Kültürel ve dini uygulamalara ve anlayışlara saygı ve bağlılık

“Schwartz’ın değerleri, evrensel olarak üç temel gereksinime dayanmaktadır. Schwartz’a göre, bu gereksinimler bireylerin ihtiyaçları, toplumsal etkileşime ve iletişime yönelik gereksinimler ve toplumsal varlığın ve yapının devam ettirilmesine yönelik grupların hayatta kalma ve iyi yaşama ihtiyaçları oluşturmaktadır” (Morsümbül, 2014).

“Ancak değerlerin kendi içerisinde oluşturduğu değer tipi kümeleri, kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Buna göre de değerleri kültürel farklılıklara göre temel değerler açısından sınıflandırmıştır” (Şahin, 2021).

Schwartz’ın temel değer sınıflandırması:

Değişime Açıklık: Yenilikçilik + Özerklik + Hazcılık

Muhafazakârlık: Güvenlik + Uyma + Geleneksellik

Kendini Açma: Hümanizm + İyilikseverlik

Kendini Güçlendirme: Güç + Başarı + Hazcılık

Değerlerin birbirleri ile benzerlik ve farklılıkları açısından değerlendirilen, Schwartz’ın değer sınıflandırması, değer çeşitleri arasındaki etkileşimi belirtmektedir. Temel değerler sınıflandırması değer çeşitleri arasındaki uyumdan kaynaklanan değerleri ortaya koymaktadır.

2.2. Değerler Eğitimi

Eğitim ilk önce ailede başlar. Aile değerler eğitiminde ilk basamaktır. Bu nedenle ailelerin benimsedikleri değerleri bilinçli bir şekilde çocuklarına rol model olarak aktarmaları gerekmektedir. Daha sonraki aşamalarda ise değerler eğitimi okullarda devam eder. Değer aktarımı için hayat her daim bir okuldur ve biz de bu okulun birer doğal süregelen öğrencileriyiz. Değerlerin kazandırılmasında bir diğer önemli araç ise kitaplardır (Kavaklı ve Uçan, 2019). Çocukları değerlerle tanıştıran ve onlara okuma sevgisini aşılayan edebî türlerden birisi de öykü

kitaplarıdır. Değerler eğitimi öğrencide korku bırakan bir disiplin eğitimi ile değil, çocuğun içsel dünyasında yolculuk yapmasını sağlayan, hayal gücünü destekleyen çocuklara yönelik yazılmış öykü kitapları aracılığı ile de verilebilir.

Değerler eğitimi son dönemlerde araştırmalara konu olan popüler alanlarından biridir. Türkçe dersi öğretim programının hedeflerinden biri öğrencilere milli, manevi ve ahlaki değerleri uygun metinler ve şiirler ile kazandırılmasıdır. Teknolojik gelişmelerin milli manevi değerlere duyulan ihtiyacı arttırması ile birlikte okullarda yapılan değerler eğitimi çalışmalarının ağırlık verildiği görülmektedir. Bu alanda yapılan akademik çalışmalar eğitim programlarının tasarlanması ve geliştirilmesine yol gösterici niteliktedir (Doğaner, 2021).

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda millî değerleri benimsemek, korumak ve geliştirmek Millî Eğitim sisteminin amaçları içinde yer almaktadır. Eğitimin görevlerinden biri de milli manevi değerlerin yeni nesillere aktarılmasıdır. “Çünkü, eğitim bireyi kültürlenme işidir.” İçinde yaşadığımız toplumun insanlığın var oluşundan beri taşıdığı değerleri günün kabul görmüş değerleri ile harmanlayarak devamını sağlamaktır. Günümüzde 19 değerler eğitiminin önem kazanmasıyla Millî Eğitim Bakanlığı da değerler eğitimine eğitim sistemi içinde yer vermiş, 2003 eğitim programları ile değerler eğitimi eğitim sistemimize girmiştir (Arıkan, 2018).

18. Millî Eğitim Şûrası Kararları (1-5 Kasım 2010) arasında da değerler eğitimiyle ilgili alınan kararlar şu şekildedir:

1. “Değerler ve Eğitimi Projesi” ve “Sanat İnsanı Yetiştirme Projesi” hazırlanmalı uygulamaya konmalıdır.
2. Ulusal ve evrensel değerler birlikte düşünülerek öğretim programlarında, değerler eğitiminde değer aktarımı yerine farkındalık kazandıracak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.
3. Değerlerin tercihe bağlı olduğu ve toplumların benzer tercihlere sahip kişilerden oluştuğu vurgulanmalı ve öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalıdır.
4. Görevdeki öğretmenlerin hizmet içi programlarında değerler eğitimi yer almalı ve öğretmen yetiştiren programlara değerler eğitimine yönelik bir ders konulmalıdır.
5. Değer farklılıklarının zenginlik olduğu ve ortak değerlerimizin de var olduğu bilinci kazandırılmaya çalışılmalıdır.

6. Değerler eğitimine yönelik eğitim-öğretimin her kademesinde (STK) sivil toplum kuruluşlarıyla ortak hareket edilmeli ve alan öğretmenlerinin birlikte kullanabilecekleri program ve materyaller geliştirilmelidir.

7. Değerler eğitimine, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile işbirliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

8. Değerler eğitimi açısından örnek davranışlar gösteren öğrencilere ödüllendirmelerde yer verilmelidir.

9. Değerler eğitimi ve medya ilişkisi konusunda farkındalık uyandırılmalı ve bunun için yasal düzenlemeler yapılmalıdır

10. Öğrencilerin akademik başarılarıyla birlikte değerlerin oluşumunda önemli yeri olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekâ gelişimlerine de önem verilmelidir.

“Değerler eğitimi” hakkında yapılan çalışmalar ve sonuçları incelendiğinde “değerlerler eğitimi” Milli eğitimin temel amaçları içerisinde yer aldığını görmekteyiz. Değişen zaman ve gelişen teknoloji ile birlikte bireyselleşmeye başlayan çocukların değer eğitimine olan ihtiyacın arttığını göstermektedir.

“Öğretmen adayları ilkokullarda değer eğitimi sürecinde “vatan sevgisi”, “duyarlılık”, “doğa sevgisi”, “sorumluluk”, “paylaşma”, “dürüstlük”, “saygı”, “yardımlaşma”, “dini değerler”, “hoşgörü” ve “temizlik” değerlerinin vurgulandığı belirtmişlerdir. “Öğretmen adaylarına göre ilkokullarda değerler eğitimine yer verilen dersler Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersleridir” (Bayır, Köse, Deveci, 2016).

Yapılan çalışmalarda toplum baskısının çocukların değer gelişimi üzerindeki etkisinin düşük olduğu saptanmış ve toplumsal baskının etkisi altında kalan ilköğretim çağındaki çocukların ahlaki değerlerinin, toplumun en üst basamağında yer alan gruba ait çocuklara göre çok küçük düzeyde oldukları görülmüştür (Mushtaq ve Akram, 2022).

2.3. Kök Değerler

Kök Değer, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevî ve evrensel on temel değerdir (MEB, 2017).

Değerler eğitimi 1924'te yayımlanan program ile içerikte yenilikler yapılarak boyutu genişletilmiş ve daha kapsamlı bir hâl almıştır. 2006 yılında yapılandırmacı yaklaşımın temel alınması ile Türkçe Öğretim Programında değerler eğitimine daha kapsamlı bir şekilde değinilmiştir. “Değerlerimiz” başlığı altında on tane kök değere yer verilmiştir. Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan bu on kök değer ise şunlardır: “adalet”, “dostluk”, “dürüstlük”, “öz denetim”, “sabır”, “saygı”, “sevgi”, “sorumluluk”, “vatanseverlik”, “yardımseverlik”. Özellikle ilkokulda eğitim ve öğretim programlarını incelediğimizde eğitim anlayışımızın sadece çocuğa akademik beceriler yüklediğini aksine çocuğun akademik başarısının ahlaki değerlerimizle donatılmasını da hedeflediği görülür (Özübal, 2024).

2.3.1. Adalet

“Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme: Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme: Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması; türe.” (TDK, 2024). “Adalet” değeri çok eski zamanlardan beri kültürümüzde önemli yeri olan kavramlardan biridir. Adaletli olmak insan olmanın, insanca yaşamının önemli kuralıdır. Bu konuda söylenmiş atasözlerinden de anlaşılacağı gibi: “Zulüm kapıdan girer, adalet pencereden çıkar”, “gülme komşuna gelir başına”, adalet kavramının hayatımızda yeri büyüktür.

Kösecioğulları (2022), adalet kavramını “Bireysel ve toplumsal hayatın düzene girmesi, huzurun ve barışın egemen olması için adalet gücünün temsilcileri tarafından eşit ve tarafsız olarak sunulması gereken değer.” şeklinde tanımlamaktadır. “Adalet; eşitlik, hakkı olana hakkını teslim etme, adil olma, paylaşma, yasalara uygun davranma gibi tanımlanabilen evrensel bir kavramdır” (Bağcı, 2023).

2.3.2. Dostluk

“Dost olma durumu; mihribanlık, ülfet” (TDK, 2024). Dostluk kavramı da insani kavramlardan biridir. İnsanlar, hem içgüdüsel olarak hem de sosyal öğrenme yöntemi aracılığı ile ait hissetme duygusunun gerekliliği olarak, çevresinde kendilerine yakın gördükleri kişiler ile bağ kurarlar. Bu sayede, iyi günde kötü günde birlik olma ihtiyacını karşılayan bir oluşum

meydana gelmiş olur. Çocukların küçük yaşlarda başlayan arkadaşlık ilişkilerini dostluğa çevirirken, dostluğun önemi hakkında ailesi tarafından rol model olarak desteklenmesi faydalı olacaktır. “Dostun attığı taş baş yarmaz” atasözü dost kavramının hayatımızdaki yerini özetlemektedir.

2.3.3. Dürüstlük

Düşüncenin gerçeğe uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması. Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış (TDK, 2024). “Dürüstlük, etimolojik olarak doğruları ve gerçekleri söylemek; samimi, güvenilir ve sadakatli olmak anlamına gelir. Dürüstlük içtenlik, doğruluk, açıklık, netlik gibi kişilik özelliklerine sahip olmayı yansıtmaktadır”(Bağcı, 2023).

“Dürüstlük” günlük hayatımızı kolaylaştıran önem verdiğimiz kavramlardan biridir. Dürüst davranışlar insanlar tarafından kabul görmeyi sağlar. Dürüst davranılmadığı zaman sonuçlarının ne olabileceği çocuklara erken yaşlarda öğretilmelidir. Mevlana dürüstlüğü “ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol” sözü ile özetlemiştir.

2.3.4. Özdenetim

(TDK, 2024). Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması; otokontrol: Bir kurum veya kuruluşun işleyişini, amacına ve standartlara göre kendisinin kontrol etmesi: (TDK, 2024). Öz denetim esasında kontrolü temeline koyan bir değerdir. Kişinin kendi hareketlerini ölçüp tartması, hareketlerinin sorumluluğunun farkında olmasıdır. Ayrıca öz kontrole sahip bireylerde saldırganlık, suçluluk, kötü alışkanlıklar daha az görülürken bu kişilerin zihnen sağlıklı, toplumla daha uyum içinde ve akademik başarılarının da daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Frieze ve Hofmann, 2009).

“Öz denetim” birey olmanın ön koşul davranışlarından biridir. Kendi oto kontrolünü alamayan birey, sorumluk alma, bir görevi yerine getirme davranışlarında problemler yaşayacaktır. Modern çağda yaparak yaşayarak öğrenme sürecinde öz denetim zorunluluk gerektiren becerilerdendir. Çocuklara keyif aldıkları sorumluluklar verilerek “öz denetim” davranışı kazandırılmalıdır.

2.3.5. Vatanseverlik

TDK, (2024) sözlüğünde “vatanseverlik” yurtseverlik olarak tanımlanmıştır. Türk milletinin vatanseverlik değeri ile bağı çok güçlü ve anlamlıdır. Genç ülkemizin vatan için

verdiği mücadele hafızalardan silinmez izler bırakmıştır. “Vatanseverlik” vatan için sorumluluklarını yerine getirme, iyi vatandaş olma, halkını milletini sevme cümleleri ile tanımlanabilir. “Vatanseverlik” değerinin eğitimi her alanda olduğu gibi ailede başlayıp okullarda devam eder. “Vatanseverlik”, iyi vatandaş olma, vatan için görevini yapma durumudur. “Vatanını en çok seven işini en iyi yapandır” sözü vatan sevgisinin vatana millete faydalı olma davranışı ile ilişkisini ortaya koyar.

2.3.6. Sabır

Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi; dayanç, çıdam: Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme (TDK, 2024). Sabır kişilerin karşılaştıkları olayları, durumları zamanı verimli kullanarak yönetebilme kapasitesidir. Duygusal durum kontrolü ve özdenetim gerektirir. Sabır sadece beklemek anlamına gelmez. Davranışları kontrol etme ve uzun vadeli planlar yapabilmeyi gerektirir. Sistemli ve planlı yapılan çalışmalar, hedef belirlemek sabretmeyi kolaylaştırıcı yöntemlerdir. Sabırlı bireyler başkalarının haklarına daha saygılı olabilecektir. Sabretmek öfke davranışının önüne geçerek kişileri tehlikelerden korur. “Sabır acıdır meyvesi tatlıdır” atasözünden yola çıkarsak, olgun birey olmanın ön koşulu sabır; insanları başarıya götüren erdemli tutumlardandır.

2.3.7. Saygı

Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram: Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu (TDK, 2024). Geçmişte saygı insana duyulan değer duygusu ile ön plana çıkarken gelişen zaman ile birlikte, çevremizdeki bütün canlılara, fikirlere, olay ve olgulara karşı anlayışlı tutum sergileme olarak gelişim göstermiştir. Toplum içinde yaşamının önemli şartlarından biri saygılı birey olmaktır. Saygı bireyin kişisel varlığından başlar. Kişi önce kendisine saygı duyar. Kendisi için iyi olan şeyleri çevresine zarar vermeden yerine getirir. Bu süreç yakın çevreden devam ederek, insana, insanlığa “saygı” duyma olarak sürdürülür. İnsan çevresinden bağımsız düşünülemediği için etrafımızdaki diğer canlılara karşı olumlu tutum beslemek saygılı bireyin davranışlarından. Saygı değerinin yeni nesillere aktarımında öğretmenlerin ve ailenin önemi büyüktür.

2.3.8. Sevgi

İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu, muhabbet (TDK, 2024) olarak tanımlanmıştır. Bir şeye duyulan olumlu duygular bütünüdür.

İnsan sevilme ihtiyacı içinde doğar. Çocukluğunda yeterince sevgi gören insan etrafına sevgi göstermeye daha yatkındır. Sevgi duygusundan yoksun kalmayan bireyler, yaşadığı çevre içinde daha uyumlu davranışlar sergiler. Sevgi görmek ve sevgi göstermek kişinin ruhsal sağlığı için oldukça önemlidir. Sevgi görmeyen bireyler toplum kurallarına uyum sağlamakta zorlanırken gittikçe yalnızlaşır, yaşamdan keyif almaz hale gelir.

Bir değer olarak sevgi, ailede başlayıp okul ile devam eder. Sevgi gösterme davranışı sosyal öğrenme yolu ile kazanılır. Kişinin aile ortamında “sevgi” ne kadar hâkim olursa çocuğun etrafına olumlu duygular yansıtma ihtimali artacaktır. Bağcı (2023)’ya göre okulda, sınıf ortamında ne kadar sevgi hâkim olursa o bireyin okulla, sınıfla, öğretmenle ve arkadaşlarıyla bağları bir o kadar kuvvetli olur.

2.3.9.Sorumluluk

TDK (2024)’ e göre sorumluluk; kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet, uhde. Sorumlu olmayı gerektiren bir yükümlülüğün kendisi; ağırlık anlamlarını taşır.

Sorumluluk değeri de diğer değerlerde olduğu gibi küçük yaşlarda ailede başlayarak davranış haline gelir. Çocuk önce aile içinde görevler üstlenmeye başlarken okul ile birlikte sorumlulukları artar. Okulda arkadaşlar ile iyi geçinme, okul ve çevresine zarar vermeme, ödevleri zamanında yapma gibi eylemlerde bulunulması gerekliliği çocuğun yaşantısından yola çıkılarak sorumluluk edinmesine yardımcı davranışlardır. Bu yol ile çocuğun yaptığı davranışların yükümlülüğünü üstlenmesini öğretmek hedeflenir. Sorumluluk sahibi kişiler çoğu zaman üzerine düşen görevleri yerine getirmekte zorlanmazlar. Sorumluluk sahibi olmak psikolojik sağlamlığı da destekler. “Kişilerin kendilerine, ailelerine, okullarına, iş hayatlarına, vatanlarına ve daha pek çok alana karşı sorumlulukları vardır. Böylesine bir sorumluluk bilinci edinilmesi hayatın her alanında daha başarılı bireyler var olması anlamına gelir” (Bağcı, 2023, s.20).

2.3.10. Yardımseverlik

TDK (2017)’ ye göre yardımseverlik; cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma, dayanışma içinde bulunma, destek sunma anlamları taşımaktadır. Yardımseverlik kültürümüzün temel değerlerinden biridir. “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir” diyen atalarımız, zorda kalan herkese yardım etmenin önemini bize vurgulamıştır. Geçmişten günümüze süre gelen kültürümüzün değerli duygusu olan

“yardımseverlik” bir arada huzur içinde yaşamayı temel almıştır. “Bir elin nesi var iki elin sesi var” sözü ise; birlik beraberlik içinde her türlü problemin üstesinden gelinebileceğini bizlere sunmaktadır. Yardım gören birey yardım etmeye daha yatkın olacağından, “yardımseverlik” davranışını kazandırma sürecinde öncelikle rol model olma etkili bir yol olacaktır.

İnsanlar sadece maddi anlamda değil manevi anlamda da yardıma ihtiyaç duyar. Zor günlerde kişiyi anlama ona manevi destekte bulunma kişiler arası ilişkilerde sağlam bağlar kurulması adına önem taşır. Karşılıksız yapılan yardımların değeri insanda etkili bir manevi huzur bırakacaktır.

2.4. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramı TDK (2024)’e göre: Çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因, eğitici bir edebiyat türü; çocuk yazını: olarak açıklanmıştır. “Çocuk edebiyatı” çocuğun keyif alabileceği, çocuğun algı ve hayal dünyasına hitap eden edebi yazın türü olarak tanımlanabilir.

Çocuk edebiyatının varlığı yokluğu konusunda yazarlar arasında fikir ayrılığı olduğu dönemler bulunmuştur. Bazı yazarlara göre çocuğun edebiyatı olamayacağı, çocuğun anlayabildiği edebi eserlerden faydalanması gerektiğini savunurken, bazı yazarlar bu konuda çekimser kalmıştır. Bazı yazarlar ise çocuk edebiyatının yetişkinler için yazılmış eserler ile asla bir tutulamayacağını, çocuk edebiyat ürünlerinin çocuğa hitap etmesi gerektiğini ve çocuğun dünyasını yansıtıcı nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır.

Horasan (2015)’a göre “Çocuk edebiyatı” çocuk için kaliteli vakit geçirme aracıdır. Çocuk edebiyatı, çocuğun hayal dünyasına katkı sağlarken, onu diğer insanların hayatları ile tanıştır. Çocuğun çevresini anlama ve tanıma sürecine yardımcıdır. Önemli faydalardan biri ise “çocuk edebiyatı”, çocuğun dil gelişimine katkıda bulunur. “Çocuk edebiyatı” sayesinde çocuğun sözlü iletişimde anlama kapasitesi gelişirken kendini ifade etme açısından da çocuğun gelişimini hızlandırır. Kelime hazinesi de zenginleştirir.

“Edebî metinler, yapısı gereği okurda duygusal çağrışımlar uyandırır; okuru yeni bir arayışa yöneltir. Kelimelerle kurulan yeni anlam örüntüleri, okuru da duymaya, düşünmeye çağırır. Okuma zevki kazanması istenen bir insana iyi kitapların verilmesi, onun bu eserler hakkında eleştirel bir görüşe sahip olabilmesi ve okudukları üzerinde düşünme alışkanlığı kazanması için gereklidir. Bu doğrultuda büyükler ve küçüklerin okuyacakları eserlerin değerlendirilmesinde

kullanılacak ölçütler birbirinden farklı değildir. Çocuk edebiyatı eserleriyle diğer eserler arasında bir ayrılık yoktur; çünkü her eserin de edebiyat ürünü olması gerekir. Çocuk edebiyatı deyimiyle, 2-14 yaşları arasındaki kişilerin ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmaktadır. Çocuk edebiyatı deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ya da yazılı bütün eserleri kapsar”(Horasan, 2015).

“Çocuk edebiyatının ilk örneklerinin sözlü olarak kuşaklar boyu aktarılan masallar, ninniler ve halk hikayeleri olduğu bilinmektedir. Diğer yandan yazılı hale getirilen ilk eserin MS. 105’te ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca Mısırlılar tarafından papirüsün kullanılmasıyla birlikte edebi eserlerin ortaya çıktığı görülmektedir” (Koç, 2021).

İpek (2017)’ye göre “çocuk edebiyatı” kavramını açıklarken öne çıkan özellikler şu şekildedir:

- 1-Çocuk edebiyatı yapıtı üstün sanat niteliğine (edebi ve estetik değere) sahip olmalıdır.
- 2- Çocuk edebiyatı yazarı usta yazar olmalıdır.
- 3- Çocuk edebiyatı metinleri çocuk psikolojisine uygun olarak üretilmelidir.
- 4-Çocuk edebiyatında eğitcilik önemli bir işlevdir.
- 5- Çocuk edebiyatı, okuma alışkanlığı kazandırmalıdır.
- 6-Çocuk edebiyatı metinleri dil becerilerinin geliştirilmesinde etkilidir.
- 7- Çocuk edebiyatında çocuğa görelilik kavramı önemlidir.
- 8- Çocuk edebiyatında çocuk gerçekliği dikkate alınmalıdır.
- 9- Çocuk edebiyatı verimleri sözlü ve yazılı metinlerin her ikisini de kapsar.
- 10- Çocuk edebiyatı aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerin toplamıdır.

Yukarıda belirtilen maddeler doğrultusunda, çocuk edebiyatı; “çocuğun gelişim özellikleri ve psikolojisi dikkate alınarak üretilen, çocuğun düzeyine göre bir dil ve üslupla ifade edilen, çocukların beğeni ve hayal dünyalarına seslenen edebi ürünlerin oluşturduğu ve bütün bu nitelikleri sayesinde dil gelişimlerine katkıda bulunan, onlara okuma alışkanlığı kazandırılmasında en temel unsur olan, onları eğitirken aynı zamanda eğlendiren ve üretim

sürecinde ancak usta bir yazarın elinden çıkabilecek kadar incelikli ve nitelikli bir yapısı olan edebiyat türüdür” (İpek, 2017).

Çocukların küçük yaşlardan itibaren kendi ilgisine ve bilişsel düzeyine hitap eden kitaplar ile temas kurması çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında önemlidir. İlkokul ve okul öncesi dönemde çocuklar için seçilen çocuk edebiyatı ürünleri bol resimli, büyük puntolu ve içerik olarak zengin yapıya sahip, çocukların seviyelerine uygun nitelikte olması, çocukların akademik anlamda okula daha rahat adapte olmasına ve katkıda bulunacaktır. Çocuklar için uygun kitapların seçimi olay kahramanları aracılığı ile çocuğun kendi yaşam becerilerini sezmesini, empati yeteneğinin gelişmesini, toplumsal yapıya uyum sağlamasını, hayal dünyasının gelişmesini, zihinsel yapının gelişmesini sağlayacaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri aracılığı ile basit gerçekliklerin çocuğa öğretilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğa farklı bakış açısı kazandırırken çocuğun ve sorgulama becerisini geliştirecektir (Koç, 2021).

Günümüzde çocuklar için yazılmış bolca edebi ürüne ulaşmak mümkündür. Yerli yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yazılmış çok sayıda öykü kitapları bulunmaktadır. Yetişkinler çocukları ayırt edici, nitelikli ve doğru eserlere yönlendirmelidir. Bu süreçte öğretmen ve ailenin rolü büyüktür. Ebeveynler çocuklara temas kurduracakları eserleri öncelikle kendileri okumuş olmalıdır. Çocuklar için okunacak kitaplarda yüz temel eserle sınırlı kalmayıp geniş yelpaze oluşturulabilir.

Öğretmenler, öğrencilerine eser tavsiyesinde bulunurken bu kitapları çocuk edebiyatı alanında faydalı olabilecek şekilde, yazma, dinleme, canlandırma gibi sınıf içi etkinliklere yer verebilirler. Aileler çocuklara okuma alışkanlığı kazandırırken öncelikle rol model olmalıdır. Çocuklarına temas kurduracakları kitaplar hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Çocuk kitapları, ailelerin çocuklarına alıp okumalarını tavsiye etmesi gereken kitaplardır. Aileler, öğretmenlerin de yardımını alarak, çocuklarının yaşına uygun kitapları yayın evine de dikkat ederek temin edebilmelidir (Eğridere, 2019).

2.5. Yazarlar ve Eserleri Hakkında Genel Bilgiler

2.5.1. Rıfat Ilgaz'ın hayatı ve eserleri

Rıfat Ilgaz 7 Mayıs 1911 tarihinde Kastamonu'nun Cide ilçesinde doğdu. Öğretmenlik okulunu Kastamonu'da 1930 yılında bitirdikten sonra orada ilkokul öğretmenliğine başladı. 1938'de Ankara Gazi Eğitim Edebiyat Bölümünü bitirdikten sonra Türkçe öğretmenliğine başladı. Edebiyat dünyasına ilk şiirle girdi. İlk şiirleri Kastamonu'da çıkan dergilerde yayımlandı. Yaşamının çeşitli dönemlerinde tutuklu kaldığı için o dönemlerde yazıları ve şiirlerinin yasaklatıldığı olmuştur. 1947'de öğretmenlikten çıkarılınca geçimini öykü, roman, şiir, köşe yazısı ve tiyatro oyunları yazarak sağladı.

Hababam Sınıfı (1957) adlı romanı bu dönemde yazmıştır. Bezirci (1992)' ye göre "Hababam Sınıfı" Rıfat Ilgaz'ın kaybettiği öğretmenlik mesleğinin bir yansımasıdır. "Rıfat Ilgaz bir tek eseri ile dünya klasikleri arasına girmesini bildi. Eğer o eserini Avrupa'da yazmış olsaydı, bütün dünya çocukları Hababam Sınıfı'nda okuyor olacaktı. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), eliyle Hababam Sınıfı'm Avrupa ölçeğinde bir dizi yapsaydı, dünya çocuklarından sınırsız sempati toplardı". Bu süreçte edebi alanda önemli eserler ortaya koyarken çeşitli dallarda ödüllere layık görülmüştür.

"Eserlerinde sade, açık ve akıcı bir dil tercih etmiştir. Günlük konuşma dilini eserlerine yansıtmaya çalışmış yalın yazmaya dikkat etmiştir. Sanatlı ve süslü bir dilden özellikle kaçınmıştır. Samimi ve içten anlatımını mizah ve ironi ile desteklemiş, toplumcu gerçekçi sanat anlayışının öncü isimlerinden biri olmuştur" (Çalık, 2021). Rıfat Ilgaz, 7 Temmuz 1993'te hayata gözlerini yumdu.

Rıfat Ilgaz'ın çocuklar için yazdığı öykü kitaplarından bazıları: Halime Kaptan (1972), Kumdan Betona (1976), Öksüz Cıvıv (1979), Küçük Çekmece Okyanusu (1979), Hoca Nasrettin ve Çömezleri (1984), Bacaksız Kamyon Sürücüsü (1989), Can Kurtaran Yılmaz (1979), Bacaksız Paralı Atlet (1981).

2.5.2. Yaşar Kemal'in hayatı ve eserleri

Yaşar Kemal 1926'da Osmaniye'de doğdu. Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli'dir. Babasını küçük yaşta kaybeden yazar ortaokulda okulu bırakmak zorunda kalır. Tarım işçisi olarak yaşadığı bölgede çeşitli işlerde çalışır. Daha genç yaşta ünlü sanatçı ve yazarlar ile tanışır. Henüz 17 yaşındayken siyasi sebeplerden tutuklanır. Bu süreçten sonra ilk kitabını yazar. Aynı zamanda çeşitli işlerde çalışmaya devam eder. Bir süre sonra İstanbul'a gider. Cumhuriyet gazetesinde

yazar olarak çalışır. Bu süreçte en ünlü kitaplarını yazar. Çok sayıda çeşitli ulusal ve uluslararası ödüllere layık görülür. 28 Şubat 2015'te aramızdan ayrılır (Kemal, 2022).

Yaşar Kemal, edebi yapıtları hem ulusal hem de uluslararası alanda çeşitli dillere çevrilmiş, ödüllü tanınmış bir yazardır. Eserlerinde yaşadığı çevrenin kültürüne ve gerçek hayat deneyimlerine yer vermiştir. Eğitim hayatını yarıda bırakmasına rağmen edebiyata olan ilgisi sayesinde kendini geliştirmiş ve tanınmış bir yazar haline gelmiştir. Yaşar Kemal'in eserlerinde sadece yaşanmış öyküler değil, eğitici, topluma ışık tutan akıcı anlaşılır bir dil ile işlenmiştir (Sorkun, 2023).

Yaşar Kemal'in en çok bilinen kitaplarından bazıları: İnce Memed I (1955), İnce Memed II (1969), İnce Memed III (1984), İnce Memed IV (1987), Yer Demir Gök Bakır (1963), Ağrı Dağı Efsanesi (1970), Demirciler Çarşısı Cinayeti (1964), Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana (1977), Karıncanın Su İçtiği (2002). Yaşar Kemal'in çocuklar için yazdığı öykü kitapları: Filler Sultanı ile Kırmızı Suratlı Topaç Karınca (1977), Yağmurla Gelen (2014), Sevmek Sevinmek İyi Şeyler Üstüne (2014), Neredesin Arkadaşım (2014), Kalemler (2016), Beyaz Pantolon (2016), Yeşil Kertenkele (2017) dir.

2.5.3. Behiç Ak'ın hayatı ve eserleri

Behiç Ak 1956 Karadeniz şehri olan Samsun doğumludur. İstanbul'da mimarlık eğitimi almıştır. Kariyerinde çeşitli alanlarda yazarlık yapmış olan Behiç Ak, aynı zamanda sanat yönetmenliği yapmış ve belgesel çalışmaları ortaya koymuştur. Behiç Ak karikatür alanı ile de ilgilenmiş, çalışmalarını 2012 ve 2021 yıllarında çıkardığı kitaplarda derlemiştir. Behiç Ak işlediği konularda güncel problemlere ve çevre sorunlarına da yer vermiştir. Kitapları çok sayıda yabancı dile çevrilmiş, eserleri ve çalışmaları çeşitli yerli, yabancı kurumlar tarafından ödüllere layık görülmüştür.

Behiç Ak çocuklar için çok sayıda kitap yazmıştır. Bu kitaplar çağın gereği olan eleştirel, yaratıcı düşünmeye becerisi kazandırmaya uygundur. Kitaplarda hayal dünyasının zenginleştirici temalara yer verilmiştir. Birlik beraberlik içinde olma, sorumluluk alma gibi temel değerleri içermesi nedeniyle okul çağı çocuklara tavsiye niteliğindedir.

Behiç Ak'ın çocuk kitaplarından bazıları: Dikkat Dünya (1999), Doğum Günü Hediyesi (2006), Rüzgarın Üzerindeki Şehir (2009), Tombiş Maskeli Baloya Katılmak İstemiyor (2018), Güneşi Bile Tamir Eden Adam (2008), Karikatür Okulu (2010), Akvaryumdaki Tiyatro (2011),

Eve Giden Küçük Tren (2015), Çatıdaki Gezegen (2016), Altı Kırk Dört Dalgası (2020), Berberdeki Papağan (2022)'dir.

2.5.4. Gülten Dayıoğlu'nun hayatı ve eserleri

Gülten Dayıoğlu 1935 Kütahya doğumludur. Ailenin tek çocuğu olan yazarın ilk kitabı 15 yaşındayken yayımlanmıştır. Yükseköğrenim hayatına hukuk ile adım atan Gülten Dayıoğlu, Hukuk fakültesini bırakarak öğretmen okuluna devam eder. Meslek hayatına öğretmenlik ile başlar. Bu dönemde çocuklar için öykü kitapları yazmaya başlar. Eserlerinde yaşam deneyimlerinden yola çıkmanın yanı sıra yaşadığı dönemin kültürüne ve manevi değerlerine yer veren Dayıoğlu, teknolojinin gelişmesi ile birlikte çağını yakalayarak yönünü bilimkurgu ve fantastik yapıtlara çevirir. Kitapları çok sayıda yabancı dile çevrilir. Aynı zamanda Gülten Dayıoğlu birçok ödüle layık görülür.

Çağının yazarı olan yazar kitaplarında sevgi temasına bolca yer vermiştir. Eserleri sadece çocuklara yönelik değil aynı zamanda gençlere hitap edecek kitapları da bulunur. Eserleri incelendiğinde çocuğun yaşamı keşfetme sürecinde karşılaşılabileceği problemleri ele alan yazar, aile içi davranışlar, arkadaşlık ilişkileri, okul yaşamı, günlük hayat sorunlarından yola çıkarak öykülerinde eğitici rol üstlenmiştir. Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinin zaman içindeki değişimi toplumunun değişimini yansıtır. Değişimin tarihsel ve konu paralellliğini eserlerinin yazılış dönemleri incelendiğinde ortaya çıkar. Yazarın çocuğa hitap eden konu ve karakterler seçmesi öykülerini türdeşlerinden ayırırken çocuklar için keyifli okuma kaynakları sunmasını sağlar (Çılgın, 2005).

Öykü, roman, hikaye ve anı tarzında çocuk kitapları yazan yazarın kitaplarından bazıları şunlardır: Fadiş (1971), Geride Kalanlar (1975), Dünya Çocukların Olsa (1981), Parpat Dağının Esrarı (1989), Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk (1990), Leylek Karda Kaldı (1979), Azat Kuşu (1984), Mo'nun Gizemi (1999), Akıllı Pireler (1982), Alacakaranlık Kuşları (2006), Yüzler ve Sözler (2023).

2.5.5. Hidayet Karakuş'un hayatı ve eserleri

Hidayet Karakuş 1946 yılında bir sonbahar günü Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğdu. Tarımla uğraşan yoksul bir ailede olmasına rağmen mutlu bir çocukluk geçirmiştir. Konya edebiyat bölümünü bitirdikten sonra Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Yazar ilk şiirini çıkardıktan sonra roman, öykü ve oyun türlerinde eserler yazmıştır.

Karakuş, kitap okumanın önemine küçük yaşlardan beri inanan bir yazardır. Okumaya olan inancını öğrencilerine aşlamak için elinden geleni yapmıştır. Benimseydiği fikirleri sonuna kadar savunan bu yolda emek harcayan bir karaktere sahiptir. Yazdığı çocuk kitaplarında ufku açık, neden sonuç bağı kuran karakterler ile okurun karşısına çıkar. Bu şekilde çocukların milli manevi değerleri benimseyerek sahip olmasını amaçlar. Hidayet Karakuş çocuk algısı ve dünyasını yetişkinlerle bir tutmadığı için çocuklar için ayrı bir edebiyat alanının olduğunu savunur. Bu görüşünü çocuklar için yazdığı geniş yelpazeli öykü kitapları ile kanıtlar (Kaplan, 2012).

“Karakuş’a göre çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken bazı özellikler vardır. Eserlerinde oluşturduğu kahramanlardaki yaratıcı düşünce ve hayal gücünü çocuk edebiyatının özelliği olarak görmektedir. Karakuş’a göre çocuk edebiyatı çocuğu yeni düşüncelere sevk edebilmeli, çocuğun problemler karşısında farklı çözümler yolları üretebilmesine katkı sağlamalı ve çocuğa iyimser bir bakış açısı kazandırmalıdır” (Kaplan, 2012, s.21).

Hidayet Karakuş’un çocuklar için yazdığı öykü kitapları şu şekildedir: Sıska Balıkçı (1980), Can Dede’nin Oyuncakları (1986), Sevgi Kuşları (1997), Akıllı Tavşanlar (1997), Kardan Adam Kaçtı (1999), Annemin Mektupları (2001), Oyuncakların Park Gezisi (2007), Yurdunu Yitiren Ağaç (2011), Sahibini Gezdiren Kedi (2011).

2.5.6. Eflatun Cem Güney’in hayatı ve eserleri

Eflatun Cem Güney 1896 yılında doğdu. Küçük yaşta annesini ve babasını kaybettiği için Sivas’ta yaşayan amcasının yanına gitti. İlkokul, ortaokul ve liseyi Sivas’ta okur. Meslek hayatına Türkçe öğretmeni olarak Konya’da başlar. Genç yetişkinliği Cumhuriyet dönemi yıllarına denk gelen yazar çeşitli dergilerde milli ruha seslenen yazılar yazar. Bir dönem mecliste görev alır. Edebiyat ve Türkçe öğretmeni olarak Anadolu’nun çeşitli illerinde öğretmenliğe devam eder. Oğlunun hastalanması üzerine İstanbul’a taşınan yazar orada da öğretmenlik mesleğinin yanında yazarlığa devam ederken, çeşitli kurumlarda yönetici olarak çalışır. Oğlunu kaybettikten sonra Anadolu’yu karış karış dolaşarak milli kültürümüzü geçmişten günümüze taşıyan masalları derleyerek toplumumuza kazandır. 1981 yılında aramızdan ayrılırken hayatı boyunca çok sayıda edebi eser ortaya koymuştur.

Eflâatun Cem Güney denildiğinde şüphesiz ki aklımıza ilk masallar gelir. “Bir ömür boyu emek vererek Türk halk edebiyatının eşsiz incileri olan masalları kendine has anlatımı, ince zevki ve titiz kalemi ile yeniden yaratırcasına işleyerek önümüze sermiş ve halkımızın

yaratıcılığının çağdaş yorumcusu olarak eşi bulunmaz hizmetlerde bulunmuştur. Türk maarifine emek katmayı yeterli bulmayarak Türk halk bilimi dalında kendine has araştırmalar yapan Eflâton Cem Güney “Masal Babası” niteliğini kazanacak biçimde Türkiye radyolarında yıllarca kendi yazdığı masalları okumuştur” (Emiroğlu, 2005, s.17).

“Eflâton Cem Güney’in 26 masal kitabında derleyip yazdığı 70 masalı, 8 efsanenin yer aldığı 1 efsane kitabı, 5 halk hikâyesi, 1 mensur şiir kitabı, 252 derlenmiş fıkranın yer aldığı 1 fıkra kitabı, 4 monografik eseri, 5 araştırma-inceleme eseri, 7 kılavuz eseri, 3 Atatürk kitabı bulunmaktadır” (Kaplan, 2012, S.13).

Eflâton Cem Güney’in çocuklar için yazdığı kitaplardan bazıları şunlardır: Açıl Sofram Açıl ve Congoloz Baba (1953), Bir Varmış Bir Yokmuş (1955), Az Gittim Uz Gittim (1962), Gökten Üç Elma Düştü (1967), Alişle Maviş (1971), Dede Korkut Masalları (1972), Yiğitler Yiğidi Musacık (1972), Masallar (1992).

2.5.7. Muzaffer İzgü’nün hayatı ve eserleri

Muzaffer İzgü 1933 yılında Adana’da doğdu. Çocukluğu yoksulluk içinde geçtiği için öğrencilik hayatı boyunca çeşitli işlerde çalıştı. Öğretmen okulunu bitirdikten sonra sınıf öğretmenliği ile başladığı meslek hayatına Türkçe öğretmenliği ile devam eder. Dönemin ünlü dergisi olan Akbaba ve gülmece dergilerinde yazılar yazar. Milliyet ve Akşam gazetelerinde röportaj yapar. Dergi ve gazetelerde yazarak başlayan edebi hayatı oyun yazarlığı, roman, öykü, tiyatro yazarlığı ile devam eder. Emeklilikten sonra İzmir’e yerleşip hayatının sonuna kadar orada yaşar. “Gülmecenin ustası” olarak anılan yazar 2017’ de aramızdan ayrılır (İzgü, 2024).

Öykü ve roman alanında çok sayıda eser ortaya koyan yazar hayatı boyunca çok sayıda ödüle layık görülmüştür. Bunlardan bazıları: “Akşehir Nasrettin Hoca ve Turizm Derneği’nin açtığı Ulusal Gülmece Öyküsü Yarışması’nda üçüncülük ödülü – 1977, Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü - 1978 , Bulgaristan Altın Kirpi Ödülü 1978, Milliyet Sanat Dergisi’nin açtığı Gülmece Öyküsü Yarışması’nda ikincilik ödülü – 1977, İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı Masal Birincilik Ödülü -1979 ve TÖMER’in düzenlediği En Başarılı Çocuk Kitapları Yarışması’nda İkincilik Ödülü -1997” dür (Eroğlu, 2008).

Öykü alanında çok sayıda eser bırakan yazarın çocuklar için yazdığı kitaplardan bazıları şunlardır: Ökkeş Balık Avında (1968), Murat’ın Tatili (1972), Ormandaki Kulübe (1973), Kara Pamuk (1978), Yumurtadan Çıkan Öğretmen (1981), Konuşan Kedi (1990), Bisikletim Vız Vız (1995), Akrobat Pisicik (1998), Anneannemin Güllü Yorganı (2007).

2.5.8. Aziz Nesin'in hayatı ve eserleri

Aziz Nesin 1915'te İstanbul'da doğdu. Askeri okuldan mezun oldu. Bazı faaliyetleri yüzünden tutuklanıncaya kadar Anadolu'nun çeşitli yerlerinde asker olarak görev yaptı. Şiir ve öykü yazmaya genç yaşlarında başladı. O dönem ünlü olan bazı dergilerde mizah öyküleri yazdı. Yazdığı yazılar ve söylemleri nedeniyle ara ara tutuklu kaldı.

Aziz Nesin'in hayatının asıl amacı; her zaman geleceğimizin mirasçısı olan çocuklara doğruyu, iyiyi göstermek, aklını kullanan, bilim ışığında kararlar alan nesiller yetiştirmeyi hedeflemiştir. Çocuklar için yazdığı kitaplarda bu düşüncesine uygun anlatım tercih etmiştir. Fikirlerini çocuklara dikte etmemiş, onlara karar verme değerlendirme payı bırakmıştır. Eğitime verdiği önemi temsilen 1972'de kimsesiz çocuklar yararına "Nesin Vakfı'nı" kurar. Çok sayıda öykü kitabı yazan yazar aynı zamanda roman, oyun, anı, şiir, araştırma, deneme, mektup türlerinde de yazılar yazar. Eserleri yabancı dile en çok çevrilen yazarlardandır. Çok sayıda ulusal ve yerli ödüle layık görülen yazar 1995 yılında aramızdan ayrılmıştır.

"Yazar çocukların tüm yaşamları boyunca okuyan, sorgulayan, araştıran, eleştiren, eleştiriye açık olan, kendisine verileni gözü kapalı kabul etmeyip kuşkucu olan, düşünen ve düşüncesini korkmadan ifade eden bireyler olmalarını istemiş, eserlerinde bunu sık sık dile getirmiştir" (Ak, 2006).

Aziz Nesin yazdığı çoğu kitabında sevgiden ve yardımseverlikten bahsetmiştir. Yazar için sevgi önemli yer tutar. Çocukların; insanları, yaşadığı çevreyi, doğayı, hayvanları, en önemlisi de kendini seven bireyler olarak yetiştirilmesi onun için çok kıymetlidir.

"Aziz Nesin, yaşamı boyunca gerek vakıftaki çocuklarına gerekse kitapları aracılığıyla ulaştığı dünyanın dört bir yanındaki çocuğa çalışkanlığın ve paylaşmanın önemini benimsetmek; akılcı olmanın, umudu taze tutmanın ve başkasına özenmeden, başkasını taklit etmeden kendi öz değerlerine sahip çıkmanın erdemliliğini kavratmayı amaçlamıştır. Bu amacını gerçekleştirmek içinse doğal bir yol kullanır. Yazarın eserlerindeki eğitim daha çok sezdirilerek verilmektedir" (Ak, 2006).

Yazar eğitim sistemini incelemiş çağa uygun olması için önerilerde bulunmuştur. Aziz Nesin'e göre eğitim çocuğu hayata hazırlar. Bunu yaparken de düşünen, sorgulayan çocuklar yetiştirmeyi hedefler. Toplumun işlemeyen yanlarını, hem ailede hem okulda var olan baskıcı yapıdan kurtulmayı ve eğitim sistemindeki aksaklıkları çocukların fark etmesini amaçlar.

Yazarın çocuklar için yazdığı kitaplardan bazıları: Hayvanlar Takımı (2009), Bu Yurdu Bize Verenler (1975), Aziz Dededen Masallar (1977), Nasrettin Hoca Gülütleri (1981), Çocuklara En Güzel Masallar (2009), Arkadaşım Badem Ağacı (2010), Çocuklara En Güzel Öyküler (2012)'dir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Güvensoy (2024), Hanzade Servi'nin eserlerini kök değerler açısından incelemiş, eserlerin Türkçe dersi ve değerler eğitimi açısından faydasını araştırmıştır. Çalışmada değerlerin çoğunun yer aldığı fakat vatanseverlik ve adalet değerinin az işlendiği görülmüştür. Hanzade Servi'nin eserlerinde kişiler arası ilişkilere daha çok yer verildiği, her kitabın kendi içinde bir değeri baskın olarak ele aldığı görülmektedir.

Uysal (2024), Mavisel Yener'in "Dolunay Dedektifleri" roman serisinin kök değerler açısından incelenmesi konulu yüksek lisans çalışmasında, kök değerlerin roman serisinde kullanım oranı bakımından yazarın her kitabı tek tek incelenmiştir. Bu yol ile kitapların kök değerleri temsili bakımında etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Kitaplarda en fazla saygı değerinin en az ise dürüstlük değerinin işlendiği görülmüştür. Dolunay Dedektifleri kitabı on kök değerini tamamını taşıdığı için değerler eğitimi açısından faydalı bulunmuştur.

Özübal (2024), Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi konulu yüksek lisans tezinde yazarın eserlerinin Türkçe öğretim programına etkisi ve değerleri taşıma durumu analiz edilmiştir. Yazarın çocuk edebiyatı alanında yazdığı kitaplar tek tek analiz edilip değerleri taşıma durumları değer geçtiği cümleler kitaplardan alıntı yapılarak gösterilmiştir. Araştırmayı temsil eden kitaplarda en çok işlenen değer sorumluluk değeri olduğu görülmüş, en az işlenen değer ise vatanseverlik ve sabır değerleri olduğu tespit edilmiştir. Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk kitaplarının aile ve hayvan temalarına yer verdiği, değerleri taşıması bakımından zengin içerik taşıdığı görülmüştür.

Deveci (2016), sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değerler eğitimi konulu makalesinde ilkokullarda değerler eğitimine yer verilen dersler, değerler eğitimi vermede etkili

yöntemlerin neler olduğu, değer eğitiminde yaşanan sorunlar ve öğretmenlerin öneri konuları ele alınarak sınıf öğretmenlerinin görüşleri değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda Bayır vd. (2016), elde edilen sonuçlar bağlamında şu önerileri ifade etmiştir:

Fakültelerde değerler eğitimi konulu derslere daha fazla yer verilebilir. Öğretmen adaylarının okullarda girdiği öğretmenlik uygulaması derslerinde değer eğitimi temalarına yer verilerek bu konuda tecrübe kazanmaları sağlanabilir. Sınıf öğretmenlerine, öğrencilere ve ailelere yönelik değer eğitimi konusunda seminerler ve söyleşi gibi etkinlikler düzenlenip değer eğitimi konusunda hedef kitle aktif ve güncel tutulabilir. İlkokulda öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki yeterlilik durumları tespit edilerek var olan eksikliklerin giderilmesi için çalışmalar yapılabilir.

Şahin (2021), değerlerin tanımı ve sınıflandırılması konulu makale çalışmasında değer kavramını geniş bir çerçevede tanımlamıştır. Bunu yaparken değerler ile ilişkili kavramlar olan inanç, tutum, ahlak, norm, ihtiyaç, güdü kavramları ile bağını açıklayarak detaylı bir şekilde analiz etmiş, değerlerin toplumsal yapı içindeki önemini ifade etmiştir.

Şahin (2021) değerlerin oluşumu ve işlevi hakkında bilgiler sunup bunların özellikleri bakımından değerleri dokuz farklı başlık altında ele almıştır. Spranger'ın Değer Sınıflandırması, Morris'in Değer Sınıflandırması, Hilmi Ziya Ülken'in Değer Sınıflandırması, Erol Güngör'ün Değer Sınıflandırması, Lenski & Lenski'nin Değer Sınıflandırması, Rokeach'ın Değer Sınıflandırması, Nelson'un Değer Sınıflandırması, Kahle'nin Değer Sınıflandırması, Schwartz'ın Değer Sınıflandırmasını özellikleri bakımından ele alıp tablolar halinde incelemiştir.

Topal (2016), değerler eğitimi ve on kök değer konulu çalışmasında Milli Eğitim müfredatına giren değerlerin okullarda hangi oranda kazanıldığı hakkında öğretmen adaylarının görüşleri incelemiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, değer eğitiminin sadece kök değerler açısından verilmesini yetersiz bulmuştur. Araştırmacı, vatanseverlik, sevgi, saygı, dostluk, yardımseverlik ve adalet değerlerin okullarda yeterince verilirken sabır, sorumluluk, dürüstlük ve özdenetim değerlerin okullarda öğretilmesi bakımından yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Koç (2021), çocuk edebiyatı ve çocuk kitaplarına yönelik toplumsal bakış konulu çalışmasında içinde bulunduğumuz toplumun çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları hakkındaki sahip olduğu tutumu değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda katılımcıların çoğunun çocuk kitaplarının önemine inandığı fakat çocuk kitaplarının niteliği konusunda yeterince bilgiye sahip olmadığı görülmüştür.

Bayır vd. (2016), sınıf öğretmeni adaylarının gözünden ilkokullarda değerler eğitimi konusunda yapılan araştırma sonucuna göre günlük hayatı kolaylaştıran temizlik, yardımlaşma, sorumluluk, dürüstlük gibi temel değerlere ilkokullarda yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. “Öğretmen adaylarına göre ilkokullarda değerlere yer verilen dersler Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi dersleridir”.

Ertürk (2023), Ziya Gökalp masallarının yazarın kendi döneminde “kıymet hükümleri” olarak adlandırdığı değerleri ne oranda taşıdığı ve o değerleri kitapları aracılığı ile günümüz çocuklarına hangi oranda aktardığını incelemiştir. Ziya Gökalp masallarında on kök değerinin tamamının yer aldığı görülmüştür. İncelenen masalların milli manevi ve ahlaki değerlerin verilmesinde içerik bakımından zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2020), çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmleri değerler eğitimi açısından incelemiş ve bu çizgi filmleri çocuklara Türkçe öğretimine katkısı bakımından ele almıştır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde çizgi filmlerde en çok sorumluluk değerine yer verildiği görülmüş olup en az ise vatanseverlik değerine rastlanılmıştır. İncelenen çizgi filmlerin değerleri taşıması bakımından çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Çizgi film karakterlerini çocukların rol model aldığı için değer öğretimi açısından çizgi filmlerin etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Çizgi filmlerde deyimler, atasözleri ve kalıp sözlerin kullanılması çocukların Türkçe öğrenmesini kolaylaştırıcı olacağı görülmüştür.

Öztürk (2013), 100 temel eserdeki manzum metinleri değer eğitimindeki faydası yönüyle incelemiştir. İncelenen 15 adet eserde değerlerin eserlere eşit dağılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. “En çok tespit edilen değerler bilimsellik, vatanseverlik, estetik; en az rastlanan eden değerler misafirperverlik ve temizliktir”.

Doğaner (2021), Halit Ziya Uşaklıgil’in eserlerindeki değerleri, eserlerin değer eğitimine uygunluğunu ve eserlerden değerler eğitimi sürecinde hangi oranda faydalanılacağı açısından incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre yazarın romanlarında Milli Eğitim müfredatında yer alan değerleri önemli ölçüde yer verildiği görülmüştür. Orta öğretim

kademesinde değerler eğitimi açısından yazarın eserlerinden ilgili bölümlerinden faydalanmanın uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sorkun (2023), Yaşar Kemal'in eserlerini on kök değeri taşıması bakımından ve eserlerin çocuklara değer ğretiminde uygunluğu incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre Yaşar Kemal'in eserlerinde bazı değerler örtük öğrenme ile okuyucuya sunulmaktadır. Bazı değerler alt değerler ile birlikte incelenmiştir. Eserlerin çoğu on kök değer açısından zengin içerik taşımaktadır. Yazar'ın eserlerinde gerçek hayat konularını işlemiş olması okuyucuların karşılaştıkları değerleri benimsemesi ve özdeşim kurması açısından etkili olmuştur.

Arıkan (2018), Behiç Ak'ın ocuk kitaplarını ocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelemiş, bazı kitapların ocuk kitaplarının taşıması gereken temel nitelikleri taşır iken bazılarının bu özelliklere sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışma sonucunda kitapların eğitsel nitelikler taşıdığını ve her türden okura hitap eder nitelikte olduğu grlmştir.

Kaplan (2012), Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masallarını çocuklarda karakter eğitimine etkisi açısından incelemiştir. İncelenen masalların kültürümüzü yansıtan milli, manevi, dini değerler bakımından zengin içerik taşıdığını ve masallar okuyucuya sosyal psikolojik, ahlaki mesajlar iletmesi açısından faydalı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan veriler dikkate alındığında Eflatun Cem Güney masallarının karakter eğitimi açısından işlevsel olduğu grlmştir.

Düzenli (2019), Hidayet Karakuş'un eserlerini ocuk edebiyatının temel unsurları bakımından incelemiştir. Eserlerin ocuklara hitap edebilecek dilde yazıldığı ve çocuklara okumayı sevdirecek nitelikte olduğu grlmştir. Eserlerde aile ve hayvan sevgisi temalarına bolca yer verildiği grlmştir. Eserlerde işlenen değerlerin okumaya yeni başlayan çocuklara kültür aktarımında faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Gürsoy (2015), Gülten Dayıoğlu hikayelerini değerler eğitimi açısından incelemiştir. Çalışmaya göre Dayıoğlu'nun hikayelerinde olaylar çoğunlukla çocukların günlük hayatta sıklıkla karşılaşabilecekleri gerçek yaşam olaylarından oluşurken, evre okul, ev, mahalle gibi ortamlardır. Karakterler ocukların ilgisine hitap edebilecek nitelikte ve çoğunlukla aile ortamı ile i içedir. Bu kitaplarda temel değerlere bolca yer verilmiştir. Kitaplar ocukların manevi ve ahlaki gelişimine olumlu etki edebilecek niteliktedir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde öncelikle araştırmanın modelinden bahsedilmiştir. Araştırmanın evreni ve örnekleme hakkında bilgi verilmiş, çalışmada kullanılan veri toplama yöntemleri hakkında bilgi verilmiş ve verilerin analizi yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada 24 öykü kitabı ele alınarak 133 öykü değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Bu sebeple nitel araştırma tekniklerine uygun olarak yapılan çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. “Nitel araştırmalar, insanların tutumlarını, davranışlarını görüşlerini, deneyimlerini daha detaycı bir yaklaşımla anlamayı, yorumlamayı ve betimlemeyi hedefleyen, derinlemesine incelemeye imkân sunan bir araştırma olarak ifade edilmektedir” (Kıral, 2020). Nitel araştırmalarda nedenselci yaklaşımların önemi az olduğu için olaylar arasında sebep-sonuç bağı kurulmaz. “Sayısal verilere ve istatistiklere daha az yer verilirken sözlü ve nitel analizlere daha çok vurgu yapılır” (Karataş, 2015).

Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi anlam çıkarmak, incelenen konu hakkında bir yargıya ulaşmak, şüpheli ve gelişime açık bilgi elde etmek için verilerin derinlemesine incelenmesini ve yorumlanmasını içermektedir (Corbin ve Strauss, 2008). Bu süreçte araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili dokümanlara ulaşılmaya çalışılmış ve elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre bir plan dâhilinde analiz edilmiş, özetlenmiş ve yorumlanmıştır.

İçerik analizi, sınıflandırmayı ve metinde belirlenen kelimenin olgunun tekrar etme durumunun tespitini kolaylaştıran bir yöntemdir (Baltacı, 2019). Bu sebeple incelenen öykü kitaplarında hangi değerlerin geçtiğini tespit ederken içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Söz konusu öykü kitaplarının değerler eğitimi açısından önemini tespit ederken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz; veri türlerinden biri olan dokümanların incelenmesi sonucu toplanan bilgilerin sistematik bir yapı ile yorumlanarak ifade edilmesidir (Kıral, 2020).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni ünlü Türk yazarlarının çocuk edebiyatı alanında yazdığı öyküler olup örneklem ise, sekiz ünlü Türk yazarın çocuk edebiyatı alanında yazdığı 24 adet öykü kitabı olarak belirlenmiştir. Seçilen yazarların belirlenmesinde alan yazında çalışmalara konu olabilecek zengin içeriğe sahip kişiler olmalarına ve çocuk edebiyatı alanında eser üretmiş kişiler olmalarına dikkat edilmiştir. Öykü kitapları ise yazarların çocuk edebiyatı alanında yazdığı kitaplar listelenerek basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme yönteminde evrende bahsedilen her öge örneklem içinde eşit bir ihtimal ile yer alır, örneklemin evren ile ilişkili olmasına dikkat edilir (Kerlinger ve Lee, 1999).

Bu yazarlar ve kitaplar, Rıfat Ilgaz: Bacaksız Okulda, Öksüz Cıvıv, Cankurtaran Yılmaz, Yaşar Kemal; Beyaz Pantolon, Yağmurla Gelen, Yeşil Kertenkele, Behiç Ak: Eve Giden Küçük Tren, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Galata'nın Tembel Martısı, Gülten Dayıoğlu: Yalan Üç Ayaklıdır, Fadiş, Dört Kardeşiler, Hidayet Karakuş'un, Sayısal Çocuk, Kardan Adam Kaçtı, Sevgi Kuşları, Eflatun Cem Güney: Açıl Sofram Açıl, Gülen Nar'la Ağlayan Ayva, Zindandan Gelen Mektup, Muzaffer İzgü: Bulutlara Simit Satan Çocuk, Yumurtadan Çıkan Öğretmen, Anneannemin Erikli Bahçesi, Aziz Nesin: Hayvanlar Takımı, Boyalı Tilki Masalı, Anıtı Dikilen Sinek'tir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada öncelikle inceleme konusu olan çocuk edebiyatı alanında eser ortaya koyan, ünlü Türk yazarlar arasından seçilmiş 8 yazarın 3'er öykü kitabı temin edilmiştir. Araştırmaya yön veren kaynaklar 3 adet Günışığı Kitaplığı Yayınları, 3 adet Çınar Yayınları, 6 adet Bilgi Yayınevi, 3 adet Yapı Kredi Yayınları, 3 adet Nesin Yayınevi, 1 adet Yelkovan Yayınları, 1 adet İtimat Kitapevi Yayınları, 1 adet Petek Yayıncılık ve 3 adet Altın Kitaplar Yayınevi olmak üzere toplamda 24 adet basılı kitaptan oluşmaktadır. Söz konusu öykü kitapları baştan sona okunmuş; MEB'in yayınladığı Değerler Eğitimi Yönergesinde verilen on kök değer dikkate alınarak bu değerler yirmi dört öykü kitabında tespit edilerek listelenmiştir. Her öykü için ayrı ayrı on kök değerlerin sınıflandırması yapılmış ve değerlerin nasıl işlendiği alıntı yapılarak örnek gösterilip tespit edilmiştir.

Kaynak taraması için veri elde etmek amacı ile internet ortamında yayınlanmış makale ve kitaplara ulaşım sağlayan sitelerden yararlanılmıştır. Konuyla ilgili yapılan tezlere ise Yüksek Öğretim Kurulu'nun elektronik tez tarama arşivine erişim sağlanarak ulaşılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma takvimi dikkate alınarak yazarların öykü kitaplarından toplanan veriler temelde MEB'in yayınladığı on kök değeri taşıması bakımından tablolaştırılarak sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmaya göre değerler alt başlıklarda toplanmış ve öykü kitaplarında tespit edilen ilgili bölümler üzerinden açıklanmıştır.

Tablo 1: Çalışma takvimi

İP 1: İncelenecek olan kitapların seçilmesi ve temin edilmesi

İP 2: Kitapların değerleri taşıması bakımından incelenmesi

İP 3: İncelenen kitaplardaki verilerin bulgular kısmına yansıtılması

İP 4: Bulguların yorumlanması

İP*	Aylar					
	7	8	9	10	11	12
İP 1						
İP 2						
İP 3						
İP 4						

Ünlü Türk yazarlarından seçilmiş 8 yazarın 3'er öykü kitabı on kök değerin işlenmesi açısından incelenmiştir. Çalışma konusu gereği öykü kitaplarından faydalandığı için nitel araştırma yöntemine uygundur. Çalışmanın analizi yapılırken seçilmiş 24 adet öykü kitabında yer alan 133 öykü doküman analizi yönteminden yararlanılarak on kök değer açısından detaylı olarak incelenmiştir. Bu kitaplarda hangi değerlerin işlendiği, kitaplarının değerler eğitimi açısından önemine dikkat edilerek kitaplar incelenmiştir. Verilerin analizinde doküman analizi, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu öykülerden 71 tanesinin Milli Eğitimin temel aldığı “adalet, dürüstlük, saygı, sevgi, yardımseverlik, dostluk, özdenetim, sabır, sorumluluk, vatanseverlik” kök değerlerini taşıdığı görülmüştür. İçeriğinde on kök değerden en az birini taşımayan öykülere bulgularda yer verilmemiştir. İncelenen öykülerin değerleri taşıma durumları tablolar ile ifade edilmiş, öykülerin özeti sunulmuş, alt başlıklar halinde hangi

öyküde hangi değerin yer aldığı belirtilmiştir. İlgili değerin öyküde geçtiği kısımlar kaynak gösterilerek alıntı yoluna gidilmiştir.

3.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Örnekleme temsil eden 24 adet öykü kitabı doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Kitaplar on kök değerin öykülerde kaçır kez bulunduğu bakımından incelenerek listelenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için veri toplama aracı olan öykü kitaplarında değerlerin bulunma durumları farklı üniversitelerin Türkçe eğitimi alanından iki uzman akademisyen ile görüşülmüştür. Uzman görüşünün önerisi ile daha önce incelenen Rıfat Ilgaz'ın Krallar ve Kurallar kitabı araştırmadan çıkarılmış, görüşü alınan uzman akademisyenler tarafından önerilen Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Okulda öykü kitabı araştırmaya eklenmiştir. Uzman akademisyenler tarafından çalışmanın tamamında yer alan değerlerin öykü kitaplarında geçtiği cümleler, tespit edilen değerleri taşıyıp taşımadığı bakımından değerlendirilmiştir. Görüş birliğinin sağlanamadığı durumlarda veriler üzerinde tartışılmış olup verilenin tekrar gözden geçirilmesiyle tüm veriler üzerinde görüş birliği sağlanarak araştırmanın güvenilirliğine vurgu yapılmıştır. Yazarların değerleri işleyişi titizlikle objektif olarak yorumlanmış ve araştırmanın güvenilirliğini desteklemiştir. Evrenin örnekleme temsil etmesine, elde edilen verilerin kaynak- eser uyumuna ve bulguların yapılmış benzer akademik çalışmalar ile kıyaslanabilir nitelikte olmasına dikkat edilerek araştırmanın geçerliliği sağlanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız Okulda, Öksüz Cıvcıv, Cankurtaran Yılmaz adlı öykü kitapları; Behiç Ak'ın Eve Giden Küçük Tren, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Galata'nın Tembel Martısı Kitapları; Gülten Dayıoğlu'nun Yalan Üç Ayaklıdır, Fadiş, Dört Kardeşiler kitapları; Hidayet Karakuş'un Sayısal Çocuk, Kardan Adam Kaçtı, Sevgi Kuşları kitapları, Eflatun Cem Güney'in Açık Sofram Açıl, Gülen Nar ile Ağlayan Ayva, Zindandan Gelen Mektup kitapları; Muzaffer İzgü'nün Bulutlara Simit Satan Çocuk, Yumurtadan Çıkan Öğretmen, Anneannemin Erikli Bahçesi kitapları; Aziz Nesin'in Hayvanlar Takımı, Boyalı Tilki Masalı, Anıtı Dikilen Sinek kitabı ve Yaşar Kemal'in Yağmurla Gelen, Yeşil Kertenkele, Beyaz Pantolon kitapları on kök değer (adalet, sevgi, saygı, sabır, dostluk, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, özdenetim) açısından incelenmiştir. Bu öykü kitaplarında değerlerin bulunma durumları ve kitaplarda yer alan değerlerin değerler eğitimi açısından önemi açıklanmıştır.

4.1.Ünlü Türk Yazarların Çocuk Edebiyatı Alanında Yazılmış Öykülerinin On Kök Değeri Taşınması Bakımından Bulgular

Edebiyat dünyasına çeşitli türlerde çok sayıda eser bırakmış olan “Rıfat Ilgaz, Behiç Ak, Gülten Dayıoğlu, Aziz Nesin, Yaşar Kemal, Eflatun Cem Güney, Hidayet Karakuş, Muzaffer İzgü'nün” öykü kitapları nitel araştırma ve doküman analizi yöntemi ile on kök değer açısından detaylı olarak incelenmiştir. İncelenen kitaplardan elde edilen bulgular **tablo 2**'de gösterilmiştir.

Tablo 2: İncelenen kitaplarda on kök değerin bulunma durumları

No	Kitaplar	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsverişlik	Vatanseverlik	Özdenetim
1	Bacaksız Okulda	-	1	-	-	4	6	-	1	-	1
2	Cankurtaran	4	1	1	1	1	1	1	4	-	-
3	Yılmaz Öksüz Cıvcıv	3	-	1	1	-	-	4	-	-	-
4	Beyaz Pantolon	1	-	1	-	2	1	3	-	-	2
5	Yağmurla Gelen	2	1	2	1	2	2	1	2	-	3
6	Yeşil Kertenkele	2									
7	Eve Giden Küçük Tren	2	1	2	2	3	-	2	1	-	3
8	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	2	-	-	2	-	-	2	2	-	-
9	Galata'nın Tembel Martısı	4	-	1	-	-	-	3	2	-	-
10	Yalan Üç Ayaklıdır	2	-	-	3	1	2	8	-	1	-
11	Fadış	3	2	2	2	-	3	2	3	-	-
12	Dört Kardeşiler	2	2	1	1	1	1	2	3	-	1
13	Sayısal Çocuk	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-
14	Kardan Adam Kaçtı	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-
15	Sevgi Kuşları	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-
16	Açık Sofram Açıl	1	-	-	-	-	1	3	1	-	-
17	Gülen Nar İle Ağlayan Ayva	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
18	Düşmez Kalkmaz Bir Allah	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
19	Bulutlara Simit Satan Çocuk	3	1	-	2	-	-	2	-	-	-
20	Yumurtadan Çıkan Öğretmen	4	-	-	2	3	-	3	1	-	1
21	Anneannemin Erikli Bahçesi	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-
22	Hayvanlar Takımı	6	1	-	3	-	1	3	7	-	-
23	Anıtı Dikilen Sinek	1	-	1	1	-	4	-	3	-	1
24	Boyalı Tikli Masalı	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Toplam		49	11	14	23	17	25	41	36	1	12

Araştırmaya söz konusu olan Rıfat Ilgaz'ın “Bacaksız Okulda” öykü kitabında “dürüstlük, saygı, adalet, yardımseverlik ve özdenetim” değerleri işlenmiştir. “Cankurtaran Yılmaz” öykü kitabında “sevgi, saygı, dostluk, adalet, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik” değerleri yer almaktadır. “Öksüz Cıvcıv” öykü kitabında ise sevgi, sabır, dostluk, sorumluluk” değerleri yer almaktadır.

Yaşar Kemal'in “Beyaz Pantolon” öykü kitabında “sevgi, sabır, adalet, dürüstlük, sorumluluk, özdenetim” değerleri yer almaktadır. “Yağmurla Gelen” öykü kitabında “sevgi, saygı, sabır, dostluk, adalet, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, özdenetim” değerleri yer almaktadır. “Yeşil Kertenkele” öykü kitabında ise “sevgi” değeri işlenmiştir.

Behiç Ak'ın “Eve Giden Küçük Tren” öykü kitabında “sevgi, saygı, sabır, dostluk, adalet, sorumluluk, yardımseverlik, özdenetim” değerleri işlenmiştir. “Güneşi Bile Tamir Eden Adam” öykü kitabında “sevgi, dostluk, sorumluluk, yardımseverlik” değerleri işlenmiştir. “Galata'nın Tembel Martısı” öykü kitabında “sevgi, sabır, sorumluluk, yardımseverlik” değerleri işlenmiştir.

Gülten Dayıoğlu'nun “Yalan Üç Ayaklıdır” öykü kitabında “sevgi, dostluk, adalet, dürüstlük, sorumluluk, vatanseverlik” değerleri işlenmiştir. “Fadiş” öykü kitabında “sevgi, saygı, sabır, dostluk, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik” değerleri işlenmiştir. “Dört Kardeşiler” öykü kitabında ise “sevgi, saygı, sabır, dostluk, adalet, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik, özdenetim” değerleri işlenmiştir.

Hidayet Karakuş'un “Sayısal Çocuk” öykü kitabında “sevgi, saygı, sabır” değerleri işlenmiştir. “Kardan Adam Kaçtı” öykü kitabında “sevgi ve dostluk” değerleri işlenmiştir. “Sevgi Kuşları” öykü kitabında “sevgi ve yardımseverlik” değeri işlenmiştir.

Eflatun Cem Güney'in “Açıl Sofram Açıl” öykü kitabında “sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik” değerlerine yer verilmiştir. “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” öykü kitabında “dürüstlük ve yardımseverlik” değerlerine yer verilmiştir. “Zindandan Gelen Mektup” öykü kitabında “yardımseverlik” değerine yer verilmiştir.

Muzaffer İzgü'nün “Bulutlara Simit Satan Çocuk” öykü kitabında “sevgi, saygı, dostluk, sorumluluk değerleri yer almıştır. “Yumurtadan Çıkan Öğretmen” öykü kitabında “sevgi, dostluk, adalet, sorumluluk, yardımseverlik, özdenetim” değerleri yer almıştır.

“Anneannemin Erikli Bahçesi” öykü kitabında ise “sevgi, sorumluluk, yardımseverlik” değerleri yer almıştır.

Aziz Nesin’in “Hayvanlar Takımı” öykü kitabında “sevgi, dostluk, dürüstlük, sorumluluk, yardımseverlik” değerleri işlenmiştir. “Boyalı Tilki Masalı” öykü kitabında dürüstlük değeri işlenmiştir. “Anıtı Dikilen Sinek” öykü kitabında “sevgi, sabır, dostluk, dürüstlük, yardımseverlik, özdenetim” değerleri işlenmiştir.

24 adet öykü kitabının içerisinde yer alan 133 öykü doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bu öykülerden on kök değeri taşıyan 71 öykü alt başlıklar halinde gösterilmiş, hangi öyküde hangi değer geçtiği belirtilerek çalışmaya yansıtılmıştır.

4.2. Ünlü Türk Yazarların Çocuk Edebiyatı Alanında Yazılmış Öykülerinin Değerler Eğitimi Açısından Önemi Yansıtan Bulgular

Bu kısımda çalışmanın örneklemini temsil eden 24 adet öykü kitabında yer alan 71 adet öykü ana hatları ile kısaca özetlenmiştir. Kitaplarda geçen değerlerin çeşitleri ve sayısı tablolar halinde gösterilmiştir. Değerleri taşıyan cümleler alıntı yapılarak çalışmaya yansıtılmış, öykü kitaplarında geçen değerlerin değerler eğitimi açısından önemine vurgu yapılmıştır.

4.2.1. Rıfat Ilgaz’ın Öyküleri

4.2.1.1. Bacaksız Okulda

Bacaksız Okulda öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikayede çoğunlukla dürüstlük ve adalet değerine yer verilmiştir. Hikaye kısaca özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 3**’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Bacaksız Okulda öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

<i>Kitap Adı</i>	<i>Sevgi</i>	<i>Saygı</i>	<i>Sabır</i>	<i>Dostluk</i>	<i>Adalet</i>	<i>Dürüstlük</i>	<i>Sorumluluk</i>	<i>Yardımseverlik</i>	<i>Vatanserverlik</i>	<i>Özdenetim</i>
<i>Bacaksız Okulda</i>	-	1	-	-	4	6	-	1	-	1

Okullar açılacağı için Fesleğen sokağı sakinleri okul hazırlığı telaşı içindeydi. Çocukları okula yollayacak olan mahalle sakinleri gün içinde rahat bir nefes almanın hayalini kuruyordu. Bacaksız Bahri'nin ailesi de bu telaşı yaşayan ailelerdendi. Bahri o yıl birinci sınıfa başlayacaktı. Bahri ailesinin ona aldığı okul çantasını beğenmediği için çantanın açılıp kapanma yerini bozmuş ve ailesinden çantanın yenisini istemişti. Bu yöntem Bacaksız Bahri'nin ailesinde işe yaramayınca Bahri, çeşitli yollar deneyerek daha önce yardımda bulunduğu bir mahalle sakinini kendisine yeni çanta almaya ikna etti. Okula başlayan Bacaksız Bahri'nin öğretmeni ile arası pek iyi değildi. Yazılarını sol eli ile daha iyi yazan Bahri'ye, öğretmeni sağ eli ile yazması konusunda ısrarcı davranıyordu. Sağ elini kullanmak zorunda kalan Bahri yazılarını yeterince düzgün yazamıyordu. Aynı zamanda sınıf arkadaşları okumaya geçerken Bahri hala okumaya geçememişti. Bu sebebin yanına Bacaksız Bahri'nin yaramazlıkları da eklenince bizim Bacaksız öğretmenin cetvelinden nasibini almaya başladı.

Aynı mahallede oturduğu halde maddi durumu iyi olan öğrencilerin okuluna kayıt olan Ferit'e Bahri ve arkadaşları gıcık oluyordu. Bahri ve arkadaşları Ferit'in şiir okuyacağı okul gecesine izinsiz gidip Ferit'i zor durumda bırakmaya karar verdiler. Ferit tam dörtlüğünü okuyacağı sırada ortalığı karıştırıp Ferit'in altını ıslatmasına neden oldular. Bundan sonra onunla sidikli Ferit diye alay edebileceklerdi.

Bu olayın ardından yine rahat durmayan Bacaksız Bahri öğretmenin, canını yakan cetvelini sakladı. Öğretmen cetvelini bulmak için Bahri'yi sıkıştırdı ama çözüm bulamadı. Tam bu sıra sınıfa müfettiş geldi. Müfettiş, ellerindeki yara izlerinden Bahrinin sol eli ile yazdığı için cezalandırıldığı cetveli saklayan kişi olduğunu anladı ve olayı çözüme kavuşturdu. Ferit'in okulunda çıkan olayın sorumlusunun Bahri ve arkadaşları olduğunu öğrenen başkomiser aynı gün okula geldi. Bacaksız Bahri'nin oyunları bir bir ortaya çıkarken, Bahri öğretmeni ile arasında geçen olumsuz durumdan da kurtulmuş oldu.

Dürüstlük

Bahrinin okul çantasına zarar verip çantanın bozuk olduğunu söylemesi, Ferit'i zor duruma düşürmek için arkadaşları ile planladıkları oyunlar ve öğretmenin cetvelini saklayıp bilmiyormuş gibi davranması dürüstlük değerine örnek verilebilir.

“Bu işte mutlaka Bacaksız Bahri'nin bir parmağı olmaz mıydı? Ne yapar yapar işte böyle fermuarı bozar atardı” (s.7).

“Ben neden çağırıyormuşum, siz çağırın! Yalanım ortaya çıkarsa yapışır yakama babam, dayaktan öldürür beni. Ama sizin yalanınız ortaya çıkarsa kaçır kurtulursunuz!” (s.42)

“Giyeceği urbaları çalarım. Hemen giyecek bir şey bulamazlar... Bu işten de vazgeçer öğretmenler, o zaman fiyakası bozulur” (s.44).

“Kandırır götürürüz bir yere. Kapıyı üstünden kilitleriz. Okuldaki oyunlar bitene kadar çıkarmayız dışarı” (s.44)

“Başkomiser Nail Bey sorsa bile, görmedim, bilmiyorum, o kadar. Ben annemin dizinin dibinde oturuyor çorbamı içiyordum diyeceksin” (s.50).

“Cetvel gideceği yere çoktan varmıştı. Bacaksız cetveli pantolonun paçasına doğru uzatmış, Yılmaz abisine teslim etmişti. O saklayacaktı cetveli. Geri verilmesi gerekirse verecekti” (s.76).

Adalet

Bacaksız Bahri'nin daha önce yardımında bulunduğu Hüsnü amcanın Bahri'ye yeni bir okul çantası alması, okuldakilerin bazı öğrencilere iyi bazı öğrencilere kötü davranması, Bahri'nin oynadığı oyunlar ortaya çıkınca cezasını alması ve öğretmenin cetveli öyküde geçtiği gibi kullanamayacak olması adalet değerine örnek verilebilir.

“Çalınmış dört lastiğin dördünü de doğrusu o buldu, çıkardı. Evin kapısını parmağı ile gösterip polislere, işte burada, diye gösteren o değil mi? En azından ona bir çanta gerekirmiş, düşünememişiz o zaman” (s.10).

“Neden sınıftaki kimi yaramazlar çok sevilirdi de, kimi çalışanların yüzüne bile bakılmazdı?” (s.20).

“Neden Neriman 'in sesi karga gibi çirkin olduğu halde şan dersine giderdi de sesi güzel olan Emine 'yi kimse dinlemez, dinlese bile övmezdi?” (s.10).

“Şakacıktan vuruyor gibiydi müdür. Gene de acımıştı Bacaksız'ın avucunun içi. Yanıyordu. Tamam dedi müdür, cetvel tahtasını çekmeceye koyup kilitledi. Gülerek seslendi: Hapis cezası veriyorum bu cetvele. Sınıfa girerse yine can yakacak değil mi? En iyisi kapalı kalsın burada” (s.95).

Saygı

Sınıfa Müfettiş ve müdür geldiğinde öğretmenin gösterdiği davranış saygı değerine örnek verilebilir.

Haydar Aybekler'in saygıyla koşup selamlamasından, gelenin en azından bir müfettiş olabileceğini çıkarmıştı çocuklar” (s.79).

Yardımseverlik

Hüsnü amcanın Bacaksızın çantasını tamir etmek istemesi ve çantayı ihtiyaç sahibi birine verme isteği yardımseverlik değerinin önemine örnektir.

“Peki... Peki... Sen o carcuru bozuk dediğin çantayı bana getirirsin sonrada düzeltir, öbür sokaktaki çocuklara veririm olur mu?” (s.10).

Özdenetim

Bahri'nin okul tatilinde çalışıp para kazanmak için kendine söz vermesi özdenetim değerine örnek verilebilir.

“Anne, okul bir tatile girsin, boyacılık yapıp para kazanmazsam bana da Bahri Dönmez demesinler” (s.63).

4.2.1.2. Öksüz Cıvciv

Öksüz cıvciv öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye kısaca özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 4'te** gösterilmiştir.

Tablo 4: Öksüz Cıvciv öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanserverlik	Özdenetim
Öksüz Cıvciv	3	-	1	1	-	-	4	-	-	-

Güliz, henüz okula başlamamıştı. Yaz tatilini geçirmek için yazar annesi Şenay Hanım ile birlikte Cide'ye gitmişler orada bir ev kiralamışlardı. Güliz aynı ev sahibi Niyazi Bey'in torunu Erdem ile tanıştı. Erdem bu yıl dördüncü sınıfa geçmişti. Erdem ona kuluçkaya yatan tavuğundan bahsetti. Güliz daha önce hiç kuluçkaya yatan tavuk görmemişti. Erdem' in tavuğunun 12 tane yavrusu olacaktı. Güliz boş zamanlarında annesi ile yüzmeye gidiyor, kalan vakitlerde ise Erdem ile kuluçkadaki tavuğu gözlemliyordu. Tam yirmi bir gün sonra civcivler yumurtadan çıkacaktı. O günü sabırsızlıkla bekliyorlardı. Gün gelip çatığında Güliz, sabah erkenden tavuğun yattığı odunluğa gitti. Tavuk yavrularını çıkarmak için yumurtaların kabuklarını tek tek kırıyordu fakat ortada hiç civciv yoktu. Sonuncu yumurtada kırılınca alacalı bir civciv çıkıverdi ortaya. On iki yumurtadan sadece bir civciv çıkmıştı. Güliz bu durumu Niyazi Bey ve ailesine haber verdi. Niyazi Bey'in eşi bu duruma öfkeleni tavuğu cezalandırmak için civcivi evde beslemeye karar verdi. Bizim civciv artık öksüz civcivdi.

Niyazi Tekinok Bartın'dan aldığı yeni yumurtaları kuluçkaya yatan başka bir tavuğun altına Güliz ve Erdem ile birlikte koyup şansını tekrar denedi. Bu kez 12 civcivleri olacaktı çünkü Niyazi Bey yumurtaları çok iyi seçmişti. Güliz ve Erdem yirmi bir günü heyecanla beklemeye başlamışlardı. Her gün için bir çentik atıyorlardı evin kapısına. Bu sırada bizim öksüz civciv Niyazi Bey'in evinde büyümeye başlamıştı. Beklenen gün gelmişti. Güliz ve bütün aile kuluçkaya yatan tavuğun bulunduğu odunluğa gittiler merak içinde. Bu kez tavuğun altında gerçekten de 12 civciv vardı. On bir tanesi sarı bir tanesi öksüz civciv gibi alacalı. Güliz öksüz civcivi bu civcivlerin arasına karıştırmak istedi ama anne tavuk kabul etmedi. Tekrar yalnız kalan Öksüz Civciv artık Gülizlerde yaşamaya başlamıştı. Yazar Şenay Hanım ise Öksüz civcivin hikayesini yazmaya karar verdi. Rutininde günler geçerken bizim civciv bir horoz olup diğer civcivlerin arasına karışmayı başarmıştı.

Sorumluluk

Hikayede sorumluluk değeri genel olarak vurgulanmıştır. Şenay Hanım'ın kızını kendi başına yetiştirmesi, ineklerin girmemesi için Güliz'in bahçe kapısını kapalı tutması gerekmesi, Güliz'in civcivi beslemesi ve verdiği sözleri tutmasının gerekmesi "sorumluluk" değerine örnek gösterilebilir.

"Şenay Uslu bütün bunları bilecek kadar olgun bir kadındı. Kızına babasızlık çektirmemişti" (s.32).

“___ Bak Gülizciğim!” dedi annesi.” “Görüyorsun ya! Yumruk kadar civciv suyunu kendi içiyor, yemeğini kendi yiyor. Bir daha yemeğimi sen yedir deme bana!” (s.35).

“___ Diyor muyum anneciğim artık?” dedi.” “O zaman çok küçüktüm, şimdi her işimi kendim görüyorum!” (s.35).

“Şenay Hanım kızının kulağına eğilmiş, yavaşça, ” Ah Güliz!” diyordu.” Gene kapıyı açık bırakmışsın! Niyazi dedenin çiçeklerini ineklere sen yedirmiş olmayasın!” (s.70).

Sevgi

Hikayede hayvan sevgisi ağırlıklı olarak işlenmiştir. Güliz ve Şenay Hanım’ın Öksüz civcivi evde beslemesi, Erdem, Niyazi dede ve eşinin tavuk beslemeleri hayvan sevgisine örnek gösterilebilir.

“Güliz içinden gelen sevme isteğini gidermek için eğildi. Civcivi yakalamayı düşündü. Tavuk onu ilk kez görmüş gibi dik dik baktı” (s.17).

“İclal onun gidişini görünce dayanamadı: “Aman ne güzel!” diye tutup öpmek istedi. Elini uzatmıştı bile” (Ilgaz, 2023, s.65).

“Eli çok büyük gelirdi onun başını ya da sırtını okşamaya. İki parmağını birleştirip başladı, tepeden kuyruğuna doğru kaydırmaya. Sevmekten, okşanmaktan ne kadar da hoşlanıyordu” (s.92).

Sabır

Erdem ve Güliz’in civcivlerin çıkacağı günü beklemeleri “sabır” değerine örnek verilebilir.

“Erdem benim Bartın’a gidip geldiğimi, oradan yumurta getirdiğimi bilmiyor. Ona hiç söylemeyelim, olmaz mı? Üç hafta sonra civcivleri görünce nasıl sevinir kim bilir! Üç hafta dilini tutabilecek misin?” (s.41).

Dostluk

Erdem’in Güliz ile arkadaş olması, onun ile civcivlerini paylaşması ve onun için fedakarlık yapması “dostluk” değerine örnek verilebilir.

“Çok iyi çocuktuk şu Erdem! Oysa bahçe kapısını açık bırakan Güliz'di. Bir türlü bahçe kapısını örtmek aklına gelmiyordu. Onu utandırmamak için suçu erkekçe üstüne alıyordu işte!” (s.71).

4.2.1.3. Cankurtaran Yılmaz

Cankurtaran Yılmaz öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye kısaca özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 5'te** gösterilmiştir.

Tablo 5: Cankurtaran Yılmaz öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Cankurtaran Yılmaz	4	1	1	1	1	1	1	4	-	-

Daha ilkököl çağındaki olan Yılmaz Cide'de bir gazinoda garson olarak çalışıyordu. Babası taş ocağında işçi iken belini kırdığı için bir süredir çalışmamaktadır. Annesi ise ev hanımıdır, fakat evin geçimine yardımcı olmak için evlere temizliğe gitmektedir.

Gazinonun sahibi Necati usta bu yaz işlerin iyi gideceğini düşünürken Yılmaz'ı iki dakika boş bırakmaz. Masaların tozlarını sildirir, ardından bardakları parlattırır. Evin yükünü içten içe üstünde bilen Yılmaz, ses etmeden ustasının dediklerini yapmaya çalışır. Benzer günlerin birinde öğle saatleri iken gazinoya bir aile gelir. Üst başlarına ve arabanın plakasına bakınca yabancı oldukları anlaşılacaktır. Yılmaz'dan içecek bir şeyler isterler. Servis sırasında bu yabancı ailenin küçük oğlu Tural ve baba Naci Sarmaşık'ın Yılmaz ile aralarında gerginlik çıkar. Tural Yılmaz'ı hiç sevmez ve söylediği her şeyi tersler. Naci Sarmaşık oğluna destek olur. Çıkan gerginliği ise anne Serpil Hanım bastırır.

O sırada Cide halkı her yıl temmuzda kutlanan deniz bayramının heyecanını yaşamaktaydı. Yılmaz çok iyi bir yüzücü olduğu için o gün düzenlenen yüzme yarışmasında birinci olmayı ve ödül olarak verilen sarı mayoya kavuşmanın hayalini kuruyordu.

Gün geldi yarışmalar başladı. Yılmaz yarışı en önde tamamlamak üzereyken “Boğulan var!” Diye bağırışları duydu. Sudaki herkes sesin geldiği tarafa yüzdü. Yılmaz bir dalışta Naci Bey’i çıkardı. Boğulma tehlikesi geçiren bir kişi daha vardı. Yılmaz tekrar suyun dibine daldı bu kez kurtardığı Tural’dı. Yüzme yarışması aynı gün tekrarlınsa da Yılmaz yorgun olduğu için yarışmayı birincilik ile tamamlayamadı. Bir yıldır hayalini kurduğu sarı mayoyu kazanamadığı için çok üzgündü.

Tural ve Naci Bey kendine geldiğinde Serpil Hanım ailesine, onları kurtaranın Yılmaz olduğunu açıkladı. O günden sonra Tural ve Naci Sarmaşık Yılmaz ile arayı düzelttiler. Yılmaz Tural’a yüzmeyi ve balık tutmayı öğretmeye başladı. Naci Bey ve ailesi Yılmaz’a kazanamadığı sarı mayonun yerine yeni bir sarı mayo, plaj havlusu ve olta takımını hediye ettiler. Birlikte daha çok vakit geçirmeye başlayan Yılmaz, Tural ve ailesi, Naci Bey ve arkadaşlarının düzenlediği tekne ile balık tutma davetine katılırlar, hep birlikte yeni oltaların keyfini çıkarırlar.

Sevgi

Serpil Hanım’ın Yılmaz’a gösterdiği ilgi ve Yılmazın ona duyduğu sempati bu hikayede öne çıkan sevgi değerine örnek gösterilebilir. Yılmaz’ın ona hediye edilen havluyu kız kardeşine verirken aralarında geçen konuşma da “sevgi” değerine örnek gösterilebilir.

“Oysa otelde bir kadın değil, üç kadın vardı yoğurdu bekleyen, bir baba ile bir de oğul...Demek Yılmaz Serpil Hanım’ı sevmişti. Neden sevmişti? Düşünüyordu neden bu kadar sevdiğini...” (s.17).

“Serpil Hanım,” evet Yılmaz “dedi.” Ben senin ablanım artık! Teyzen de olabilirim. Ne kadar isterdim annen olmayı! Senin gibi bir oğlum olsa ne kadar sevinirdim!” dedi” (s.36).

“Zeynep havluyu bırakmış, Yılmaz’ın saçlarını okşuyordu”.

” ___Biz kardeşiz ikimiz de kullanırız olur biter.”

“ ___Madem kardeşiz... Benim olacağına, senin olsun bu havlu. Ne değişir? Hem senin sandığın var. Korsun sandığına saklarsın!” (s.74).

“Serpil Sarmaşık, iki kardeşin arasından ayrıldı. Elinde kocaman bir Pazar çantası vardı. Çantasını yere bırakıp kucakladı Yılmaz’ı” (s.76).

Sabır

Yılmaz'ın işini titizlikle yapması ve ustasının sözünden çıkmaması bu hikayede “sabır” değerine örnek verilebilir.

“Yeni gelen müşterilerden biri Yılmaz’a, “Koş küçük!” dedi.” İçeriden bir bez getir de, şu sandalyeleri sil; toz olmuş!” Az önce tüm masaları sandalyeleri sildiği halde bilgiçlik yapmadı: “peki abla” deyip geçti” (s.9).

Dürüstlük

Yüzmeyi çok seven Yılmaz iş çıkışı bazen yüzmeye giderdi. Annesi ile yaptığı bir konuşma sırasında istemeden bu sırrı hakkında ağzından laf kaçırmıştı. Yılmaz annesine karşı dürüst olmayı tercih etti.

“Annelere yalan söylenmezdi.” Anneciğim “ dedi.” Ben bu iş yüzünden denize giremiyorum. Şöyle bir dalıp çıkayım demiştim. Deniz Bayramı’nda ustamdan izin alıp katılacağım yarışmaya da...” (s.19).

Yardımseverlik

“Yardımseverlik” değeri bu hikayede öne çıkan önemli değerdir. Yılmaz'ın Tural ve babası ile sorunlar yaşamasına rağmen, boğulma tehlikesi yaşadıklarında onları kurtarması Yılmazın etik yönünü ortaya koymaktadır. Yılmaz'ın Tural'a yüzmeyi ve balık tutmayı öğretmesi güzel bir “yardımseverlik” örneğidir. Aynı zamanda annesinin, çok yorulduğu halde Yılmaz'ın çalıştığı yerdeki bulaşıklar için Yılmaz'a yardım etmesi “yardımseverlik” değerine örnek gösterilebilir.

“Yılmaz, bu kulaç atanların en başındaydı. Durumu anladığı için, motordan atlayanlarla birlikte dalıp dalıp çıkıyor, boğulanları arıyordu suyun dibinde” (s.27).

“Dalmıştı Yılmaz. Dalar dalmaz da görmüştü Tural’ı tanımıştı da. Soluk alıp bir kez daha daldı. Yakalamıştı sol bacağından. Onu babası gibi çekip götürmesi zor olmamıştı. Bir iki kulaçta kumların üzerine uzatıvermişti” (s.28).

“Yılmaz bir haftadır, doğrusu iyi çalıştırmıştı Tural’ı.” “Anne” diyordu.” Babam İstanbul’dan dönünce şaşırarak, deyimli? Çok geçtim babamı ben” (s.58).

“Bak Yılmaz, yarın sabah ben seninle gideyim. Sen Uzunkum’a yoğurdu bırakırken, bende senin bulaşıklarını bir temiz yıkarım. Olmaz mı?” (s.18)

Sorumluluk

Boğulma tehlikesi geçiren kişilere yardım ettikten sonra yorulan Yılmaz'ın her şartta yarışmaya devam etmek istemesi “sorumluluk” değerine örnek gösterilebilir.

“Oğlum,” demişti, “yorgunsun; girmesen iyi edersin!” Nasıl bırakırdı girdiği yarışmayı.” Olmaz anneciğim başladığım bu işi yorgun da olsam bitirmeliyim!” diye direnmişti” (s.30).

Saygı

Yıllar önce Cide de öğretmenlik yapan Zehra öğretmene halkın gösterdiği ilgi “saygı” değerine örnek verilebilir.

“Zehra öğretmen, alacağını almıştı çarşıdan. O kadar çok şey almıştı ki, bunları taşıyabilmesi olanaksızdı. Belediye önündeki taksilerden birine doğru yürürken, bir iki şoför, elindeki paketlere filelere yapışmıştı.” Buyurun öğretmenim!” diyerek...” (s.65).

Adalet

Tural ve Naci Bey'in hayatını kurtarıırken, yarışmada kazanamadığı sarı mayo yerine Yılmaz'a hediye olarak yeni bir tane sarı mayo vermeleri Serpil Hanım ve ailesi için “adalet” değerine örnek davranış gösterdiği söylenebilir.

“Paket açılınca mayoyu eline alan yılmaz:” Hasan'ın aldığı mayodan da güzel” dedi” (s.72).

Dostluk

Zehra öğretmenin eski öğrencisi serpil hanımı, ailesi ve Yılmaz'ı yemeğe davet etmesi dostluk değeri için güzel bir örnektir. Tevfik Bey ve Naci Bey'in yarın için bütün herkesi tekne ile balık tutmaya davet etmesi “dostluk” değerine örnek gösterilebilir.

“Peki Yılmazcığım!” dedi. Zehra öğretmen.” Akşam beklerim! Yemek yemeden gelersen, suböreği yersin bizde...” (s.64).

4.2.2. Yaşar Kemal'in Öyküleri

4.2.2.1. Beyaz Pantolon

Beyaz Pantolon öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye kısaca özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerin bulunma sayısı **tablo 6'te** gösterilmiştir.

Tablo 6: Beyaz Pantolon öykü kitabında on kök değerin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Beyaz Pantolon	1	-	1	-	2	1	3	-	-	2

Mustafa ayakkabı tamircisinin çıracağı olarak çalışıyordu. Sıcak günlerin birinde dükkana uğrayan Hasan Bey, tuğla ocağı yakması için üç günlüğüne Mustafa'yı ustasından ister. Daha güzel ücret alacağını duyan Mustafa hayallerine kavuşmak için işin zorluğundan korkmadan teklifi kabul eder. Eve gidince konuyu anasına açar. Anası oğluna kıyamaz bu işin çok yorucu olduğunu ve vazgeçmesi gerektiğini söyler fakat Mustafa beyaz bir pantolon ve beyaz bir ayakkabıya sahip olma isteğinin gücü yüzünden fikrinde kararlı olduğunu bu işi yapacağını anlatıp annesini ikna eder.

Gün gelip çatığında Mustafa sabah erkenden tuğla ocağına gider orada birlikte çalışacağı Cumali ile karşılaşır. Mustafa'nın tecrübesiz olması ve çocuk olması Cumali'yi mutsuz eder, Mustafa ile çalışmak istemez. Mustafa kendini bu işe kabul ettirmek için ücretini önden aldığını çalışmaktan başka çaresi olmadığını söyleyip iş arkadaşını birlikte çalışmaya ikna eder.

Sıcak havaya rağmen Mustafa durmadan ocağa çalı atarak yakmaya devam etti. Akşam olduğunda kan ter içinde kalmıştı. Bir yemek molası verdikten sonra yine ocağı beslemeye devam etti. Cumali uyumaya giderken yorulduğunda kendisini uyandırması için Mustafa'yı uyarmıştı. Bizim çocuk Mustafa yorulmak ne bilsin Cumali'nin arada uyanıp yoruldu mu diye sormasına aldırmaz etmeden sabaha kadar çalışıp durdu. Gün doğarken arkadaşını uyandı çalışmaktan ve uykusuzluktan bitkin düşen Mustafa'yı uyumaya yollar. Bu sırada ocağı

kontrole gelen Hasan Bey Mustafa'nın Çalışmayıp uyuduğunu görür. Bu döngü üç gün boyunca tekrar eder. Yorgunluğunu dile getirmeyen Mustafa sabaha kadar çalışır ve Hasan Bey ocağı kontrole geldiğinde uykuda olur.

İş emeğin karşılığını alamaya geldiğinde her seferinde uyurken görülen Mustafa'ya Hasan Bey bir günlük ücret öder. Mustafa:" Vallahi Usta her gece..." der lafın devamını getiremez. Beyaz pantolon ve beyaz ayakkabı hayali boğazda düğümlenir kalır.

Mustafa'nın azminin ve emeğinin farkında olan ayakkabı ustası çırağının harçlığını arttırıp hayalleri için gerekli olan kadarının fazlasıyla peşin ödeme yapar. Mustafa'yı alnının teri kurumadan beyaz pantolonuna kavuşturur.

Sevgi

Mustafa beyaz pantolon sahip olma hayalini ve komşunun oğlunda beyaz pantolonun nasıl durduğunu anasına anlattığında anasının oğluna duyduğu şefkat "sevgi" değerine örnek verilebilir.

"Ana başını kaldırdı. Gözleri yaşarmıştı. Sonra usuldan oğluna yaklaştı. Kucakladı." Can" dedi," Can sana ne yakışmaz ki..." (s.14).

Özdenetim

Cumali, Mustafa'nın çocuk olduğunu görünce onunla çalışmak istememesi üzerine Mustafa'nın çalışma arkadaşını ikna etmeye çalışırken aralarında geçen konuşma beyaz pantolon öyküsündeki özdenetim değerine örnek gösterilebilir.

"Cumali amca ben kocaman bir adamdan da çok çalışırım. Hiç uyumam," dedi (s.22).

"Bir çalışırım ki... Bir yakarım ki ocağı. Yaa ben paramı peşin aldım, o parayla da beyaz pantolon aldım. Vayis usta dedi ki, En güzel dikişi senin pantolonuna vurdum, dedi. Yaa... Sende peşin aldın değilmi? Bir yakarım ki ocağı..." (s.23).

Sorumluluk

Çalışma günü geldiğinde Mustafa'nın erkenden işe gitmesi, verdiği sözü tutmaya çalışması ve dayanacak gücü kalmamasına rağmen çalışmaya devam etmesi ve Mustafa'nın havanın sıcaklığı, tuğla ocağı yakmaktaki deneyimsizliği, adaletsiz iş bölümü ve iş için pek

uygun olmayan küçük bedenine rağmen fazlasıyla çalışıp görevini yerine getirmesi “sorumluluk” değeri için örnek teşkil etmektedir.

“Mustafa daha gün doğmadan uyandı. Tuğla ocağının olduğu bahçe, dişçinin tarlasının oradaydı. Yola düştü” (s.17).

“Çocuk dişini sıktı. Olduğu yerde sallandı. Kendini zor tuttu. Titreye titreye kucağındaki çalıyı götürüp attı” (s.35).

“Mustafa uyandığı zaman üstüne gün vurmuş, kavurmuştu,

___ Canını dişine katıp olanca gücünü topladı, fırladı,

___ Hemen çalılara sarılıp ocağa atmaya başladı” (s.37).

Sabır

Tuğla ocağı yakma işini ilk kez yapan çocuk Mustafa sıcak havaya rağmen hayallerine kavuşmak için baygın düşünceye dek çalıştı, çalıştı. İş arkadaşına bir kez bile yorulduğum demedi, sabretti.

“İşte böyle hep Mustafa çalıştı. Yoruldu, öldü bitti, canını dişine takıp çalıştı. Cumali ağır, hantal, uyudu uyandı,” “Yoruldu mu?” diye sordu. Ateş önünde pişen çocuk boynunu büktü, karşılık vermedi” (s.38).

Dürüstlük

Hikayenin bu kısmında: Hasan Bey’in tuğla ocağına her gelişinin Mustafa’nın uyuduğu saate denk gelmesi ve Cumali’nin, Mustafa’nın gece boyu durmadan çalıştığını Hasan Bey’e söylememesi yüzünden Mustafa’nın tembellik eden biri gibi anlaşılması, hak ettiği ücreti alamamasına neden olmuştur. Bu durum bizlere dürüstlüğün önemini göstermektedir.

“Hasan Bey geldiğinde Mustafa hala uyuyordu. Hasan Bey Cumali’ye: Çocuk nasıl ? İyi çalışıyor mu? diye sordu. Cumali de dudak büküp ağacın altında uyuyan Mustafa’yı gösterdi.” Çocuk,” dedi. Hasan Bey:” idare et sonra hesaplarız,” dedi gitti” (, s.36).

Adalet

Cumali'nin dürüst olmayan, gerçeği saklayan tavırları ve Hasan ustanın tuğla ocağına gelişinin Mustafa'nın uyku saatine denk gelmesi sonucu emeğinin karşılığını alamayan Mustafa'ya ayakkabı ustası merhamet edip hayallerini gerçekleştirecek parayı peşin ödemesi adaleti sağlayıcı yönde davranışa örnek gösterilebilir.

“Usta:” Bana bak Mustafa sen iyi yetiştin artık,” dedi. Yaptığın pençeler çok güzel. Bundan sonra benden her hafta bir lira alacaksın” (s:50).

“Usta: “Al şunu ver Vayis Ustayı,” dedi.” Benden de selam söyle. Kumaşı en iyisinden alsın. Üstünü versin paranın sana Onla da ayakkabı al” (s:51).

4.2.2.2. Yağmurla Gelen

Yağmurla Gelen öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye kısaca özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 7’de** gösterilmiştir.

Tablo 7: Yağmurla Gelen öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatansızlık	Özdenetim
Yağmurla Gelen	2	1	2	1	2	2	1	2	-	3

Muhterem'in nereden geldiğini kimse bilmiyordu fakat yağmurlu bir günde gelmişti bu köye. Kendisine soyadı ile seslenilmesini seviyordu. Kendisine yalnız ismi ile seslenildiğinde Ağırtaş'ı eklerdi hemen isminin yanına. Muhterem Ağırtaş... Babası annesini Muhterem'in gözünün önünde öldürmüştü. Babasını da kim olduğu belli olmayan insanlar öldürmüştü aynı gün ve bütün cesetler deliller birden ortadan kaybolmuştu. Muhterem önce ailesiz kaldı günlerle aklını kaybetmiş gibi çaresiz etrafta dolandı. Bir kap yemek veren olduysa yedi, döndü dolaştı akşam evine gitti. Her şeyi unuttu ama kanı unutmadı.

Bir akşam eve döndüğünde evi de yerinde yoktu artık, evin yerinde yeller esiyordu. Ne yapacağını nereye gideceğini bilemedi. Sağda solda çeşitli işlerde, çok ağır şartlarda çırak

olarak çalıştı. Çok zorluk gördüğü için bu mahalleye yerleşmeye gelmişti Muhterem. Kim ne derse her işe koşuyordu. Para verilerse alıyor yoksa paranın lafını bile yapmıyordu. Mahalleli Muhteremin bu fukaralığını iyice kullanmaya başlamıştı. Hiç acımadan her işlerini ona yaptırıyorlardı. Yerleşmek istiyordu Muhterem buraya. Ona yatak veren ve çamaşırlarını her hafta yıkayan sekiz çocuklu yoksul Fatma Hanım'dan da ayrılmak istemiyordu. O yüzden mahalleliye faydası olsun istiyordu. Çok para kazanacak balıkçı olacaktı.

Çalışkanlığı yüzünden iyi iş teklifleri de aldı. Çok para kazandığı zamanlar da oldu. Bir keresinde bir at çiftliğinde çalıştı. Üstünü başını düzeltmişti, güzel kazanıyordu. Çiftlikteki ahlaka uygun olmayan ortam yüzünden orayı terk etti. Bir daha da oraya dönmedi. Bir kan olan yerde bir de ahlaksızlığın olduğu yerde duramıyordu Muhterem. Sonra Trabzonlu bir kayıkçının yanında çalıştı. Çalışkanlığı yüzünden haftalığını hemen bir buçuk katına çıkarmıştı ustası. Haftalığının yarısını ona iş bulan Hamdi'ye veriyordu. Yeter ki bir işi olsun. Çalışanlardan Dursun'un, Muhterem gibi başka çocukların hakkını yiyen Hamdi'ye cezasını kestiği gün Muhterem de oradan ayrıldı. Kan görmeye dayanamıyordu çünkü.

Sokaklarda dolandı durdu bir demirci ustasını kestirdi gözüne. Günlerce cebinde hiç para kalmayınca kadar ustayı izledi. Sonra ustanın yanında çalışmaya başladı. Usta kendi çocukluğunda ona davranıldığı gibi kötü davrandı Muhterem'e. En ağır şartlarda ve zorbalıkla çalıştırdı. Bizim çalışkan Muhterem bu işi de öğrendi, ustadan daha güzel işler yapmaya başladı. Durumu kabullenemediğinden midir bilinmez Muhteremin her iş bitirişinde "senin yerinde olsam kendimi öldürürdüm daha çocukken" diyen ustasına dayanamadı. Muhterem demirci ustasını da terk etti. Hiç boş durmayan çalışkan Muhteremin Ağırtaş'ın bir balıkçı motoru var artık. Kendisine ağ bile örüyor balığa çıkıyor. Geriye kalan zamanlarında da köylünün işine koşuyor.

Adalet

Dursun'un çocukların haftalığının yarısını yiyen Hamdi'ye cezasını kesmesi adaletin yerini bulduğunu gösterilebilir. Sürekli kendini öldür diyen demirci ustasına Muhterem'in çekiç fırlatıp işi bırakması adalet değerinin önemine örnektir.

"Dursun gitti. Az sonra Hamdi'yi yakasından tutup sürükleyerekten getirdi." "Bir daha bu adama haraç vermeyeceksiniz, anladınız mı beni, duyduunuz mu? Kimse bu adama bir kuruş vermeyecek. Hiç hakkı yok" (s.46).

“ O böyle sevinç içindeyken gene Usta geldi başucuna dikildi.” Neye yarar ki” dedi, “Benim yaşuma gelince anlarsın hanyayı Konya 'yı ama, iş işten geçer. Kendini öldürmeye bile değmez!”” Muhterem'in önünde çekiç duruyordu, kaptığı gibi ustanın suratının ortasına...” (s.78).

Dostluk

Dursun'un Muhterem ve diğer çocuklar için yaptığı fedakarlık onların arasında gönül bağı kurar. Aradan yıllar geçmesine rağmen Muhterem'in Dursun'u hasretle anması “dostluk” değerinin önemini kanıtlar.

“Ne yapıp yapacak bugünlerde arayıp bulacak Dursun'u. Dursun gibiler şu insanlar arasında az bulunur kişilerdir. Onların kadrini kıymetini bilmeli” (s.80).

Dürüstlük

Köydeki en güvenilirmez adamların bile Muhterem'e güvenmesi Muhterem'in dürüst güvenilir biri olduğunu göstermektedir. Muhteremin çalıştığı bazı işlerden ayrılma sebebi de onun dürüstlüğe verdiği önem yüzündendir.

“O cimri, it, Allah'ın belası Süleyman varya, altı tane kayığını Muhterem Yoğuntaş'a emanet etmiş de cehennem dibine gitmiş” (s.25).

“Üstelik balıkçı balık pazarından kokmuş balıkları toplayıp kayığında pişirip satıyordu... pis bir adamdı. O olay da olmasa Muhterem bu yalancı, kokar adamın yanında daha fazla duramazdı” (s.44).

Özdenetim

Muhterem'in hedefler koyup, kendine verdiği sözleri tutması bu kitapta özdenetim değerine örnek gösterilebilir.

“Baktım ki Muhterem Yoğuntaş her şeyin bilincinde. Sömürüldüğünü, ona zulmettiklerini biliyor. Biliyor ya ne yapsın, bekliyor. Kendine göre bir yaşam görüşü var ki Muhterem Yoğuntaş'ın, sağlam, sarsılmaz” (s.20).

“Ben, ben, ben senin gibi usta olacağım...” (s.64).

“Gör beni birkaç yıl sonra, sonra gör beni... Ben Jirayir ustadan da büyük bir balık teknesi yaptıracağım ki... Hem de kime, kime?” (s.79).

Sabır

Muhterem'in, ne kadar zor olursa olsun başladığı her işi başarılı bir sonca ulaştırması onun sabırlı kişiliğini ortaya koyar. Hiç durmaz çalışır çalışır. "Sabrın sonu selamettir".

"Ertesi sabah usta dükkana geldiğinde gene Muhterem'i örsün dibinde sızmış buldu. Ama bu sefer, ama bu safer bu mendebur... Usta gözlerine inanamadı. Örsün üstünde pırıl pırıl bir çapa, kendisinin yaptığından da daha düzgün, durup duruyordu" (s.75).

"Usta başka işler veriyordu. Muhterem gittikçe ustalaşiyor, Usta ne verirse yapıyordu. Kazmalar, kürekler, oraklar, tırpanlar, gemi aletleri, zincirler..." (s.76).

Saygı

Muhterem'in saygısından hiç şüphe yoktu. Ona yapılan onca kötülüğe rağmen bir kez sesini yükseltmemişti. Ondan yardım isteyen kişilerin işlerini reddetmek öte dursun, hatta yetişemediği bir iş olduğunda üzüyor, kendi kendini yiyip bitiriyordu.

"Bir Muhterem bütün bizim köye yetiyor da artıyor bile... Durmadan tatlı ışık gibi gülüyor, her işe koşuyor...Bazı bazı da birisinin işine yetişemiyor. İşte bu kahrediyor Muhterem'i. Deli ediyor" (s.79).

Sevgi

Yoksul olduğu halde yatağını, yorganını, çocuklarının rızkını Muhterem ile paylaşan Fatma Hanım'ı sevmişti Muhterem. Aile bellemişti onu, köyü, köylüyü. Yaptığı her işi de severek yapıyordu.

"Atlar ne güzel, çok iyi huylu sevgi dolu şeyler o atlar. Ben atları çok sevdim ya, olmaz duramam oralarda. Bir bakıyordum ki atlara... Canımı veriyordum atlara. Atlar da beni seviyordu" (s.24).

"Ben çok sevdim bu balıkçıları. Göreceksin on yıl sonra benim bu balıkçı köyüne çok iyiliğim dokunacak" (s.20).

Sorumluluk

Küçük yaşına rağmen kendi hayatını kazanmayı öğrenmişti, yaptığı her işi sonuna kadar tamamlamadan bırakmazdı Muhterem.

“Hiçbir şey istemem. Dökme su ile değirmen dönmez. Ben kendi hayatımı kendim kazanmalıyım. Sağ olasin iyi kötü geçinip gidiyoruz” (s.19).

Yardımseverlik

Yardımseverlik Muhterem’in kişiliğinin bir parçası olduğu için “yardımseverlik” değeri hikayenin genelinde çoğunlukla işlenmektedir.

“Karda olsun, kışta kıyamette olsun, gece olsun, gündüz olsun, her işe hiç yüzünü asmadan, üstelik de durmadan gülen Muhterem Yoğuntaş’tır” (s.20).

“Mahallenin çeşmesini, suyu akmayınca akıtan kim, Muhterem Yoğuntaş. Hastalara ilaç, yoksullara ekmek bulan kim, Muhterem Yoğuntaş” (s.25).

4.2.2.3. Yeşil Kertenkele

Yeşil Kertenkele öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye kısaca özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 8’de** gösterilmiştir.

Tablo 8: Yeşil Kertenkele öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Yeşil Kertenkele	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

İbrahim, babası belirsiz bir çocuk olarak dünyaya gelmişti. Annesinin ırgatlık yaptığı köyde evlatlık alınmıştı. Kimselere görünmeden yaşamaya çalışan sessiz bir çocuktur. Sabah güneş doğmadan kayığına atlar her zaman gittiği koya gider, orada bütün gün kırlangıçları, martıları, deniz kaplumbağalarını ve diğer hayvanları yakından inceler, onlarla vakit geçirirdi. Birkaç ay önce köye gelen sünger avcısı, bir sabah yine güneş doğmadan İbrahim’i koya giderken gördü. İbrahim’in peşine takıldı. Onu köşede yakaladı. İbrahim’den, ona iskelenin yolunu göstermesini istedi. İbrahim yol boyu sünger avcısına eşlik ederken birden babasından bahsetmeye başladı. Babasının deniz canlılarını ne kadar iyi tanıdığını, ne kadar iyi yüzücü

olduğunu, en iyi süngerleri babasının yakaladığını ve babası ile denize nasıl daldıklarını anlattı durdu. İbrahim konuştuğu konuşuyordu. Kendisinde olan bütün özellikleri, sevdiği her şeyi babasını tasvir ederken kullanmıştı. Karşıdan gelen kalabalığın sesini duyunca birden ortadan kayboldu. İbrahim’i uzaktan gören köylüler onu ilk kez biri ile konuşurken görünce şaşkınlıklarını gizleyemediler.

Sevgi

İbrahim’in hayvanlar ile geçirdiği zaman ve babasına atfettiği özellikler “sevgi” değerine örnektir.

“En çok hoşuna giden de martı yavrularını avuçlarının ortasına koymaktı. Birde onları incitmeden usul usul okşamaya bayılırdı” (s.15).

“Benim babam yalnız denizi, martıları bir de uçan balıkları, bir de Yeşil kertenkele ’sini sever” (s.26).

4.2.3. Behiç Ak’ın Öyküleri

4.2.3.1 Eve Giden Küçük Tren

Eve Giden Küçük Tren öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 9’de** gösterilmiştir.

Tablo 9: Eve Giden Küçük Tren öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatansızlık	Özdenetim
Eve Giden Küçük Tren	2	1	2	2	3	-	2	1	-	3

Eve Giden küçük Trenin öyküsü emekli öğretmen Münevver Hanım’ın hayallerini gerçekleştirmek için köyüne dönmesi ile başlar. Münevver Hanım’ın köyü eski bir madenci köyüdür. Köyün geveze çocuğu İlyas boş zamanlarını yıllar önce kapanan maden ocağında geçirir. Onunla maden ocağına girmeye cesaret edemeyen kendisinden iki yaş küçük arkadaşı Meltem’e maden ocağı ile ilgili gizemli hikayeler anlatır dururdu. Meltem de bu hikayelere

ekleme yapıp köylülere anlatmaktan büyük keyif alırdı. Münevver Hanım'ın geldiği gün köyün ihtiyar köpeği köyde değişik şeyler olacağını fark etmiş, sıradan günlerde yerinden kıpırdamayan ihtiyar hareketlenmiş, ulumaya başlamıştı.

Münevver Hanım kendisi gibi emekli olan eşini köye gelmeye ikna edememişti. Eşi emekliliğini sakın bir şekilde evinde geçirmek istiyordu. Bu yüzden Münevver Hanım'ın macerasına ortak olmak istememişti.

Geveze çocuk İlyas eşeğin sırtında köye gelen Münevver Hanım'ın peşine takıldı. Onun köyü için yapmak isteği hayalleri dinledi. Münevver Hanım maden ocağı kapatılınca boşa çıkan demir yolunu canlandırmak eve benzeyen herkesin biletsiz binip, eğlenip, rahat edebileceği vagonlar yapmak istiyordu. Bu onun dedesinden kalma bir hayaldi. Hayali gerçekleştirmek pek zor olmadı. Eski madenci köyü olan bu yerde demir yolu işinden anlayan birçok yetişmiş insan vardı. Başlangıçta köylülerde Münevver Hanım'ın bu fikrine olumlu bakan olmadı. Hatta projenin gereksizliği hakkında farklı fikirler sundular ama yavaş yavaş projeye destek olmaya başladılar. Münevver Hanım ilk işe rayların üzerindeki otları temizlemek ile başladı. Teknik bilgi sahibi köylüler ile önce vagonlar ardından lokomotif derken hayali tren herkesin biraz yardımı ile gerçeğe dönüşmüştü. Bu hayalin ismini de Eve Giden Küçük Tren koydular ama kimse evine gitmek istemiyor artık herkes zamanının çoğunu trende geçirmek istiyordu. Vakitlerinin çoğunu trende bir arada geçiren köylüler birbirlerine kaynaşmak zorunda kaldılar. Bu sayede köylüler arasında yıllar önce hakız toprak paylaşımı iddiası yüzünden başlamış olan küslük de bitmiş oldu. Evde yalnız oturmaktan sıkılan Münevver Hanımın eşi Nurettin Bey, bavulunu topladı, Eve giden küçük Trene yerleşmeye karar verdi.

Sabır

Münevver Hanım'ın tren rayları üzerinde bıkmadan usanmadan çalışması onun ne kadar sabırlı biri olduğunu göstermektedir. Köylüleri yardıma ikna etme aşamasında Burak Bey'in sabırlı tavırlarının da katkısı vardır.

“İşe, otları yolup rayları ortaya çıkarmakla başlamıştı. Köylülerin şaşkın bakışları altında günlerce kan ter içinde çalıştı” (s.80).

“Mühendis Burak Bey, köylülerin sorularına bıkmadan, usanmadan, karşıdakinin anlayacağı dilde cevaplar vermeye çalıştı” (s.101).

Sorumluluk

Münevver hanım kurduğu hayalin sorumluluğunu almıştı. Hayali için elinden geleni yapmaya başladı. Kararlı tavrı sayesinde diğer insanlara örnek oldu ve onların desteğini kazandı. Köy halkı bu sayede görev paylaşımında bulunup sorumluluk üstlendi.

“Münevver Hanım, işin başa düştüğünü anlamıştı. Geliştiğini görürlerse köy halkı projeye katılabilirdi. Hem yapılacak Şeyler zor değildi” (s.78).

“Tuncer Bey her gün sabahtan akşama kadar hiç durmadan çalıştı. Bozuk traversleri değiştirdi. Eksik vida ve somunları tamamladı. Ekseninden kaymış rayları yerine oturttu. Yükseklikleri dengeledi” (s.88).

zdenetim

Münevver Hanım kararlar verip bu kararları uygulayabilen biriydi. Onca zorluğa rağmen çocukluk hayalini gerçekleştirme isteği ve gayretinden vazgeçmemiştir. Zor Őartlar altında hayalini gerçekleştirmiş olması onun “zdenetim” sahibi biri olduğunun kanıtıdır.

“İşte bu dünyaya geri dönüyordu Şimdi. Üstelik te büyümüş olarak. Kimse onu aldığı bazı kararları uygulamaktan alıkoyamazdı” (s.41).

“Münevver Hanım alaycı laflara gülüp geçti. Bir adım bile geri atmadı” (s.83).

“Günlerce uğraştıktan sonra otları temizleyip rayları ortaya çıkardı” (s.83).

Yardıms severlik

Eve Giden Kk Trenin yks bir yardımlaşma hikayesidir. Münevver Hanım’ın hayali bütün köylülerin yardımı ile gerçeğe dnşmştir. Münevver Hanım da köylülere başka türlü yardımlarda bulunmuştu.

“Herkes çalışmaya dahil olmuştu. Kimisi direklerin taşınmasında, kimisi dikilmesinde, kimisi boyanmasında, kimisi tellerin gerilmesinde, kimisi vagonun astarlanmasında, vidaların sıkıştırılmasında ya da çevrenin temizlenmesinde görev almıştı” (s.106).

Dostluk

Eve giden kk tren sayesinde köylüler arasında yıllar önce başlayan küslük sona erdi. Eski dostluklar tekrar kurulmuş oldu.

“Muzaffer Bey apar topar giyinerek kısa sürede yanlarına geldi. İki komşu birbirine özlemle sarıldı” (s.92).

“Doğum günleri trende kutlanıyor, satranç karşılaşmaları trende yapılıyordu. Eski madencilerde zaman zaman yüzlerini kömürle siyaha boyayıp, partiler yapmayı adet haline getirmişlerdi” (s.117-118).

Saygı

Münevver Hanım köy halkına tren kazandırdığı gibi başka yardımları da olmuştu. Köylülerin kendi aralarındaki küslük bitmişti. Artık herkes yaşama sevinci ile doluydu. Bu yüzden köylüler Münevver Hanım’a “saygı” besliyordular.

“Tabii ki, ilk söz Münevver Hanım’a aitti. Hepsinin ona güveni tamdı. Başından beri her türlü detayı en ince ayrıntısına kadar hesaplamıştı Münevver Hanım. Son kararda önceliğin ona verilmesi doğaldı” (s.107).

Sevgi

Köylüler arasında kırgınlık olsa da vaktiyle birlik beraberlik içinde yaşamış çok anı biriktirmişlerdi. Münevver hanım vesilesi ile eski arkadaşlıkların güzel günlerin hatırlanması aralarındaki kaybolmaz sevgiye örnektir.

“Aralarındaki güçlü dayanışmayı nasıl oldu da unutmuşlardı? Tek tek örnekler hatırlandı. Seksen üç yılındaki göçükten birbirlerini nasıl çıkardıklarından, gaz patlamasından nasıl kıl payı kurtulduklarından söz edildi. Tuncer Bey, Muzaffer Bey’in oğluna aldığı doğum günü hediyesinden bahsetti” (s.90).

“Tuncer Bey telefonu kapattığında komşusuyla barıştığı için çok mutluydu. “Bu sayenizde oldu,” diyerek Münevver Hanım’a sarıldı” (s.91).

Adalet

Köylüler arasında haksız toprak paylaşımı iddiasının son bulması ve köydeki gölün suyunun başka yere taşınması tehlikesinin sona ermesi adalet değerinin bu öyküde geçtiği kısımlardır.

“Deprem, gölün tabanını çatlatmış ve göl suyunun neredeyse üçte biri, altındaki madene akmış. İyi haberimse; mühendisler suyun seviyesinin düştüğünü görünce, buradaki su

kaynağının yetersiz olduğu hükmüne vardılar. Sonuçta da suyumuzu almaktan vazgeçtiler” (s.129).

“Biz bu haritaların bu kadar ciddiye alınacak şeyler olduğunu bilmiyorduk. Yapabildiğimiz kadarını yaptık. Yapamadığımızı uydurduk” (s.132).

“Köylüler daha da şaşırmişti. Bir bardak suda fırtına koparmışlardı demek” (s.132).

4.2.3.2. Güneşi Bile Tamir Eden Adam

“Güneşi Bile Tamir Eden Adam” adanın ciğercisi Muammer Bey ile tamirci kardeşi Kadir Beyin hikayesidir. Bu öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 10’da** gösterilmiştir.

Tablo 10: Güneşi Bile Tamir Eden Adam öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatansızlık	Özdenetim
Güneşi Bile Tamir Eden Adam	2	-	-	2	-	-	2	2	-	-

Ciğerci Muammer Bey iddiaya girmeyi çok seven kıskanç biridir. İddiaya girmeden kimse onun dükkanının kapısından içeri adım bile atamaz. Bu huyu yüzünden kardeşi Kadir’e küsmüştür. Fakat Kadir Bey’in bundan haberi bile yoktur. Kadir bey ise kardeşinin aksine çok iyi kalpli, yardımlaşmayı seven sakin biridir.

Tamirci Kadir Bey işini çok iyi yapan yetenekli bir tamircidir. Tamir edemediği hiçbir şey yoktur. Ada sakinleri Kadir Bey sayesinde yıllardır evine yeni eşya alma ihtiyacı duymamış hattı bazı eşyalar yenilenmemekten antika değeri taşımaya başlamıştır. Adadaki esnaflar yeni eşya satamadıkları için bu durumdan şikayetçi olmaya başlamıştır. Ada sakinleri de

biriktirdikleri paraları artık harcayabilmek istedikleri için her şeyi tamir eden Kadir Bey onların etrafındayken yeni eşyalar almanın mümkün olmadığını düşünürler ve bu duruma bir çözüm bulurlar. Toplanıp aldıkları kararda üç haftalığına Kadir Bey'i üç haftalığına tatile yollama sonucu çıkar. Bu sayede ada sakinleri evlerine yeni eşya alabilecekler aynı zamanda ekonomi canlanacak esnaf biraz kazanmış olacaktır. Kadir Bey teklifi kabul eder ve bavulunu toplayıp Akdeniz kıyılarına tatile gider.

Ada sakinleri başlangıçta yeni eşyalar alma ve para harcama isteğinin heyecanlı mutluluğu içindeyken mobilya fiyatlarının çok yüksek olması ve ürünlerin kalitesizliği yüzünden hayal kırıklığına uğrarlar. Ada sakinleri biriktirdikleri parayı harcamak için eşyaları değiştirmek yerine kendilerini değiştirmeye karar verirler. Herkesin onayını alacak fikir adanın kedisi Mestan'dan gelir. Kadir Bey'in gittiği yere tatile gitme fikri herkesin onayını alır. Ada sakinleri toplanıp yola çıkarlar, Kadir Bey'in kaldığı pansiyonda Kadir Bey ile buluşup birbirlerine sarılırlar. Bu süreçte Muammer Bey kardeşi Kadir Bey ile arayışı düzeltir. Tatil sonunda ada sakinlerine eşyaları yeni gibi görünmeye başlamıştı. Herkes eşya yenileme hevesinden tamamen vazgeçmiştir.

Sorumluluk

Kadir Bey'in bıkmadan usanmadan bütün her şeyi tamir etmesi mesleğine karşı duyduğu sorumluluğu temsil eder.

“Tamirci Kadir Bey herkesten farklı bir insandır. Bir kere bozulan hiçbir alet karşısında paniğe kapılmaz, ona göre her şey tamir edilmek için yapılmıştır” (s.13).

“Kadir Bey farklıdır. O her şeyi tamir eder. Yalnız eşyaları değil, aynı zamanda ilişkileri de” (s.15).

Sevgi

Kadir Bey iyi kalpli sevgi dolu biridir. Kimseyi boş çevirmez herkes için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır. Ada sakinleri ve çocuklarda kadir Bey'i çok severler.

“Kadir Bey herkese olumlu baktığından herkesin de kendisiyle ilgili olumlu düşündüğünü sanır” (s.17).

“Ciğerci Muammer Bey doğrusu bu yolculukta çok eli açık bir insana dönüştü. Sürekli Mestan'ı beslerken, kardeşi Kadir Bey'i de ne kadar çok sevdiğini anlatıp durdu” (s.61).

Dostluk

Yaşanan her şeyin sonunda ada sakinlerinin Kadir Bey'in kaldığı pansiyona gittiklerinde birbirlerine sarılarak eskisi gibi mutlu şekilde hayatlarına devam etmeleri “dostluk” değerine örnek gösterilebilir.

“Kadir Bey, ne arıyorsunuz burada yoksa tamir edilecek bir şeyler mi var? Diye panik içinde bağırdı. Evet dedi adalılar hep bir ağızdan. “Biz!” (s.63).

“Sevinç içinde kucaklaştılar” (s.63).

Yardımseverlik

Kadir Bey hem işinde hem de insan ilişkilerinde eli açık biridir yardıma ihtiyacı olan kimseyi geri çevirmez.

“Her tür tamir işini çok az paraya yapar. Ancak, para veremeyen olursa da asla para istemez” (s.21).

“___Bu sizin sorunuz, beni ilgilendirmez, deyip sırtını dönmez. Hemen taraflarla konuşur, basit ama kalıcı çözümler geliştirerek, küsleri barıştırırverir” (s.15).

4.2.3.3. Galata'nın Tembel Martısı

Galata'nın Tembel Martısı, sakin bir hayat yaşayan Rafet beyin; afacan oğlu Emre, hayvan sever küçük kızı Hülya ve veteriner eşi Sevgi Hanım ile yaşadığı bir yardımlaşma öyküsüdür. Bu öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri taşıyan cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 11'da** gösterilmiştir.

Tablo 11:Galata'nın Tembel Martısı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Galata'nın Tembel Martısı	4	-	1	-	-	-	3	2	-	-

Olağan günlerden bir gün Rafet Bey Galata Kulesinin dibindeki evinin penceresinden dışarıyı seyrederken Gala Kulesine inşaat iskelesi kurulduğunu fark eder. Etraftan aldıkları duyumlara göre restorasyon çalışması nedeniyle kulenin etrafı şeffaf tül ile kapatılacakmış. Rafet Bey in küçük kızı Hülya bu duruma çok telaşlanmıştı. Çünkü Galata kulesinin duvarlarında onlarca eabil kuşu ve yavrusu yaşıyordu. Çekilen tül, yavrularını beslemek için akşam gelen kuşların yavrularına ulaşmasını engelleyecek ve aç kalan yavruların ölümüne neden olacaktı. Hülya durumu babası ile paylaştı neler yapabileceklerini gözden geçirdiler. İnşaatı yöneten genç mimar ile görüşüp durumun kuşlar için tehlikesini anlattılar fakat mimar kendi kararı ile yapabileceği bir şey yoktu. Rafet Bey belediye ile görüşmeyi denedi. Hülya ise yaklaşan tehlikeyi abisi Emre ile paylaştı. Emre internet üzerinden konuyu anlatan bir sosyal sorumluluk projesi başlattı. Dakikalar içinde konu binlerce yerli yabancı insana ulaştı. Tülün acilen kaldırılması gerekiyordu çünkü yavru kuşlar açlığa en fazla 2 gün dayanabilirlerdi. Bu arada Galata etrafında yaşayan tembel martı arada bir gaklayarak olup biteni anlatıyordu sadece.

Ellerinden geleni yapmalarına rağmen Rafet Bey ve ailesi inşaatı durdurmayı başaramadı ve gün bitti. Akşam olunca yavrularını beslemek için kuşlar yavrularına ulaşamayınca kulenin etrafında bağrışıp durdular. Bazı yavru kuşlar ölmeye başlamıştı bile. Hülya ve ailesi yavru kuşları kurtarmak için hemen harekete geçti. Emre kuleye tırmanıp yavrulara yiyecek ve su verdi. Hülya da Galata'dan düşen kuşları annesi ile birlikte tedavi ederken Rafet Bey inşaatın durdurulması işleri ile ilgileniyordu. Sonunda beklenen haber geldi, durumun önemini anlayan yetkililer inşaatı durmaya karar verdi. İkinci günün sonunda yavru kuşlar ailesine kavuştu.

Aradan günler geçti, Galata'nın Tembel Martısından ve Galata etrafında yaşayan Oktay beyden haber alınmadı. Hülya bu durumun sebebini merak edip araştırmaya başladı. Hülya yaptığı incelemeler sonucunda tembel martı Murtaza'nın insanların içine karışıp bir gün orada bir gün burada yiyip içip keyfine baktığını öğrendi. Oktay Bey'in ise her gün başka bir kılık ile galata etrafında dolaştığını tespit etti. Hülya, Oktay Bey ile konuşması sonucunda kılık değiştirmesinin nedenini galata etrafındaki martılar ile Oktay Bey arasındaki bir yanlış anlaşılma olduğunu öğrendi. Oktay Bey vaktiyle martı yavrularını beslediği için martılar Oktay beyden intikam almak istiyorlardı. Hülya durumu düzeltmek için Galata'nın Tembel Martısı Murtaza'dan yardım alabileceğini düşündü. Tembel martıyı diğer martıların yanına uçurup

durumu anlatması için kardeşi Emre'nin yeteneklerinden yararlanarak Oktay Bey in de sorununu çözmüş oldu. Oktay Bey artık kılık değiştirmek zorunda değildi.

Galata etrafındaki kuşlar sevgi dolu cıvıldaşıyor, Oktay Bey ise artık kılık değiştirmek zorunda değildi.

Sabır

Rafet Bey'in oğlu Emre meraklı bir çocuktur. Ermenin soruları hiç bitmezdi. Babası da bu sorulara kayıtsız kalmazdı.

“ ___Uçaklar nasıl havada kalıyor?”

“ ___Karadelik her şeyi yutar mı?”

“ ___Evrenin sonu var mı?”

“Rafet Beyse bıkmadan usanmadan bütün soruları cevapları” (s.11).

Sevgi

Hülya ve ailesinin Galata'nın etrafında yaşayan serçelere yardım etmek istemeleri, annesinin kuleden düşen kuşların yaralarını sarması, Emre'nin kuleye tırmanarak yavruları beslemesi hayvan sevgisine örnek gösterilebilir. Oktay Bey'in Galata'nın etrafındaki martılara gösterdiği ilgi de öyküdeki hayvan sevgisine örnek verilebilir.

“Hülya doğum gününde kendisine hediye istemezdi. Bir keresinde,” Ne istersin?” sorusuna,” Kedi maması!” diye cevap vermişti. Çünkü akli fikri mahalledeki hatta koca İstanbul'daki kediler, köpekler ve kuşlardaydı” (s.13).

“Sevgi Hanım Hülya'nın getirdiği sokak hayvanlarının hepsini tedavi etmeye çalışırdı” (s.14).

“Rafet Bey uzlaştırmacı bir ses tonuyla,” İlla birilerinin ölmesi mi gerekiyor canım! İnsan da ölmesin kuş da,” dedi” (s.31).

“Murtaza'yı bilirsin. Yıllar önce bana sığınmıştı,” dedi Oktay Bey.” onlarla aramda hep yakın bir ilişki vardır bu yüzden. Ne zaman bir martı görsem çocuğum gibi hissederim. Sakat martılara yardım ederim. Uçmayan yavruları uçurmaya çalışırım” (s.80).

Sorumluluk

Yavru kuşların açlıktan ölme riski yüzünden Hülya'nın bütün aileyi bir an önce harekete geçirmesi "sorumluluk" değerine örnek verilebilir.

"Hülya heyecanla babasına, "Tam kırk sekiz saatimiz var," dedi. "Nedenmiş o ?" diye sordu babası" (s.30).

"Yavrular açlık ve susuzluğa en fazla kırk sekiz saat dayanabilirler, hemen harekete geçmeliyiz!" (s.30).

"Çantasından çıkardığı damlalıklarla yavruları beslemeye koyuldu. Süt, erimiş peynir, bal ve sudan oluşturduğu bir karışımı özenle gagalarına damlatıyordu" (s.30).

Yardıms severlik

Galata'nın Tembel Martısı öyküsünde Hülya'nın bütün ailesinin iş birliği içinde hareket ederek problemleri çözmeleri yardımlaşma değerinin önemini ortaya koymaktadır. Hülya'nın güvercinlerinin postayı belediyeye ulaştırması ve tembel martı Murtaza'nın Oktay Bey ile martıların arasını düzeltmek için diğer martılar ile yaptığı görüşme yardıms severlik örneği göstermektedir.

"Sevgi Hanım yaralı minik yavruyu hemen tedaviye girişti. Kırık kanadını ila çlayıp sardı. Susuz ve gıdasız kalmış küçük bedenine serum bağladı." (s.48).

Mademki martıların güçlü bir iletişimi var, Murtaza sizinle ilgili bütün olumlu şeyleri diğer martılara anlatacaktır. En azından hissettirecektir. Böylece (s.82).

4.2.4. Gülten Dayıoğlu'nun Öyküleri

4.2.4.1. Yalan Üç Ayaklıdır

Gülten Dayıoğlu'nun Yalan Üç Ayaklıdır öykü kitabı altı kısa öyküden oluşmaktadır. Bu altı öykü on kök değer açısından incelenmiştir. On kök değerden en az birini taşıyan hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 12'de** gösterilmiştir.

Tablo 12: Yalan Üç Ayaklıdır öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Yalan Üç Ayaklıdır	2	-	-	3	1	2	8	-	1	-

1- Yalan üç ayaklıdır

Bu hikaye aynı kümede oturan ilkokul öğrencisi Ergun ve Eyüp arasında geçer. Ergun matematik kitabını nereye koyduğunu hatırlamaz ve kitabının kaybolduğunu düşünür. Kitabını küme arkadaşlarının aldığı düşünür ve onları suçlar. Öğretmen öğrencilerin çantasına tek tek bakar fakat kitap bulunmaz. Bir süre sonra öğretmen ödev verirken bu kez aynı kümenin öğrencisi Eyüp ağlamaya başlar. Nedeni sorulduğunda matematik kitabının kaybolduğunu ve ödevini yapamayacağı için üzgün olduğunu söyler. Öğretmen başka bir kümeye geçtiğinde Ergun ile Eyüp arasında tartışma başlar. Eyüp, Ergun'un elindeki kitabı kendi kitabı olduğunu söyler. Ergun arkadaşının kitabına kendi adını yazmıştır. Kitabı vermek istemez. Öğretmenin durumu inceleyip konuyu kapattığı sırada, başka sınıftan bir öğrenci elinde matematik kitabı ile sınıfa girer. Kitabı bir gün önce köşedeki sırada bulduğunu söyler. Bu sayede Ergun'un oyunları ortaya çıkar.

Dürüstlük

Ergun'un arkadaşının kitabına kendi adını yazması ve arkadaşlarını kitabını aldığı yönünde suçlayarak sınıfın düzenini bozması “dürüstlük” değerinin önemine örnek gösterilebilir.

“Ergun matematik kitabını yitirmiş. Arkadaşlarının aldığı düşünerek onları suçluyor. Bizde olmadığını söyledik, çantalarımıza bakmak istedi tartışma o yüzden çıktı” (s.8).

Adalet

Eyüp'ün kitabının bulunması ve Ergun'un Eyüp'ten özür dilemesi “adalet” değerine örnektir.

“Al kitabını. Eyüp'ünkini vermeden önce adını soyadını sil ve Eyüp'ten özür dile” (s.16).

2- Soylu köpekle sokak köpeği

Kimo soylu bir ev köpeğiydi. Ailesi onu çok seviyor, ona iyi bakıyordu. Günlerden bir gün Kimo'nun evinin bahçesine yavru bir sokak köpeği geldi. Kimo onunla güzel sohbetler yaptı, arkadaş oldular. Eğlenceli saatler geçirdiler. Öğleye doğru Kimo'un yemek zamanı gelmişti. Evin hizmetçisi Kimo için et hazırlamıştı. Sokakta yaşayan yavru köpeğin ise karnı çok açtı. Kimo'dan yemeğini onunla paylaşmasını istedi. Kimo yemeğini paylaşmak öte dursun, bir parça et almak isteyen yavru köpeğe saldırmaya başladı. Sesleri duyan hizmetçi bahçeye geldi. Yavru köpeği iyice azarlayıp sokağa attı. Anne köpek boş bir arazide yavrusunun yaralarını iyileştirmeye çalışırken, yavru köpek ise açlık ve soğuktan titriyordu.

Sevgi

Sahiplerinin Kimo'yu çok sevmesi ve hizmetçinin yavru köpeğe davranışları hayvan sevgisinin önemini göstermektedir.

“Kimo bakımlı, soylu ve güçlü bir ev köpeğiydi. Sahipleri onu çok seviyorlardı” (s.19).

“Hizmetçi süpürgeyi kapıp yavru köpekle anasının üstüne saldırdı. Onları yaka paça bahçe kapısından sokağa attı” (s.25).

Dostluk

Kimo ile yavru köpek arasında kurulan bağ “dostluk” değerine örnek gösterilebilir.

“Neşe içinde hoplayıp zıpladılar. Gevrek gevrek havlayarak birbirlerini kovaladılar. Kimo çok sevinçliydi. Tüm sıkıntıları dağılmıştı” (s.22).

3- Evdeki sincap

Gökbay babası ile sık sık ormana ava gidiyordu. Gittikleri tavşan avlarından birinde Gökbay'ın önüne daldan yavru bir sincap düştü. Babasının doğru bulmamasına rağmen Gökbay, yavru sincabı eve götürmeye karar verdi. Sincabı evde bir kafese yerleştirdi, onu beslemeye başladı. Sincabı sevmek için kafesin kapısını açtığı anda sincap kafesten kaçıp odanın her yanını dağıttı. Gökbay ne yaptıysa sincabı yakalayamadı. Annesi içeriye girmek için kapıyı açtığı anda sincap dışarıya fırlayıp gözden kayboldu.

Sorumluluk

Gökbay'ın evde hayvan besleme kararı alması ve verdiği kararın sonuçlarına katlanmak zorunda kalması “sorumluluk” değerine örnek verilebilir.

“O benim olsun babacığım. Belki ağaçtan düşünce bir yeri kırılmıştır. İyi bakarım ona”
(s.32)

“Odanın içi darmadağındı. Gökbay ağlamaklı olmuştu. Babası gülererek oğlunun başını okşadı.”

“Nasıl, sincabı eve getirdiğine pişman oldun mu?”

“Gökbay, “Evet hem de çok pişmanım.” Diyerek içini çekti” (s.36).

4- Haylaz ağaçkakan

Yavru ağaçkakan biraz yaramaz ve meraklıydı. Önüne gelen her şeyi hiç ayırt etmeden gagalıyordu. Annesi onu bu konuda uyardı. Karnının doyurmak için ağaç gövdelerinin çürük yerlerini gagalaması gerekiyordu. Yavru ağaçkakan bu nasihatlerden pek hoşlanmadı, yine bildiğini okumaya devam etti. Bizim haylaz ağaçkakan bu kez de ormancılardan çam gövdelerindeki yarıkların altına bağladığı teneke kabın içindeki balı gagaladı. Bal gagasına yapıştı nefes alamadığını düşündü. İyice panik oldu annesinin yanına gitti. Başta annesi onun oyun oynadığını sandı. Fakat sonra durumu fark etti. Çam balından temizlemek için gagasını toprağa sürmesi gerektiğini söyledi. Yavru ağaç kakan uzun süre uğraştıktan sonra çam balından kurtuldu. Dersini almıştı. Bundan sonra sadece karnını doyurmak için ağaçların çürük gövdelerini gagaladı.

Sorumluluk

Haylaz ağaçkakan öyküsünde sorumluluk değeri işlenmiştir. Yavru ağaçkakanın kendi sorumluluk alanını aştığında başına gelenler sorumluluk değerinin önemini gösterir.

“Yavru ağaçkakan uzun süre daldan dala kondu. Sonunda çürük bir ağaç gövdesi buldu. Gagasıyla vura vura kabuğu deldi. Kurtçuklara ulaştığında kendi emeği ile karın doyurmanın coşkusu duydum içinde” (s.41).

“Söylemiştim sana, önüne gelen her şeyi gagalarsan başın derde girer demiştim... Bu sana ders olsun. Sakızdan kurtulmak istiyorsan gaganı toprağa sürt” (s.45).

5-Barış içinde yaşamak

Sinan ile özgür ilkokul birinci sınıftan beri iyi arkadaşlıklar. Beş yıldır aralarında hiç kötü olay yaşanmamıştı. Okula yeni gelen öğrenciyi aralarına aldılar. Hamdi kıskanç bir çocuktur. Sinan’a gidip Özgürü kötülüyor, Özgür’e gidip Sinan hakkında olumsuz şeyler söylüyordu. Bu durum bir süre sonra Özgür ile Sinan arasında tartışmalar çıkmasına neden oldu. Büyüyen tartışmalar yüzünden iki dost okul çıkışı büyük bir kavgaya tutuldular. Cadde üzerinde kavga ettikleri için kavga esnasında yola fırlayan Özgür’e araba çarptı ve Özgür’ün kolu kırıldı. Durumu öğrenen öğretmen bütün sınıfa iyi geçinmenin ve barış içinde yaşamamanın önemini anlattı. Özgür ile Sinan’ı barıştırdı.

Dostluk

İyi geçinen iki arkadaşın araları bozulunca işlerin ne kadar kötüye gidebileceğini bizlere gösterir.

“Sinan ile Özgür birinci sınıftan beri arkadaşlıklar. Beş yıl birbirleriyle hiç kavga etmemişlerdi” (s.49).

“Sinan ile Özgür birbirlerine sıcak sıcak gülümseyerek yerlerine oturdular.” (s.54).

Dürüstlük

Yalan söylemenin ve dürüst olmamanın doğurduğu sonuçlar dürüstlük değerinin önemine işaret eder.

“Hamdi’yi aralarına aldılar. Ama o kıskanç ve geçimsiz bir çocuktur. Sinan’ Özgür’ü kötülüyor; Özgür’e de Sinan’dan yalan yanlış sözler taşıyordu” (s.49).

6-Sucu Uluç

Karne günü öğretmen öğrencileri ile tatil konuşmasını yaptı. Öğrencilerine bütün tatili boş geçirmemeleri gerektiğini ve vatanımıza faydalı bireyler olmaları için küçükte olsa bir işte çalışmaları gerektiğini söyledi. Uluç haylaz bir çocuktur. Tatil başlar başlamaz kendini oyuna verdi. Bütün gününü sokakta boş geçiriyordu. Bir süre sonra canı sıkılmaya başladı. Öğretmenin sözünü hatırladı annesi ile paylaştı. Eve katkısı olması adına bir işte çalışabilirdi.

Havalar da sıcak olduğu için Uluç su satma kararı aldı. Sabah işler iyi gitmişti. Öğlen eve gelip karnını doyurduktan sonra tekrar su satmaya gitti. Bir ağacın altına uzanıp müşteri beklemeye başladı. Bu sırada oraya gelen çocuklar Uluç'u oyuna çağırdılar. Uluç kendini oyuna öyle bir kaptırmıştı ki satmak için getirdiği sular bile çalındı. Durumu fark edince Uluç eli boş evin yolunu tuttu.

Vatanseverlik

Öğretmenin çalışıp vatana faydalı bireyler olmalısınız sözü “vatanseverlik” değerine örnek gösterilebilir.

“Ülkemizin tembel hazır yiyici ve kendinden yana insanlara değil, çalışkan alın terinin karşılığı ile geçinen, insancıl yurttaşlara ihtiyacı var. Yurdun gerçek sahibi onlar olacaklar. Ulusumuzu onlar yüceltecekler” (s.60).

Sorumluluk

Uluç'un eve katkıda bulunmak için su satması fakat oyuna dalıp suları ve sepeti çaldırması sorumluluk değerinin önemine örnektir.

“Uluç sepeti koluna takıp çocuk parkının yolunu tuttu. Öğleye dek on bardak su sattı” (s.62).

“O kendinden geçercesine bilye oynarken, sepet çalınmıştı” (s.64).

4.2.4.2. Fadiş

Gülten Dayıoğlu'nun Fadiş öykü kitabı bir öyküden oluşmaktadır. Bu öykü on kök değer açısından incelenmiştir. Kitapta geçen hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 13'de** gösterilmiştir.

Tablo 13:Fadiş öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardıms severlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Fadiş	3	2	2	2	-	3	2	3	-	-

Cemile varlıklı bir ailenin kızıydı. Kurtuluş savaşı sırasında evlerini kaybettiler. Geriye sadece toprakları kaldı. Cemile'nin annesi başka bir işte çalışmayı bilmediği için geçimini topraklarını satarak sağlıyordu. Satacak bir şeyleri kalmadığından ve annesi yatağa düştüğünden Cemile evin geçimini sağlamak için başkalarının işlerinde çalışmaya başladı. Kıt kanaat geçimini sağlıyordu. Köye yeni gelen bir genç Cemile ile evlenmek istedi. Cemile bu teklifi kabul etti. Annesi ile birlikte evlendiği Kamil Bey'in evine yerleşti. Kamil Bey evlilikten çabuk sıkıldı. Evini bırakıp uzaklara çalışmaya gitti. Bu sırada Cemile bir kız çocuk doğurdu. Fadiş'in hikayesi işte burada başladı. Kamil Bey eve döndüğünde bebeğinin olmasına sevindi fakat bir süre sonra yine evi terk etti. Şehirde yaşamaya başladı. Annesi ölünce Cemile çocuğunu alıp kocasının evine gitti. Fakat kocası başka bir kadın ile yaşamaya başlamıştı. Kocası, Cemile'nin yanına gelmesinden hiç hoşnut olmadı ve onu rahatsız etmemesi koşulu ile çocuğu Cemile'ye verdi. Cemile'yi oradan uzaklaştırdı. Cemile'nin artık gidecek bir yeri kalmamıştı. İş bulmaları için İstanbul'daki yakınlarının yanına gitti. Orada bir varlıklı bir ailenin yanında çalışmaya başladı. Bu aile Cemile'nin çocuğunun olmasından memnun değildi. Evin hanımı bir süre sonra Fadiş'i bahane ederek cemileyi işten çıkardı. Başka bir evde iş buldu. Bu evin hanımı Fadiş'e daha iyi davranıyordu. Kamil Bey boşanmak için Cemile'nin çalıştığı eve gitti. Planı önceden hazırdı. Gezdirmek için Fadiş'i aldı kaçırıldı. Cemile aylarca Fadiş'i aradı bu sırada Fadiş Kamil Bey' bir yakını evinde çok kötü şartlarda yaşıyordu. Nihayet annesi Fadiş'i buldu. Çekişmeli bir sürenin sonunda çocuğunu oradan aldı. Cemile iş bulmak için Fadiş'i bir yere bırakmak zorundaydı. Onu köyde yalnız yaşayan bir kadının yanına bıraktı. Cemile geçimleri için her ay onlara para yolluyordu. Fadiş bu kadını sevmişti. Buradan ayrılmak istemiyordu. Fakat Kamil Bey, Cemile'yi boşanmaya ikna etmek için Fadiş'i buradan da kaçırıldı. Onu erkek kardeşinin evine götürdü. Fadiş'in amcasının eşi bu durumdan memnun olmadı. Fadiş amcasının bir çocuğu olana kadar bu evde kaldı. Artık yengesi Fadiş'i evde istemiyordu. Cemile kızına başka bir yer bulmak zorundaydı. Uzak köylerin birinde Cemile'nin bir yakını vardı. Fadiş'e bakmayı kabul ettiler. Fadiş sürekli yer değiştirmekten azarlanmaktan çok yorulmuştu. Tek erkek çocuğu olan bu aile Fadiş'i kendi çocuklarından ayırmıyorlardı. Cemile bu kez Ankara'da iş buldu. Bu aileye aylık para yollamaya başladı.

Hasan, Fadiş'ten bir yaş büyüktü. Başta pek iyi anlaşamadılar fakat sonra çok iyi arkadaş oldular. Fadiş'in en güzel anıları bu evde yaşandı. Hasan okula gidiyordu. Fadiş'te okula gitmeyi çok istiyordu. Bir yıl sonra okula başladı. Okuma yazmayı öğrendi. Annesine

mektup yazdı. Orada ne kadar mutlu olduğunu anlattı. Annesi, Fadiş'in okuma öğrenmesine ve mutlu olmasına çok sevindi. Cemile'nin yüreği artık evlat hasretine dayanamıyordu. Cemile, çalıştığı evin hanımına çocuğunu yanlarına alması için uzun süredir yalvarıyordu. Evin hanımı kocası ile konuşacağını söyledi. Naci Paşa, Fadiş için Ankara'da bir yatılı okul ayarlamıştı. Gitme günü geldiğinde bütün köylüler ve okul arkadaşları ile vedalaştı. Bu habere Fadiş sevinemedi. Yine yer değiştirecekti. Fakat bu yatılı okuldu. Artık orada kalıcı olarak kalabilirdi.

Yardımseverlik

Savaştan sonra halkın elbirliği ile evlerini tekrar inşa etmesi ve küçük bedenine rağmen Fadiş'in herkesin işine koşması "yardımseverlik" değerine örnek gösterilebilir.

"Kasaba halkı, evlerinin yerine, başlarını sokacak birer barınak yapmaya giriştiler. Herkes birbirine yardıma koşuyordu. Kimi taş kırıyor, kimi toprak taşıyor, kimi de kerpiç döküyordu" (s.10).

"Fadiş mahallede sevilen bir kızdı. Çünkü yaşlı ve sakat kadınların çarşı hizmetlerini görür, fırsat buldukça çeşmeden sularını taşırdı" (s.77).

"Fadiş artık her gün harman yerine gitmeye başladı. Orada herkese yardım ediyordu. Salıncaklarda uyuyan bebekler uyanınca onları sallıyor, su isteyenlere su yetiştiriyor, yorulan arkadaşlarının yerine döven sürüyordu" (s.101).

Sevgi

Fadiş annesi Cemile gibi iyi kalpli ve yardımsever olduğu için gittiği her yerde yaşayan halk onu sevmişti.

"Beni herkes seviyor. Seni de hala sevip sayıyorlar. Kasabanın en saygıdeğer insanları sık sık evimizi hatırını sormaya gelmiyorlar mı?" (s.11).

"Hafize nine onu çok seviyordu. Fadiş sevildiğini seziyor, nineye tatlı tatlı nazlanıyordu" (s.49).

"Elini Fadiş'in yüzünde gezdirdi. Sonra eğilip onu öptü. Seviyordu Fadiş'i. Hem de çok seviyordu" (s.58).

Dürüstlük

Bu hikayede Fadiş'in babası Kamil Bey'in, her seferinde verdiği sözleri tutmayıp hem Cemile'yi hem de Fadiş'in hayatını zora sokması bizlere dürüstlük değerinin önemini gösterir. Cemile'nin çalıştığı evdeki hanımın, çocuğu yanımıza alacağız diyerek Cemile'yi kandırması da “dürüstlük” değerine örnek gösterilebilir.

“Kamil Bey, onu tatlı sözler ve yemişler ile kandırmaya çalışıyor, Fadiş ise bağıra bağıra ağlıyordu. Kamil Bey onu yatıştırmak istiyordu ama Fadiş, başına geleni sezmişti. Babasının hiçbir sözünü dinlemiyor, ona inanmıyordu” (s.35).

“Annemin ölmediğini, babamın yalan söylediğini biliyordum. Bunları hiç kimseye söyleyemedim” (s.55).

“Birçok kez hanıma, Fadiş'i yanına kabul etmesi için yalvarmıştı. Fakat hanım, kışı yaza, yazı kışa atıp onu oyalıyordu” (s.136).

Saygı

Fadiş annesi gibi saygılı bir çocuktur. Büyüklerinin ellerini öper, onlara karşı aksi davranışlarda bulunmazdı.

“Ertesi sabah bekçi ana kızı otobüse yerleştirdi. Cemile saygıyla onun elini öptü. Böylece ayrıldılar” (s.46).

“Fadiş mahalledeki herkes ile vedalaştı. Yaşlıların elini öpüp arkadaşları ile kucaklaştı” (s.81).

Sorumluluk

Cemile'nin çalıştığı evdeki işleri en iyi şekilde yapması, Fadiş ve Hasan'ın aldığı görevleri yerine getirmesi “sorumluluk” değerine örnektir.

“Cemile üstlendiği işi en iyi şekilde yaptığı için, hiç işsiz kalmıyordu” (s.14).

“Fadiş fideleri diktikten sonra, bahçeden ayrılmaz olmuştu. Bir kenara çömelip saatlerce fidelerine bakıyordu. Sulama zamanlarını hiç kaçırmıyordu. Tutmayan fideleri büyük bir üzüntü ile söküp yerine yenilerini dikeyordu” (s.146).

Dostluk

Fadiş'in diğer çocuklar ve Hasan ile kurduğu bağ “dostluk” değerine örnek gösterilebilir.

“O günden sonra Fadiş, mahalledeki kendi yaşındaki tüm kızlar ve oğlanlar ile arkadaş oldu. Köylü çocuklar onu seviyorlardı. O sokağa çıkmadan hiçbir oyun kurulmuyor, aralarına katulmasını bekliyorlardı” (s.98).

“Bayram günü yaşanan olaydan sonra bir daha kavga etmemişlerdi. Üstelik Hasan, Fadiş'in derslerine yardım edip, okulda ona göz kulak oluyordu” (s.140).

Sabır

Fadiş'in kaldığı evlerde, çok aç olmasına rağmen evin hanımının yemeğe müsaade etmesini beklemesi, küçük yaşta oruç tutması ve Cemile'nin çocuğuna kavuşmak için yıllarca çalışıp sabretmesi, en ağır işleri bile hiç sesini çıkarmadan yerine getirmesi “sabır” değerine örnek gösterilebilir.

“Bekle biraz, hanım gelsin. Bak neler yedireceğim sana” (s.23).

“İkisinin de içleri eziliyor, elleri ceplerindeki yemişlere değdikçe ağızları sulanıyordu.” (s.120).

4.2.4.3. Dört Kardeşiler

Gülten Dayıoğlu'nun Dört Kardeşiler öykü kitabı bir öyküden oluşmaktadır. Bu öykü on kök değer açısından incelenmiştir. Kitapta geçen hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 14'de** gösterilmiştir.

Tablo 14: Dört Kardeşiler öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Dört Kardeşiler	2	2	1	1	1	1	2	3	-	1

Feten'in kendinden başka iki kız kardeşi ve bir erkek kardeşi vardı. Dedesi ve babası ile birlikte yaşıyorlardı. Babası köy korucusuydu. Kış aylarında ve birkaç ayda bir müsait zamanlarında eve gelirdi. Annesi ise küçük kardeşi Yaşar'ı doğurduktan sonra hastalanıp ölmüştü. Feten kardeşlerinin ve evin bütün yükünü aldığında henüz beş, altı yaşındaydı. Feten'in yapamadığı işlere dedesi ve komşuları yardımcı olurdu. Feten okula başladığında bir yıl yaşı gecikmişti. Kardeşi Yaşar'ı sırtına sarıp okulun yolunu tuttu. Durumu öğrenen öğretmen Yaşar ile birlikte Feten'i sınıfa kabul etti. Akıllı bir kız olan Feten kısa sürede okuma yazmayı öğrendi. Feten'in babası koruda iken diğer köylüler ile aralarında çıkan bir çatışmada vurulup öldü. Çocuklar bu kez hem annesiz hem de babasız kalmıştı. Oğlunu kaybeden dede üzüntüden hastalanıp yataklara düştü. Bundan sonra çocuklar, komşular ne veriyorsa onu yiyorlardı. Çoğu zaman kuru ekmek yiyerek uyuyorlardı. Feten kardeşlerine bakabilmek için köyün muhtarından iş istedi. Muhtar ise ev işlerine yardımcı olması karşılığında ona ekmek verebileceğini söyledi. Çalışarak kazanmak Feten'i çok mutlu etmişti. Yedikleri ekmeğin karşılığını verebilecekti. Muhtar arkadaşlarının isteği üzerine Feten'in iki kız kardeşini varlıklı bir aileye evlatlık verdi. Olayın ardından zaten hasta olan ve duruma çok üzülen dede öldü. Feten kardeşi yaşar ile yapayalnız kalmıştı. Başka bir köylünün yanında çobanlığa başladı. Bu şekilde kardeşi ile birlikte karnını doyurabiliyordu. Havanın iyi olduğu günler çobanlık yapıyor, kötü havalarda okula gidebiliyordu.

Köy muhtarı bu kez, Feten'i varlıklı bir ailenin yanına verdi. Yaşar'ı da işlerini görsün diye kendi yanına aldı. Feten artık okula gidemiyor, ev işleri ile uğraşıyordu. Çalıştığı evin hanımı Feten'e güllü diye sesleniyordu. En ufak hatasında evin hanımı tarafından dayak yiyor farklı şekillerde şiddet görüyordu. Bu şekilde üç yıl yaşadı. Tek isteği kardeşi Yaşar'a kavuşabilmektir. Evin hanımının gezmeye gittiği bir gün evde yangın çıktı. İtfaiye Feten'i son anda kurtarabildi. Feten üç ay hastanede yattı. Vücudunun farklı yerlerinde yaza izleri kaldı. Bu haliyle yanında kaldığı ailenin işine yaramıyordu. Artık köyüne dönme zamanı gelmişti

Sevgi

Feten'in kardeşleri, ailesi ve komşuları arasındaki ilişki "sevgi" değerine örnek verilebilir.

"Bu sırada kızlar, babalarının boynuna sarılmışlardı. O da yere çömelmiş, hepsini birer birer öpüp okşuyordu" (s.17).

“Varsın olsun kızım. O daha çok küçük kusuruna bakılmaz. Hem de seni çok seviyor. Bu kadar sevgiyi kıskandım doğrusu” (s.53).

Yardıms severlik

Annesiz babasız kalan çocuklar için neredeyse bütün köyün elinden geleni yapması, köylülerin yemeklerini, ekmeklerini çocuklar ile paylaşmaları “yardıms severlik” değerine örnektir.

“İlk günler, çocukları konu komşu yedirip giydirdi. Komşulardan Nevzer Kadın da küçük Yaşar’ı günde birkaç kez emzirip doyuruyordu” (s.10).

“Gün aşırı bizim eve git, birer ekmek al. Bizimkilere söylerim. Bu yıl tarhana bulgur yaparken çokça yapsınlar. Size de verisin. Arada bir evde pişen yemekten de yollarım, dedi” (s.84).

“Feten her sabah, kardeşlerini ve köpeğini alıp harman yerine gidiyordu. Konu komşunun dövenini sürüyor, sularını taşıyarak onlara yardım ediyorlardı” (s.79).

Sorumluluk

Feten, babası gibi sorumluluk sahibi biriydi. Kardeşlerinin, dedesinin bakımını üstlenmesi ve evin geçimini sağlamak için durmadan çalışıyordu.

“Feten’in babası; evine, çocuklarına bağlı, dürüst ve çalışkan bir adamdı. Kazancıyla karısını ve çocuklarını doyurur, sırtlarındaki giysileri yılda bir yenilerdi” (s.9).

“On koyunun asıl sorumlusu Feten’di. Feten bu sorumluluğu bilinçli olarak yüklenmişti ve bu yükten övünç duyuyordu” (s.98).

Saygı

Feten saygılı bir çocuktü. Büyüklerinin elini öper, onlara karşı düzgün davranışlar sergilerdi. Kardeşlerini de kendi gibi yetiştiriyordu.

“Herkes, bütün geleneklere olduğu gibi, bu geleneğe de saygıyla uyardı” (s.55).

“Bütün köy çocukları yedikleri bulgurun, tarhananın, eriştenin yapılışına emek verir, katkıda bulunurlardı. Bu yüzden, sofrada yemeğe her kaşık atışlarında içleri derin bir saygı ile dolardı. Sofradan kalkarken de, Tanrı’ya şükretmekten kendilerini alamazlardı” (s.62).

Adalet

Koruda çıkan çatışmayı, jandarmaların yatıştırması ve Feten'in babasının katillerinin yakalanması "adalet" değerine örnek verilebilir.

"Koruyu yakıp Feten'in babasını vuran suçlular, olaydan üç gün sonra yakalandılar. Köy muhtarıyla köy çobanı da mahkemeye verildi" (s.83).

Dürüstlük

Çalıştığı evin kızı dayak yemekten korktuğu için kırdığı vazoyu, annesine Feten'in kırdığını söyleyerek, Feten'in dayak yemesine sebep olması "dürüstlük" değerinin önemine örnek verilebilir.

"Güllü kırdı anneciğim. Bir de yalan söylüyor. Sen alışverişe gitmiştin hani, işte o zaman kırdı, dedi" (s.134).

Sabır

Feten sabırlı bir çocuktur. Her türlü zorluğa göğüs gerer, kuru ekmek ile karnını doyurur, halinden hiç şikayetçi olmazdı.

"Feten bütün gün sokaklarda, çoban gibi, kardeşlerini güder dururdu" (s.11).

Özdenetim

Feten aldığı kararlardan dönmeyen, kararlarının sorumluluğunu üstlenen bir çocuktur.

"O gün, babasıyla bu konuda sözleşmiş gibiydiler. Feten böyle sayıyordu. Bu yüzden, ne yapıp edip Yaşar'ı okutmak istiyordu" (s.149).

Dostluk

Babası öldükten sonra köy halkının hem öksüz hem yetim kalan çocuklara sahip çıkma isteği "dostluk" değerine örnek verilebilir.

"Hadi hadi, sen daha çocuksun! Yiyeceğinizi ben vereceğim. Ben vermesem bile köylü bakar size. Baban köyümüz uğruna şehit oldu. Bu köyde kimse sizi aç ve garip bırakmaz" (s.86).

4.2.5. Hidayet Karakuş'un Öyküleri

4.2.5.1. Sayısal Çocuk

Sayısal Çocuk öykü kitabı bir öyküden oluşmaktadır. Bu öykü on kök değer açısından incelenmiştir. Kitapta geçen hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 15'de** gösterilmiştir.

Tablo 15: Sayısal Çocuk öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Sayısal Çocuk	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-

Saygı ilköğretim son sınıftaydı. Sayılabilecek bir şey gördüğünde kendini tutamaz, gördüğü her şeyi saymaya başlardı. Komşu ziyaretine giderlerken annesinin giydiği menekşeli elbisenin çiçeklerini saymaya başlamıştı. Annesi hareket ettiği için saydığı çiçekleri kaçırıyor tekrar baştan saymak zorunda kalıyordu. Annesinin kolunun altındaki çiçekleri saymadığı için bu kez sokaktan geçen insanları saymaya başladı. Saygı'nın sayma merakı yüzünden annesi gitmek istediği yere gecikiyordu. Saygı'nın gördüğü her şeyi sayma merakı annesini telaşlandırmaya başlamıştı. Komşunun evine gittiklerinde Saygı arkadaşı Aycan'ın odasına gitti. Daha önce oraya gittiğinde Aycan'ın kalemlerini saymıştı. Şimdi Aycan'ın kitaplığındaki kitapları saymaya başladı. Saygı ve arkadaşı birlikte güle oynaya ödevlerini yaptılar. Saygı önce kaç sayfa yazdıklarını saydı. Ardından kaç satır yazdıklarını saymaya karar verdi. Günün sonunda saygı eve girerken merdivende çıktığı basamakları saydı, kırk dokuz basamak saymıştı. Akşam evde otururlarken Saygı babasından bir bilgisayar istedi. Bütün arkadaşlarının bilgisayarı vardı. Hem ödevlerini yaparken bilgisayardan faydalanabilirdi. Babası Saygı'nın isteğini olumlu karşılamadı. Bilgisayarı gereksiz görüyordu. Saygı sabırlı bir çocuktur. Bekleyip babasını ikna etmenin bir yolunu bulabilirdi.

Annesinin saatini tamir ettirmek için Saygı babası ile bir saatçiye gitti. Oradaki saatler saygının çok dikkatini çekti. O günden sonra saat toplamaya ve bozuk saatleri tamir etmeye çalışmaya başladı. Bu hobi Saygı'da bir sayaç yapma fikrini oluşturdu. Bacağına bağladığı saat

ile hareketlerini sayabilecek bir düzenek hazırladı. Hatta bir ara okula bile bacağına bağıladığı düzenek ile gitti. Önce bütün çocuklar onunla alay ettiler fakat saygı kararlıydı, onlara aldırış etmedi. Olan biteni günlüğüne yazdı. Ailesi Saygı'nın sayma takıntısını azaltmak için onu halkoyunu ve müzik kursuna başlattılar. Aynı zamanda saygı bilgisayar almak için para biriktirmeye başlamıştı. Kısa sürede Saygı keman derslerinde oldukça ilerledi bu duruma çok mutlu olan babası saygıya bir bilgisayar aldı. Saygı sevinçten havalara uçtu. Bilgisayar yardımı ile bir sayaç yapmak onun için daha kolay olacaktı. Elektronikçilerden pilli bir göz satın aldı. Onu bilgisayarından takip edebiliyordu. Adım attıkça gözün ışığı yanıp sönecek, böylece adımlarını saymış olacaktı. Bu aracın adını saygıt koydu. Saygı okula giderken saygıtını bacağına bağıladı, hareket ettikçe saygıtın ışığı yanıp söniyordu. Arkadaşları Saygı'nın icatına hayran kaldı. Böylece Saygı, sayı sayma merakı sayesinde güzel işler başarmaya başlamıştı.

Sabır

Saygının bilgisayar isteğı için para biriktirmesi ve istekleri gerçekleşinceye kadar sessizce beklemesi “sabır” değerine örnek verilebilir.

“Susardı Saygı. Babasının aklına bilgisayarı sokmuştu ya; onu usul usul işler, gerekirse bıktırır, bir gün hiç düşünmediğı anda babası eve bilgisayarla geliverirdi. Müzik setini öyle aldırmişti, kasetçaları da...” (s.28).

“Kutudaki paraları bir kez daha saydı. Kaç aydır ancak yetmiş lira biriktirebilmişti. Umutsuzluğa kapılmadı. Nasıl etmeli de babasına bilgisayar aldirtmalıydı!” (s.83).

Sevgi

Saygı'nın iyi bir aile hayatı vardı. Saygı annesi ve babası tarafından sevilen bir çocuktur.

“Annesi; “terlemiş” diye söylendi. Oğlunun kumral saçlarından okşuyor, babası yanaklarından öpüyordu” (s.67).

“Yatağında doğruldu. Babası gülümseyerek yanağından bir kez daha öptü:” (s.67).

Saygı

Saygı büyüklerine ve öğretmenlerine karşı düzgün davranan saygılı bir çocuktur. keman öğretmenine davranışları “saygı” değerine örnek verilebilir.

“Saygı çantasını atıp da salona girdiğinde bir koltukta oturan Emin öğretmenle karşılaştı. Hemen yanına gidip elini öpmek istedi. Babası da ilk geldiğinde elini öpmek istemişti; onu anımsıyordu” (s.95).

4.2.5.2. Kardan Adam Kaçtı

Hidayet Karakuş’un Kardan Adam Kaçtı öykü kitabı üç kısa hikayeden oluşmaktadır. Bunlar sırası ile “Kardan Adam Kaçtı”, “Ormanın Şarkıcısı” ve “Karganın Bahar Konseri” öyküleridir. Bu üç öykü on kök değer açısından incelendiğinde sadece “Kardan Adam Kaçtı” hikayesinde on kök değer temaların yer aldığı görülmüştür. “Kardan Adam Kaçtı” hikayesi ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 16’da** gösterilmiştir.

Tablo 16: Kardan Adam Kaçtı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Kardan Adam Kaçtı	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-

1- Kardan adam kaçtı

Kar taneleri en çok soğuşu severdi. Çünkü bu sayede diğer arkadaşları ile bir arada kalabiliyorlardı. O gün hava çok soğuktu. Okulun bahçesindeki çocuklar kartopu oynuyorlardı. Sonra akıllarına kardan adam yapmak geldi. Öğretmenleri ile birlikte, karları yuvarlayıp hep birlikte kardan adam yaptılar. Kardan adamı daha çok çocuğa benzetmeye çalıştılar. Kardan adam sayesinde kar taneleri bir arada olmanın mutluluğu içindeydi. Akşam olunca çocuklar evlerine gitti. Kar taneleri havanın daha da soğumasından oldukça memnundu. Ama farklı yerlere de gitmek istiyorlardı. Kardan adam kar tanelerinin düşüncesini hissetti ve yürümeye başladı. Daha soğuk olan yüksek tepelere doğru ilerledi. Kardan adama yolda bir serçe eşlik etti. Kardan adamı yürürken gören köpeğe durum tuhaf gelmişti. Kardan adam tepenin üzerindeki buzullara kadar ilerledi. Kar taneleri erimekten kurtulmuştu, bütün hepsi sonsuza

kadar tek parça olarak birlikte yaşayacaktı. Sabah olduğunda çocuklar kardan adamı yerinde göremeyince çok şaşırdılar. Kardan adamın nereye kaybolduğunu öğretmenine sorduklarında, öğretmen şaka ile karışık; kardan adamın kaçmış olabileceğini, o kaçtıkça tekrar yenisini yapabileceklerini söyledi. Kar taneleri yeni yerlerinde çok iyi hissetseler de bazen çocukları özlemektedirler.

Sevgi

Kar tanelerinin soğuğu sevmesi ve kardan adamın yolculuk yaparken yanına gelen serçeyle kurduğu ilişki “sevgi” değerine örnektir.

“Bizi gündüz topladılar. Güneş parlak ama hava buz gibiydi. Biz buz gibi havaları severiz” (s.7).

“Serçe yerinden çok memnundu. Kardan adamda onu çok sevmiş, sesini çıkarmamıştı” (s.14).

Dostluk

Kar tanelerinin bir arada olmaktan mutluluk duyması ve çocukları özlemesi “dostluk” değerine örnektir.

“Biz kar taneleri, birbirimizin üstünde, altında mutluyduk. Kardan adam bizi buluşturmuştu. Hiç durmadan konuşuyorduk. Neşe içindeydik” (s.11).

“Onlar bize yaşam verdiler, bizi birbirimize bağladılar. İşte o yüzden, kardan adam yaparken şarkı söyleyen çocukları özleyeceğim” (s.17).

4.2.5.3. Sevgi Kuşları

Sevgi kuşları öykü kitabı 2 farklı hikayeden oluşmaktadır. Bu iki hikayeler on kök değer açısından incelenmiş olup “Sevgi Kuşları” hikayesinde sevgi değeri, “Meraklı Deve Yavrusu” hikayesinde yardımseverlik değeri işlenmiştir. Hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 17’de** gösterilmiştir.

Tablo 17: Sevgi Kuşları öykü kitabında on kök değerın bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Sevgi Kuşları	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-

1- Sevgi kuşları

Duygu iki kardeşti. Küçük kardeşi Derya ona hiç benzemezdi. Duygu ne kadar sessiz sakin ise, Derya da o kadar konuşkan ve hareketliydi. Bu yüzden pek anlaşamıyorlardı. Bir gün dedesi onlara ziyarete geldi. Hediye olarak onlara kitaplar ve şekerlemeler alıyordu. Derya dedesinden onlara kuş almasını istedi. Bu isteğin üzerine dedesi onlara hayvanat bahçesine gitme teklifinde bulundu. Duygu ve Derya sabah erkenden uyanıp dedesi ile birlikte hayvanat bahçesinin yolunu tuttular. Çoğu hayvanı ilk kez görüyorlardı. Bu ortam onlara çok farklı gelmişti. Duygu burada gördüklerini arkadaşlarına anlatabilmek için gördüklerini hikayeleştirerek bir deftere yazdı. Ertesi gün Duygu'nun dedesi verdiği sözü tutmuştu, kafeste iki kuş ile eve gelmişti.

Sevgi

Duygu sevgi dolu bir çocuk olması ve dedesini öğretmenini ve hayvanları çok sevmesi sevgi değerine örnek gösterilebilir.

“Dedesi onun saçlarını okşadı: “Sen kuşları çok seviyorsun, ya öteki hayvanları?” diye sordu” (s.14).

“Öğretmenini çok seviyordu. Sanki onun gözleri kendisini arıyormuş gibi kalemi evirip çeviriyordu elinde” (s.30).

2- Meraklı deve yavrusu

Develer günlerdir çölde yolculuk yapıyorlardı. Sularının tama tükendiği zaman bir vaha buldular. Hem su içmek hem de dinlenmek için vahada yolculuğa ara verdiler. Meraklı deve yavrusu kum tepelerin arkasında neler olduğunu merak ediyordu. Diğer develer dinlenirken yakındaki tepeye doğru gitti. Hava hala biraz sıcaktı. Ama merakına engel olamıyordu. O tepeyi aştıktan sonra bir tepe daha tırmandı. Merakı gittikçe arttı. Sonra başka bir tepe, başka bir tepe

daha derken akşam oldu, yorulmuştu. Geriye dönmek istedi, izleri silinmişti. Panik oldu, ne yapacağını bilemez üzgün bir haldeyken bir ses duydu. Sesin nereden geldiğini araştırdı. Etrafta kumdan başka hiçbir şey yoktu. Ses ona yukarı bakmasını söyledi. Gökyüzünde bir yıldız ona yardım edeceğini ve sürekli onu takip etmesi gerektiğini söylüyordu. Meraklı deve yavrusunun başka çaresi yoktu. Yıldızın dediğini yaptı. Deve yavrusu çok yorulmuştu fakat yalnız olmadığı için mutluydu. Yol boyu yıldız ile sohbet ettiler. Deve yavrusunun bütün gücünün bittiğinde bir vaha ile karşılaştı. Orada bolca su içti, kendini serinletti ve uykuya daldı. Gözlerini açtığında kendi kervanının yanına gelmiş olduğunu gördü. Annesine koştu, başından geçenleri anlattı. Bütün develer yardımsever yıldızla selam verdiler.

Yardımseverlik

Kutup yıldızının meraklı deve yavrusuna yolunu göstermesi ve yol boyu ona arkadaşlık ederek korkmadan kervanını bulmasını sağlaması “yardımseverlik” değerine örnektir.

“Ben Kutup yıldızıyım. Sana yardım etmek istiyorum” (s.48).

“Ben gece boyunca seni gözlerim. Bulurum bir zaman. Sen akıllı bir dorumsun. Hadi bana doğru yürü” (s.49).

4.2.6. Eflatun Cem Güney’in Öyküleri

4.2.6.1. Açıl Sofram Açıl

“Eflatun Cem Güney’in Açıl Sofram Açıl” adlı öykü kitabı on kısa hikayeden oluşmaktadır. Bu öyküler on kök değer açısından incelendiğinde beş adet öykünün on kök değerden en az birini taşıdığı görülmüştür. On kök değeri taşıyan hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 18’de** gösterilmiştir.

Tablo 18: Açıl Sofram Açıl öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Açıl Sofram Açıl	1	-	-	-	-	1	3	1	-	-

1- Açıl sofram açıl

Vaktiyle bir Keloğlan varmış. Sokakta dolaşırken az bir para bulur. Bu kadarcık para ile ne alacağını düşünürken leblebi almaya karar verir. Yol üstünde önüne bir su kuyusu çıkar. Su içebilir miyim diye eğilip bakarken leblebisini kuyuya düşürür. Üzüntüsünden kuyu başında yakınıp dururken kuyudan bir peri çıkar. Keloğlan, periden leblebisini geri ister. Peri leblebilerin yerine Keloğlan'a bir sofa hediye eder. Keloğlan ne zaman "açıl sofram açıl" derse sofa türlü yemekler ile dolar. Keloğlan ve anası bu şekilde günlerce ziyafet ederler. Keloğlan bu güzel yemekleri herkes ile paylaşmak ister ve anasının uyarılarını dikkate almaz, evinde bir davet verir. Sofrayı görenler şaşkınlık içinde kalırlar. Yedikçe yerler ama yemekler hiç bitmez. Keloğlan "kapan sofram kapan" dediğinde sofa kapanır. Bir sabah uyandığında Keloğlan sofrayı yerinde bulamaz. Akşam verdiği davetten sonra sofa çalınır. Keloğlan arar tarar sofrayı bulamaz. Kuyunun başına tekrar gidip periden leblebisini geri ister. Peri bu kez Keloğlan'a bir değirmen verir. Değirmen sağa çevrilse altın, sola çevrilse gümüş öğütür. Keloğlan eve gider torbalarını altın ve gümüşle doldurur. Keloğlan avare gezer dolaşır, altınlar suyunu çeker. Anasından değirmeni getirmesini ister. Bir de bakar ki değirmen yerinde yok. Hemen koşar kuyuya soluğu perinin yanında alır. Tekrar periden leblebilerini ister. Peri bu kez Keloğlan'a bir tokmak hediye eder. Keloğlan tokmağını alıp eve gider. Perinin dediği gibi "vur tokmağım vur" der. Tokmak Keloğlanı bir güzel döver. Söz dinlemez Keloğlan anasının tesellisi ile kendine gelir.

Sorumluluk

Keloğlanın anasının sözünü dinlemediği ve başıboş davrandığı için periden aldığı hediyelerin değerini bilmemesi, hediyeleri sürekli kaybetmesi "sorumluluk" değerinin önemine örnektir.

"Ama gelgelelim. Keloğlan, gelgeç akıllının biri... Bir gün olup yine kel başından yine kavak yelleri esmeye başlar; gece gezip, gündüz tozar; böyle haftalar aylar geçer; bir sabah anası bakar ki, ne baksın, küpteki altınlar eriyip akmış; gümüşler de suyunu çekmiş..." (s.12).

Sevgi

Bütün hatalarına rağmen Keloğlan'ı anasının teselli edip bağrına basması sevgi değerinin önemine örnektir.

"Neye derler ki ana gibi yar, vatan gibi diyar olmaz. Kel olsun, kötürüm olsun; ciğer paresini atar, atar ama başı darda kalınca da koşup tutar" (s.15).

2- *Gelincik günü*

Vaktiyle bir Bey'in avare bir oğlu varmış. Günlerini gezip dolaşarak geçirirmiş. Bir gün derde düşmüş, evden çıkmaz konuşmaz olmuş. Bey oğlunu iyileştirmek için bütün şifacılara, büyücülere haber salmış. Ne yaptıysa da bir çare bulamamış. Yolunu şaşırان bir yaşlı kadın sarayın yakınlarında dolaşıp duruyormuş. Bey'in oğlu kadına neden oralarda dolaştığını sormuş. Kadının avare bir oğlu varmış, düğünden dernekten geri durmaz evin yolunu bulamazmış. Kadın oğlunu dizinin dibinde oturmasını istiyormuş. Oğlunun derdine çare olması için dünyasına küsmüş bir gencin yedi damla kanına ihtiyaç varmış. Gençten yardım istemiş. Oturup dertleşmişler. Genç bir kıza sevdalandığı için küskün olduğunu yaşlı kadın anlatmış. Kadın da ona bu günün "Gelincik Günü" olduğunu kutlama alanına giderse sevdiği kızı orada görebileceğini söylemiş. Genç "Gelincik Gününde" aradığını bulmuş. Bey oğluna dillere destan düğün yapmış. Yaşlı kadın da bu işten nasibini almış.

Yardımseverlik

Yaşlı kadının oğlunu eve getirebilmek için dünyasına küskün gençten yedi damla kan istemesi ve gencin derdini dinleyip çare bulması "yardımseverlik" değerine örnek verilebilir.

"Şimdi, dilim varmıyor ama yedi damla kan verirsen bana, yedi yol Kabe'ye gitmiş gibi olursun" (s.19).

3- *Üç turunçlar*

Padişahın dünyalardan değerli bir oğlu varmış. Oğlunun geleceğini merak ettiği için yıldızına baktırmış. Bilgin kişi, padişahın oğlunun geleceğinin bir yetimin iki kelimesine bağlı olduğunu söylemiş. Padişah önce bütün yetimleri öldürmeyi düşünmüş sonra fikrinden vazgeçip, bal-kaymak akan çeşme yaptırım yetimlerin duasını almaya karar vermiş. Gel zaman git zaman oğul büyümüş çeşmeden kasesini bal kaymak ile doldururken kasesi elinden kayıp bir yetimin başına çarpmış. Bu yetim işe şehzadeye "üç turunçların derdine düşesin" demiş. O günden sonra oğul aramaya başlamış üç turunçları. Öğrenmiş ki üç turunçlar yedi başlı bir devin bahçesinde. Cesur oğlan aramış taramış bulmuş yedi başlı dev. Üç taş atıp üç meyveyi düşürmüş dalından. Taşa dönüşmeden oradan kaçmayı başarmış. Dönüş yolunda şehzade çok susamış. Susuzluğunu gidermek için meyvelerden birini soymuş. Meyve çok güzel bir kıza dönüşmüş. Kız da susuzluğa dayanamamış kuş olup uçmuş. Bu olay iki kez tekrar etmiş. Elinde

tek kalan meyveyi de soyduğunda bu güzeller güzeli kız su kenarına yetiştirmiş. Kendi de kana kana su içmiş. Bu güzel kıza kıyafet bulmak için oradan ayrılmış. Suyun başına gelen çilli kız, turunç güzelinin hikayesini öğrenmiş. Onun yerine geçmek için plan kurmuş. Turunç güzeli kuş olur uçar. Çilli kız şehzade ile evlenmiş.

Gel zaman gir zaman turunç güzeli sarayın bahçesinde bir dala konar. Çilli kız onun geldiğini anlar, kuşun bir kanadını kırar. Kuşun bu durumuna üzülen şehzade kuş ile sohbet eder. Turunç güzeli olan biteni şehzadeye anlatır. Şehzade turunç güzelini alır, kırk gün kırk gece düğün eder. Çilli kız ise cezasını bulur.

Dürüstlük

Çilli kızın, turunç güzeli kılığına girerek şehzadeyi kandırması “dürüstlük” değerinin önemine örnektir.

“Şu peri kızı olacak kuş beyinli, insanın kendisi güzel olacağına, talihi güzel olmalı demişti ama, dünya yıkılsa, kör talih gelip de benim başıma konmaz, iyisi mi ben kendi talihimi kendi elimle kurmalı; şu şehzade dedikleri turnayı gözünden vurmalyım; bundan ala fırsat mı olur,” “diyerek tılsımlı iğneyi saçlarına ilaştırıp kendisini turunç güzelinin yerine kor” (s.71).

4- Sedef bacı

Evvel zaman içinde padişahın üç oğlu ve bir kızı varmış. Padişah çocuklarını her şeyin üstünde tutarmış. Fakat bir gün çocukların annesi vefat etmiş. Padişah kara kalpli bir kadın ile evlenmiş. Kadın çocukları saraydan uzaklaştırmak için elinden ne geliyorsa yapmış. Erkek çocukları kuş olup uçurmuş. Kız kardeşte dayanamamış düşmüş kardeşlerinin peşine. Az gitmiş uz gitmiş bulamamış kardeşlerini. Umutsuzca otururken başında üç kuşun dolaştığını fark etmiş. Hava kararana kadar kızın başında dolaşmışlar. Akşam olunca insana dönüşmüşler, olan biteni birbirlerine anlatmışlar. Sedef kız bir rüya ile uyanmış. Kardeşlerin kara büyüden kurtulmasının tek yolu kız kardeşin kimseye bir şey anlatmadan öreceği yelekmış. Gece gündüz kimseye bir şeyler demeden örüyormuş yelekleri. Bir padişahın oğlu dolaşmaya çıktığında uzaklardan görmüş sedef kızını. Görür görmez vurulmuş sedef kıza. Bakmış ki ağzı var dili yok Sedef kızın. Almış sarayına götürmüş. Padişah, kızın peri olduğunu düşünmüş ve öldürülmesine karar vermiş. Tam o sırada kuşlar bulmuş sedef kızını. Ördüğü yelekleri bitiren kız kuşların üstüne atmış yelekleri. Kardeşleri insana dönüşmüş. Anlatmışlar olup biteni padişaha. Çocukların üvey annesi cezasını bulmuş. Padişah sedef kız ile oğluna dillere desten bir düğün yapmış.

Sorumluluk

Sedef kızın kardeşlerini aramaya gitmesi onların tekrar insan olabilmesi için yelek örmeyi hiç bırakmaması ve bu sürecin gereği hiç konuşmadan sabretmesi “sorumluluk” değerine örnek verilebilir.

“Kızım demiş; ayırık otundan birer gömlek örer de giydirirsen kardeşlerine, evvel Allah büyüleri bozulur, yine insan olup insan içine çıkarlar ama bir var ki bunları örüp bitirinceye kadar kimseyle dünya kelamı etmeyeceksin. Haydi şimdi, anla, dinle güveniyorsan başla!” (s.85).

5- Altın perçemli çocukla sırma saçlı kız

Birbirini çok seven bir karı koca varmış. Her şeyleri tammiş ama bir çocukları yokmuş. Öyle çok çocuk sahibi olmak istiyorlarmış ki dua ile yatıp kalkmaya başlamışlar. Bir sabah uyandıklarında yanlarında biri kız biri erkek dünya güzeli iki bebek. Periler bırakmış çocukları onlara. Çok mutlu olmuşlar olmasına ama çocukları yalnız bıraktıkları bir günde periler çocukların güzelliğini geri almış. Bu işin sebebini fark eden yaşlı kadın çocukları alıp bir göbek taşına yatırmış. Çocuklarının öleceğini sanan periler kendi çocuklarını alıp yerine sırma saçlı kız ve altın perçemli erkek çocuk bırakmışlar. O günden sonra bu iyi aile çocuklarını gözünden bile sakınmışlar. Çocuklar büyümüş, sırma saçlı kız padişahın oğlu ile evlenmiş. Altın perçemli erkek ise padişahın kızını almış. Hayatlarının geri kalanını mutlu geçirmişler.

Sorumluluk

Karı kocanın dualar karşılığında sahip oldukları güzel bebeklerini yalnız bırakıp çocukların güzelliğini perilere çaldırmaları ardından yeni çocuklarını gözden sakınarak büyütmeleri “sorumluluk” değerinin önemine örnek verilebilir.

“Gayri, söylemeye ne hacet, dünyalar onların olmuş! Ninnilerle uyutup el üstünde büyütmüşler, bir daha da beşiklerinin başından ayrılmamışlar...” (s.111).

4.2.6.2. Gülen Nar ile Ağlayan Ayva

Bu kitapta “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” masalı ve “Yalancının Mumu” masalı olmak üzere toplam iki öyküye yer verilmiştir. Kitapta geçen Gülen Nar ile Ağlayan Ayva öyküsünde on kök değer arasından “yardımseverlik” değerine yer verilirken Yalancının Mumu öyküsünde “dürüstlük” değerine yer verilmiştir. Hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 19’da** gösterilmiştir.

Tablo 19: *Gülen Nar ile Ağlayan Ayva* öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Gülen Nar İle Ağlayan Ayva	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-

1- Gülen nar ile ağlayan ayva

Çok eski zamanlarda iyi yürekli bir yürük beyi varmış. Kimin ne ihtiyacı olsa yardıma koşarmış. İstemeden de olsa bir gün bir kalp kırmış. Bu kişi ona “Gülen Nar’la Ağlayan Ayvanın derdine düşesin” diye ah etmiş. Bey’in içine dert olmuş. Çıkmış yollara bulmadan duramaz “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva’yı”. Günlerce yürüdüktan sonra kırmızı akan bir nehir ile karşılaşmış. Orada yaşayan insanlara sormuş bunun sebebini. Bu nehrin üstündeki köprüünün güzel bir kızın düğünü sırasında yıkıldığını ve o günden beri sallanan köprüünün, bütün düğün alayına nehri mezar ettiğini, suyun bu yüzden kırmızı aktığını öğrenmiş. Sonra kendi hikayesini anlatmış. “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva’yı” aradığını söylemiş. “Gülen Nar İle Ağlayan Ayva’nın “yedi başlı bir devin bahçesinde olduğunu ve oraya gitmenin çok tehlikeli olduğunu öğrenmiş. Tehlikeye rağmen isteğinden vazgeçmemiş. Bulmuş yedi başlı devin bahçesini. “Açıl kapım açıl” demiş kapı açılmış. Bir vuruşta koparmış yedi başlı devin kafasını. Yürük Bey’i Gülen Nar ile Ağlayan Ayvayı koparmış dalından koparmasına bir bakmış ki güzeller güzeli bir kız belirmiş oracıkta. Oturup dertleşmişler. Olan biteni birbirlerine anlatmışlar. Yürük Bey’i kıza yanında gelmesini teklif etmiş. Kırk gün kırk gece düğün yapmışlar. “Gökten üç elma düştü. Kimin ne muradı varsa onun başına.”

Yardımseverlik

Yürük beyinin zorda kalan herkese yardım etmesi ve “Gülen nar ile Ağlayan Ayva’yı” yedi başlı devden kurtarması “yardımseverlik” değerine örnek gösterilebilir.

“Daha da ağlayanla ağlar, gülenle güler, sönen ocakları yeniden yakarmış.” (s.3)

2-Yalancının mumu

Çok eski zamanlarda memleketin birinde bir Türkmen Beyi yaşarmış. Günlerden bir gün su başında bir kız ile karşılaşmış. Kız öyle güzelmiş ki gözlerini ondan alamamış. Kızın bir peri kızı olduğunu öğrenmiş. Kızı yaşadığı yere götürmek istemiş fakat kızın üstünde başında bir şey olmadığı için kıza beklemesini söyleyip kıyafet bulmaya gitmiş. O sırada peri kızının yanına çok çirkin bir kız gelmiş. Eğildiği suda peri kızının yüzünü görüp kendi yüzü sanmış. Kendine hayran olmuş. Az ötede bekleyen peri kızını görmüş onun saçını okşarken bir tel saç koparmış. Peri kızı kuş olup uçmuş uzaklara karışmış. Bu çirkin kız kendi peri kızının yerine koymuş, takılmış Türkmen Beyinin peşine. Türkmen beyi de bu kızı peri kızı sanıp onunla evlenmiş. Günlerden bir gün çirkin kızın bahçesine bir kuş konmuş. Soğuk bir rüzgar estirmiş. Çirkin kız anlamış peri kızının geldiğini. Ona bir taş atıp kanadını kırmış. Kuş insan olup varmış Türkmen beyinin yanını bulmuş. Anlatmış olan biteni. Türkmen beyi sahtekarlık yapan çirkin kıza cezasını vermiş. Güzeller güzeli sevdiği ile gümbür gümbür düğün yapıp muradına ermiş.

Dürüstlük

Çirkin kızın peri kızının yerine geçerek Türkmen beyini kandırması ve sonunda cezasını bulması “dürüstlük” değerine örnektir.

“O zaman çil kız kendini peri kızının yerine kor; yaprak yaprak giyinir, yürük beyinin yolunu beklemeye başlar” (s.14).

4.2.6.3. Zindandan Gelen Mektup

Eflatun Cem Güney’in Zindandan Gelen Mektup adlı öykü kitabı iki farklı hikayeden oluşmaktadır. Hikayeler on kök değeri taşıması bakımından incelenmiştir. Hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 20’de** gösterilmiştir.

Tablo 20: Zindandan Gelen Mektup öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Zindandan Gelen Mektup	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-

1-Zindandan gelen mektup

Memleketin birinde kendini çok beğenen bir padişah varmış. Bahçesine kimsenin girmesine izin vermezmiş. Talihi kötü biri nasıl olmuşsa padişahın bahçesine girmiş. Bunu gören padişah adamı girenin bir daha çıkamadığı Mardin Kalesindeki zindana attırmış. Talihsiz adam, durumu anasına bildirmek için zindan bekçilerinden iki gözü iki çeşme ağlayarak bir kağıt istemiş. Öyle bir mektup yazmış ki duyanların içi parçalanır. Aradan yıllar geçmiş, talihsiz adamın sabrı dolmuş taşmış, oradan kurtulmak için öyle bir dua etmiş ki tam o sırada zindancı başı içeri girmiş. Talihsiz adama bir at ayarladığını ve istediği zaman gidebileceğini söylemiş. Adam atına atlamış, rüzgar gibi uçmuş anasının yanına. O günden sonra anasının dizinin dibinde mutlu yaşamış.

Yardımseverlik

Zindandan çıkma ihtimali olmayan adamın zindancı başının yardımı ile haksız yere atıldığı yerden kurtulması “yardımseverlik” değerinin önemine örnektir.

“A karayazılı demiş; Bu kapıyı kapayan, bir gün olup açar dememiş miydim? Duan yerini bulmuş olacak” (s.8).

2-Düşmez kalkmaz bir Allah

Evvel zaman içinde iyilik yapmayı seven bir adam varmış. Halk neye ihtiyaç duysa hemen yerine getiriyormuş. Okulsuz, camisiz, köprüsüz, çeşmesiz kimse kalmamış. Bu iyi adamın dünyadaki vakti dolunca ölmüş. Rahmetlinin iyi niyetli bir oğlu varmış. Gözü açık kimseler onu kandırıp elinde avucunda ne varsa gencin elinden alıp onu dolandırmışlar. Genç, başına gelenlerden sebep anasının ve kız kardeşinin yüzüne bakmaya utandığı için kayıplara karışmış. “Düşmez Kalkmaz Bir Allah.” İnsanın başına her şey gelebilir. Ana ve kız yoksulluğa düşmüşler. Evleri de satılınca damsız kalmışlar. Hallerine acıyan bir hayırsever onlara başlarını sokabilecekleri eski bir dam bulmuş onları oraya götürmüş. Kadıncağız yol boyu adama hayır dualarda bulunmuş. Hayırsever kişi kalacakları yeri yapan kişinin hikayesini anlatınca kadın, bu evi kocasının yaptırdığını anlamış fakat düştüğü hal belli olmasın diye sesini çıkaramamış. Akşamdan sabaha yiyecek ekmekleri yokmuş. Ana çamaşıra temizliğe gidip karınlarını doyurmayı başarmış. Bu arada evin kızı elinden gelen dokuma örgü işlerini yaparak evin geçimine katkı sağlamış. Kayıp gençten ise henüz haber çıkmamış.

Yardıms severlik

İyiliksever kişinin yaşadığı yerdeki herkesin ihtiyacına koşması ve yoksulluğa düştüğünde ailesinin, başka biri tarafından destek görmesi “yardıms severlik” değerinin önemine örnektir.

“Okul demişler, okul yaptırmış. Cami demişler, cami yaptırmış” (s.11).

4.2.7. Muzaffer İzgü’nün Öyküleri

4.2.7.1. Bulutlara Simit Satan Çocuk

Muzaffer İzgü’nün “Bulutlara Simit Satan Çocuk” öyküsü kısa dört hikayeden oluşmaktadır. Bu hikayeler “Bulutlara simit satan çocuk”, “babaannemin allı yeşilli hapları”, “gülen aynalar” ve “uçurtmama mektup gönderdim” öyküleridir. Hikayeler on kök değeri taşınması bakımından incelenmiştir. Hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklendirilmiştir. Kitapta on kök değerin bulunma sayısı **tablo 21’de** gösterilmiştir.

Tablo 21: Bulutlara Simit Satan Çocuk öykü kitabında on kök değerin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardıms severlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Bulutlara Simit Satan Çocuk	3	1	-	2	-	-	2	-	-	-

1-Bulutlara simit satan çocuk

Hasan sekiz kardeşti. Okuldan önce sabahları simit satıp ailenin geçimine katkıda bulunuyordu. Onun dışında iki ağabeyi de farklı işlerde çalışıyordu. Yoksa babasının evi geçindirmesi zordu. Annesi Hasan’ı diğer kardeşlerinden daha erken uyandırırdı. Fırından sıcak simitleri almak için erken gitmeliydi yoksa simit kalmazdı. Bazı günler Hasan için yataktan uyanmak çok zordu. Ama Hasan yine de işinin başında olurdu. Simit satarken dikkat edilmesi gereken işlerden biri belediye görevlilerinden kaçabilmektir. Onların hangi sokakta nereden çıkacağını çok iyi bilmek gerekiyordu. Bir keresinde az kalsın yakalanıyordu Hasan. Bir

yakalansa onca para boşa gideceği için görevlilerden kaç kaç iyi bir koşucu olmuştu. Bazen rüyalarında da simit satardı. Görevliler geldiğinde gökyüzüne yükselirdi. Hasan'ı orada görevliler yakalayamazdı. Bu kez gökyüzünde Hasan, bulutlara simit satardı.

Sorumluluk

Hasan'ın işe yetişmek için sabah erkenden kalkması, ailenin geçimine katkıda bulunmak istemesi ve kardeşlerinin ne yiyeceğini düşünmesi “sorumluluk “değerine örnek gösterilebilir.

“İki ağabeyim de işe geç giderler. Ama ben çok erken kalkarım. Anam beni her sabah beşte uyandırır” (s.7).

“Hiç kolay değil ama Müyesser’e, Cemil’e, Şehnaz’a ekmek götüreceksin” (s.12).

2-Babaannemin altı yeşilli hapları

Babaannesinin yanına gitmesi için ailesi hep Umut'u seçerdi. Diğer kardeşleri babaanne ile hiç ilgilenmezdi. Umut'ta pek istekli değildi çünkü canı oyun oynamak istiyordu. Yine de babaannesinin yanına gider onu dinlerdi. Babaanesi Umut'u görür görmez ağrılarından bahsetmeye başlardı. Babaannenin kutulara koyduğu rengarenk ilaçları vardı. Çoğunu eczaneden değil komşu kadınlardan almıştı. Her ağrısı için bir renk ilaç içer ağrılarına ne kadar iyi geldiğini söylerdi. Bir keresinde babası Umut'a bir kutu şeker verip şekerleri babaannesine ilaç diye vermesini istedi. Babaanne şekerlerden yedi ve ağrılarının geçtiğini söyledi. Umut ağrılarının çaresini artık biliyordu. Babaannesine eczaneden yeni ilaç almak için dışarı çıkma teklifinde bulundu. Eczaneye doğru giderlerken bir parkta dinlendiler. Babaanne etrafı izlemeye başladı. Eczaneye gitmekten vazgeçti. Dışarıda oturmak ona iyi gelmişti. Sonra parkta satılan yiyeceklerden yedi. Kendini daha da iyi hissetmişti. Açık hava, güneş ağrılarını geçirmişti. O günden sonra Umut ile babaanesi hep dışarı çıktılar. Bu kez babaanne ağrılarından değil Umut'un istediği gibi dedesinden ve çocukluğundan da bahsediyordu.

Sevgi

Umut'un babaanesi ile vakit geçirmesi aralarındaki “sevgi” bağını geliştirmiştir.

“Beni sevdi, okşadı: “Torunlarımın içinde beni en çok seven sensin” dedi” (s.21-22).

Saygı

Umur'un ailesinin sözünü dinlemesi "saygı" değerine örnektir.

"Annemi de kıramam, babamı da kıramam, babaannemi ise hiç kıramam ama hastalık dinleye dinleye, hapları dinleye dinleye usandım" (s.21).

3-Gülen aynalar

Berk bir lunapark bekçisinin oğludur. Bazı geceler babasının yanında kalır. Berk'e göre gecenin karanlığında ışıllı olan lunapark daha da bir büyüleyici olur. Berk çarpışan arabalarla, atlıkarıncalarla sohbet eder. Eşeğe, dönme dolaba biner. Işıkların havadaki coşkusunu izler. Uçan sandalyelere koşarlar bütün çocuklar ile birlikte. Oradan trene binerler coşku içinde. Gülen aynalara gider çocuklar. Etraf çocuk kahkahası ile dolar. Sabah olduğunda Berk babasının sesi ile uyanır düşlerinden.

Dostluk

Berk'in lunaparktaki oyuncaklar ile kurduğu arkadaşlık, oyuncaklar ile aralarındaki karşılıklı memnuniyet "dostluk" değerine örnek gösterilebilir.

"Atlıkarıncaya yaklaşırım. Çok sevinir atlıkarınca" (s.29).

"Öyle mutludur ki aynalar, çocuk kahkahalarından kendileri de gülmeye, kahkaha atmaya başlarlar" (s.36).

4-Uçurtmama mektup gönderdim

Akşam mektup yazmayı okulda öğrenmişti. Uçurtmasını çok seviyordu ve ona bir mektup yollamak istiyordu. Acaba uçurtmaya mektup yollanır mıydı? O gece rüyasında postacı ile uçurtmasına mektup yolluyordu. Şişman postacı uçurtmanın ipine tutundu ve göklere yükseldi. Uçurtmaya mektubu ulaştırdı. Akşam'ın elleri yorulmuştu uçurtmanın ipini tutmaktan ki o sırada uykusundan uyandı. Dayısına sordu: uçurtmaya mektup gider mi? diye. Gitmez demesinden çok korkuyordu. Dayısı, "gider" dedi. Çok heyecanlıydı ama günlerdir yağmur yağıyordu. Uçurtma için orta sertlikte bir rüzgar lazımdı. Yağmurun bittiği sabah kahvaltısını hızlıca yaptı. Kendini sokağa attı dayısı zor yetişmişti arkasından. Cebinden önceden hazırladığı mektubu çıkardı. Dayısı mektubun kenarına delik açıp uçurtmanın ipine geçirdi.

Mektup ip yardımı ile kayarak uçurtmaya ulaştı. Dayısı başka kağıtlar verdi Akşam'a hadi içinden geçenleri yaz yolla uçurtmana dedi. Akşam tekrar tekrar yazıp mektuplar yolladı uçurtmasına.

Sevgi

Akşam'ın uçurtmasına mektup yazması ve yazdığı mektupların içeriği uçurtmasına ve diğer şeylere duyduğu sevgiyi bizlere gösterir.

“Sevgili uçurtmam, seni çok seviyorum. Hele öyle yükseklerde özgür oluşunu o denli çok seviyorum ki” (s.45).

“İnsanları çok seviyorum” yazdım, “hayvanları çok seviyorum” yazdım. “Çiçekleri çok seviyorum” yazdım. “Savaşı sevmiyorum, barışı seviyorum” yazdım” (s.47).

4.2.7.2. Yumurtadan Çıkan Öğretmen

Muzaffer İzgü'nün “Yumurtadan Çıkan Öğretmen” adlı öykü kitabı yedi kısa hikayeden oluşmaktadır. Bunlar: “Yumurtadan Çıkan Öğretmen, “Beden Eğitimi Dersinde”, “Sarı Zarf”, “Bir Oynasam Bir Oynasam”, “Temsil”, “Bir Karakaçanımız Vardı”, “Kargayla Dostluk” hikayeleridir. Hikayeler on kök değeri taşıması bakımından incelenmiştir. Hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 22'de** gösterilmiştir.

Tablo 22: Yumurtadan Çıkan Öğretmen öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatansızlık	Özdenetim
Yumurtadan Çıkan Öğretmen	4	-	-	2	3	-	3	1	-	1

1-Yumurtadan çıkan öğretmen

Öğrencilerin o günkü derste yaptığı çalışma hayatlarını etkileyen bir olayı yazmaktı. Pınar'ın annesi ile pazara gittiği o gün hayatını çok etkilemişti. O günü aklından çıkaramıyordu. Pınar o günden sonra yumurta yiyemiyordu. Dayanamadı, bu anıyı öğretmeni ile paylaşmak

istedi. Pınar sabah erkenden annesi ile pazara gitti. Çünkü en taze sebzeler o saatte oluyordu. Aldıkları sebze ve meyveleri taşımakta Pınar annesine yardım ediyordu. Alışverişin sonuna doğru, peynir ve yumurta almak için Pınar annesi ile birlikte pazarın kapalı tarafına gittiler. Birden Pınar'ın kulağında öğretmenin sesi yankılandı. “Taze yumurtalaaar!”, “Buyrun yoğurdum taze!..” Bu ses öğretmeninindi. Döndü baktı evet oydu. Pınar ne yapacağını nasıl davranacağını bilemedi. Ders anlatırken görmeye alıştığı öğretmenin yumurta satarken görmek istemiyordu.

Öğretmen pınarın yazısını okudu. Sınıftaki öğrencilerine geçimini sağlamak için pazarda kendi ürünlerini sattığını ve yumurtanın bunda suçu olmadığını söyledi.

Yardımseverlik

Pınar'ın pazarda poşet taşımak için annesine yardım etmesi “yardımseverlik” değerine örnektir.

“Ispanak benim fileme konmuştu. Şimdilik annemi bir kilo yükten kurtarmıştım” (s.13).

Sorumluluk

Öğretmenin ailesini geçindirmek için boş zamanlarında pazarda yumurta, peynir, yoğurt satması “sorumluluk” değerine örnektir.

“Karım, üç çocuğum bir de annem var... Anneme ben bakıyorum. Altı kişiyiz evde. Evim kira...” (s.20).

2-Beden eğitimi dersinde

Annesi okumasını çok istiyordu. Babası ise çalışsın para kazansın ne yapacak okuyup da diyordu. O yıl ortaokula başlamıştı. Öğretmen flüt istemişti. Alamamışlardı. Beden öğretmeni de derslere bundan sonra şort ve atlet ile gelmesini istemişti. Soğuk havalarda da eşofman giyilecekti. Babasının on güne kadar parası yoktu. Derse gitmemeyi aklından geçirdi fakat annesine söz vermişti, okuyacaktı. Beden eğitimi dersinde şortunu giyen bütün sınıf sıraya girdi. Sadece İlyas ve o şort giymemişti. Onların gören öğretmen pantolonlarını çıkarıp derse gelmelerini istedi. Pantolonunu çıkaramazdı. Annesi çiçekli perde kumaşından dikmişti donunu. Okuldan da kaçamazdı, annesine söz vermişti. Başka çare yoktu. Pantolonu çıkarıp

ağır adımlarla arkadaşlarının yanına doğru yürümeye başladı. Arkadaşlarının gülme sesleri şimdiden duyuluyordu. Ağlamaya başladı. Müdürün yanına çıkıp olanları anlattı. O gün izinliydi. Okul müdürü onu evine yolladı. Sonraki derslerde şortu da oldu atleti de. Ama öğretmenini sevemedi.

Bu hikayede özdenetim ve adalet değeri işlenmiştir.

Özdenetim

Annesine söz verdiği için okula gitmesi ve derslere devam etmesi “özdenetim” değerine örnektir.

“Sınıftan çıkmak, çantamı alıp fırlamak geldi içimden; ama hayır, anama söz vermiştim” (s.32).

Adalet

Öğretmenin öğrencisinin özel durumunu dikkate almaması, arkadaşlarının içinde onu zor duruma düşürmesi “adalet” değerinin önemine örnektir.

“Koş, git çıkar ceketini pantolonunu!” (s.30).

“Ondan sonraki derste şortum da oldu atletim de...Kaçtığım için Sadık Bey beni dövmedi... Ama ben hiç sevemedim o öğretmeni...” (s.35).

3-Sarı zarf

Babası o gün eve önceki günlerden farklı gelmişti. Canı sıkkın gibiydi. Elinde bir sarı zarf vardı. Annem zarfı açtı, okudu. Babasına neyinin olduğunu sordu. Cevaplamadı. Annesi uzak bir şehire tayininin çıktığını söyledi. Nasıl bırakacaktı arkadaşlarını, yaşadıkları yeri. Çok kaygılanmıştı. Üstelik mevsim kıştı. Taşınmak için babasının yeterince parası yoktu. Kardeşine ve ona söz verdiği ayakkabıyı bile maaşı yatınca alacaktı. Bir süredir bekliyorlardı. O akşam annesi ve babası yemeğini yemedi. Yatmaya giderken babası çocuklarına üzülmemeleri gerektiğini, bir yolunu bulacağını söyledi. Okuldaki arkadaşları duymuştu gideceklerini. On beş gün sürelerinin kaldığını söylemişti. Gitmeye az bir zaman kala babası onları karşısına oturttu, eşyaları taşıyacak paraları olmadığı için kendisinin yalnız gideceğini açıkladı. Böylesi herkes için daha iyiydi. Babasını özleyeceği için üzgündü ama arkadaşlarından, doğup büyüdüğü yerden ayrılmadığı için mutlu olmuştu.

Sevgi

Evden ayrılacak olan babanın ailesi ve arkadaşları ile vedalaşması sevgi değerine örnektir.

“Bir eliyle Sadri'nin saçlarını okşuyordu, öteki eliyle de benim saçlarımı okşuyordu” (s.46).

“Yolcular birer birer minibüse bindiler, en sonunda babam bindi. Binmezden önce arkadaşlarına sarıldı...” (s.48).

4-Bir oynasam bir oynasam

Zeyno dört kardeşi henüz okula başlamamıştı. Kardeşlerin en büyüğü Zeyno'ydu. Annesi ve babası çalıştığı için kardeşlerine bakmak ona kalıyordu. Şehmuz altı aylık, Gülüş bebe, Aliş ise daha iki yaşında. Zeyno olmasa başlarına neler gelirdi. Zeyno arkadaşları gibi sokağa çıkıp oynamak istiyordu ama hiç zamanı yoktu. Annesi ve babası hafta sonları bile çalışıyordu. Arkadaşlarının annesi hafta sonu çalışmıyordu. Arkadaşlarını dışarda oynarken görünce içi giderdi. Bir gün dayanamadı topladı çocukları çıktı sokağa. Kendini arkadaşları ile beştaş oynamaya verdiler. Başını kaldırdığında Aliş ortada yoktu. Can kardeşi kaybolmuştu. Bebek kardeşi kucağında diğer kardeşinin elinden tutup dizlerinin gücü bitene kadar aradı. Bulamadı kardeşini. Çaresiz eve geldi. Aliş kapının önünde uyuyordu. Zeyno kardeşini bulmuştu ama bir daha dışarı çıkar mıydı hiç.

Sorumluluk

Küçük yaşına rağmen, Zeyno'nun küçük üç kardeşinin bakımını üstlenmesi “sorumluluk” değerine örnektir.

“Hepsi olsa bile kardeşlerimi bırakıp gidemem ki!..” (s.58).

“Karnı doydu ama ağlıyor. Ben ne yapayım? Bezleri yıkamam gerek. Kurusun ki bir daha işerse altına sereyim. Ağlama bebem, ağlama!” (s.59).

Sevgi

Zeyno ne kadar zorlansa da kardeşlerine sevgiyle bakar.

“Uy canım Şehmus, uykusunu almış. Bakıp duruyor gözlerimin içine. Çenesine dokununca gülüyor. Uyh, ne tatlı gülüş...” (s.61).

5-Temsil

O yıl çocuk yılıydı. Öğretmen bu konuyla ilgili çok şey anlatmıştı öğrencilerine. Onu, temsil için hazırlanacak tiyatro etkinliklerine seçmemişti. Oysa oyundaki rolleri gerçek hayat tecrübesiyle çok iyi biliyordu. Gerçek hayatta hiç te arkadaşlarının oynadığı gibi değildi tarım ile geçinen köylü çocuğu ve ailesinin hayatı. İzlemeye gelen aileler çok alkışladı gösteriyi. Ama o ve Güllü alkışlamadı. Çok iyi biliyorlardı o hayatı. Oyuna seçilmemişlerdi. Onlar öğretmene küsmüşü.

Adalet

Öğrencilerin oyuna seçilirken tecrübeye değil de başka kriterlere göre seçilmesi ve hep aynı öğrencilerin aktif tutulması “adalet” değerinin önemine örnektir.

“Ben Güllü ile yan yana otururum, arka sırada. Öğretmenim bizi hiç ön sıraya oturtmaz. Oraya hep Tanju oturur, İtir oturur, Mine oturur” (s.72).

6-Bir karakaçanımız vardı

Boş arazideki eski arabaydı Karakaçan. Yıllardır oradaydı. Yağmurlu havalarda, boş zamanlarda eve gelmeyen çocukların, o arabanın içinde olduğunu bilir anneler hiç telaşlanmazlardı. En çok direksiyon simitini seviyorlardı. Koltukları en rahat kanepelerden daha rahattı çocuklar için. Her gelene sığacak bir yer vardı Karakaçan’da. Dışarda yolcu kalmasın mutlaka yer bulunurdu. Bir gün alamaya geldiler Karakaçan’ı. Bütün çocuklar buna direndi ama başaramadılar. Karakaçan ayrılırken vedalaşır gibi uzaklaştı oradan.

Dostluk

Arabanın içinde keyifle oynarken, çocukların arkadaşlığı ve araba ile kurdukları bağ “dostluk” değerine örnek gösterilebilir.

“Ama Karakaçan’ın başına oynamak için varınca, tüm başka oyunları unuttur, içine doluşurduk. Bilmem başka terk edilmiş arabaları ama biz Karakaçan’ımızı korurduk” (s.78).

7-Kargayla dostluk

Sesi ve görüntüsü öne sürülerek çok sevilmeyen karga ama o seviyordu. İki karga yazılarını yazdığı mutfağın penceresine gelirdi hep. Daktilonun sesini duyar duymaz kaçarlardı hemen. Yazar, pencerenin kenarına yiyecek bir şeyler bırakmaya başladı onlar için. Artık hep oradaydılar. Karısı ve çocuğu geldiğinde kaçıyorlardı sadece. Yazar, kargalar yemek yerken bir

gün onları sevebildi. Artık iyice yakın olmuşlardı. Yağmurlu bir günde de cama geldiler. Tüylerini kurutmaya müsaade ettiler. Yazar için başka bir şehre taşınma vakti gelmişti. Yazar eşyalarını kamyonla yükleyip giderken vedalaşır gibiydiler.

Sevgi

Yazarın hayvanın türüne bakmadan sevgi göstermesi sevgi değerine örnektir.

“Yavaş yavaş sırtında elimi gezdirdim, başını yakaladım. Sevdim” (s.89).

Dostluk

Yazarın karga ile aralarında kurulan bağ dostluk değerine örnektir.

“Çok yakın olmuştuk artık birbirimize” (s.88).

4.2.7.3. Anneannemin Erikli Bahçesi

Anneannemin Erikli Bahçesi öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Bu hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 23’de** gösterilmiştir.

Tablo 23: Anneannemin Erikli Bahçesi öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Anneannemin Erikli Bahçesi	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-

Metin’in anneannesi nerde o eski günler diye anlatmaya başlayınca konuşmanın ardı arkası kesilmezdi. Anneanne bahçeli bir evde oturmuş. O günlerden en çok ta bahçede geçirdiği zamanları özlüyormuş. Bahçelerinde evcil hayvanların her çeşidi, sebzeler ve türlü meyve ağaçları varmış. Dalından meyve sebze yemek ne kadar da güzelmiş. Hele o taze meyvenin kokusu diye anlatıp dururken Mete’nin anneannesinin aklına bir fikir gelir. Şimdilerde çöplük içinde olan apartmanın bahçesine sebze dikmeye karar verir. Mete’nin ailesi

bu duruma pek olumlu bakmaz ama anneanne kararlıdır. Anneanne hayalini kurarak hangi sebzeleri dikedine karar verir. Bu iş için yardım etmek Metin'in görevi olur. Mete sebze dikedine için çok mutludur. Anneannesinden bahçeye erik fidanı da dikmesini ister. Sabah erkenden Mete, anneanesi ile birlikte fidan satın almak için pazara gider. Pazardan domates, biber, patlıcan, salatalık ve daha türlü fideler alırlar. Can eriği fidanı almayı unutmazlar. Yanına bir de vişne fidanı eklenir. Sıkı pazarlıktan sonra bahçe için gerekli olan sebze meyveler ve bahçe malzemeleri tamamdır. Eve gelinir sıra bahçeyi temizleyip kazmaktadır. Mete ve anneanesini gören çocuklar meraklanıp onların yanına yaklaşırlar. Anneanne her bir çocuğa sıra ile görev vererek kısa sürede bahçeyi fideleri dikmeye hazır hale getirir. Çocuklar bahçe ile uğraşmayı çok sever. Fideler için birer çukur açılır, fideler dikilir. Çocuklar, Sebze fidelerine ve erik, vişne fidanlarına can suyu vermeyi unutmazlar. Bahçenin eski çöplü halinden eser kalmamıştır. Gün geçtikçe sebzeler büyümeye boy atmaya başlar. Tam yazın ortasında bir ara mahallede su kesintisi olur. Günler geçtikçe susuz kalan sebzeler boynunu bükmeye başlar. Anneanne bu duruma çok üzülür. Bütün çocuklar birlik olup bisikletlerine atlayıp yakın mahalledeki çeşmeye su almaya gider. Bitkileri sularlar. Bu sorun da elbirliği ile çözülmüş olur. Sebzeler olgunlaştığında çocuklar dalından kopardığı sebzeleri yıkayıp paylaşırlar. Taze sebzenin tadı anneannenin çocukluğundaki lezzeti aratmaz.

Sorumluluk

Bahçedeki sebzelerin sulanmasında ve ekilmesinde çocukların iş bölümü yaparak görevlerini tamamlamaları “sorumluluk” değerine örnek verilebilir.

“Hiç kimsenin usuna öğle yemeği gelmiyordu. Annelerimiz balkonlardan, pencerelerden çağırıyorlardı. Onların üstelemesine dayanamayarak evlerimize koşuyor, birkaç lokma yiyor, yine bahçeye dönüyorduk” (s.103).

“Ne bir kez... O gün tam dört kez gittik o çeşmeye, sıraya girdik, doldurduk geldik, döktük bitkilerimize...” (s.117).

Yardımsverlik

Apartman yöneticisi emekli Süreyya Beyin bahçe işlerine yardım etmek istemesi ve yakınlarda oturan çocukların bahçe işlerine yardım etmesi “yardımsverlik” değerine örnek verilebilir.

“Çok güzel ben de yardım edeyim mi?” “Yo, biz kendimiz yapacağız. Gerekirse çocuklar Metin'e yardım ederler” (s.79).

Sevgi

Emekli Süreyya amca sevgi dolu biri olması ve çocukları ve hayvanları çok sevmesi sevgi değerine örnek verilebilir.

“Süreyya amca, emekliydi. Şişman, mavi gözlü, her zaman yüzü gülen bir insandı. Çocukları çok sever, hangi çocuğu görse saçlarını okşar, adını sorardı” (s.77).

4.2.8. Aziz Nesin’in Öyküleri

4.2.8.1. Hayvanlar Takımı

Aziz Nesin’in hayvanlar takımı öykü kitabı çeşitli hayvanları konu alan otuz altı adet kısa hikayeden oluşmaktadır. Bu kitapta, hayvanların insanlara şaşkınlık veren yaşanmış ilginç davranışlarına yer verilmiştir. Otuz altı öykü on kök değer açısından incelendiğinde bunlardan on dokuz tanesinde kök değerlerin yer aldığı, diğer öykülerde farklı temalara yer verildiği görülmüştür. Yardımseverlik, sevgi, dostluk, sorumluluk ve saygı değerleri hayvanları konu alarak biz okuyuculara sunulmuştur. On kök değerden en az birini taşıyan hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 24’te** gösterilmiştir.

Tablo 24: Hayvanlar Takımı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımseverlik	Vatanseverlik	Özdenetim
Hayvanlar Takımı	6	1	-	3	-	1	3	7	-	-

1-Yardımsever sokak köpeği

Ayağı kırılan sokak köpeği açısından öyle içli havlıyordu ki mahalle sakinlerinden biri dayanamayıp onun neyi olduğunu merak ettiği için pencereden dışarıya baktı. Köpeğin yaralı olduğunu görünce ayağını sarıp tedavi etti. Sokaklara alışkın olduğu için köpek, ayağı iyileştikten sonra ortadan kayboldu. Bir yıl sonra gelmiş aynı yerde yine havlıyordu. Bu kez yanında ayağı kırık başka bir sokak köpeği vardı.

Yardıms severlik

Sokak köpeğinin tedavi için arkadaşını aynı yere getirmesi ve mahalle sakinin yaralı köpeğın ayağın sarıp onu beslemesi “yardıms severlik” değerine örnektir.

“Yarasını yıkayıp arıttım, ilaçladım. Kırık ayağın bir tahtaya bağlayıp sardım” (s.10).

“Küçük sokak köpeğımız, bir yıl sonra, ayağı kırılmış arkadaşını da tedavi etmem için bana getirmişti” (s.11).

2-Hayvanlar takımı

Kedi köpek tavuklar ve eşek geniş bir bahçede yaşıyordu. Bütün bu hayvanlar birlikte yaşadıkları için arkadaş olmuşlardı. Eşegın adı Çelebi idi. Tavuk ve yavrularının başına bir sorun olduğunda bütün hayvanlar bağrışıp tehlikeyi uzaklaştırmaya çalışırdı. Bir gün tavuğın olduğu bölgede bir çaylak göründü bu kez bütün hayvanlar yine bağırmaya başladı. Ayağı zincir ile kazığa bağlı olan Çelebi bu kez zorlayıp kazığı sökmüş hayvan dostlarının yardımına koşmuştu.

Yardıms severlik

Çelebi ve diğer hayvanların tehlikede olan tavuk ve yavruları için hep birlikte bağırmaları “yardıms severlik” değerine örnektir.

“Tavuk, kedi ve köpek saldırgan çaylağa karşı bir savunma korosu olarak birleşirlerdi” (s.15).

3-Bobicik

Bobicik o akşam kendisi için uygun olan aileyi seçmişti. Evine gitmekte olan karı-kocanın peşine takıldı. Evlerine kadar onları takip etti. Ne yaptılarsa kararından vazgeçmedi. Sonunda Bobicik kazandı. Bu aile onu beslemeye başladı. Bobicik dişı olduğu için her yıl yavruluyordu. Ona verilen yiyecekleri yavruları ve yanındaki diğer köpekler doymadan yemez, önceliğı onlara tanırdı. Bu yüzden onu zehirlemeye çalışan insanları yıllarca başarısızlığa uğrattı. Bir gün Bobicik zehirlendi. Bunu fark eden mahalle çocukları Bobicik’in yardımına koştular. Onu ölmekten kurtardılar.

Yardıms severlik

Bobicik'in yiyeceklerini diğer köpekler ile paylaşması ve zehirlendiğinde mahalle çocuklarının onu kurtarması yardıms severlik değerine örnektir.

“Bobicik'in zehirlendiğini öğrenen mahallenin çocukları onu ölümden kurtarmak için yardımına koşmuşlar, ellerinden geleni yapmışlar” (s.30).

4-Sarı'yla Hanım

Sarı ve hanım bir doktorun köpeği ve atıydı. Doktorun köylere tedaviye giderken bindiği at arabasını Hanım ekerdi. Sarı ve Hanım birbirine çok alışmıştı. Doktor köylere gitmeyi bırakınca Hanım'ı başka bir ilçeye sattı. Hanım'ın yokluğuna alışamayan Sarı bir gün evden kayboldu. Günler sonra onu kilometrelerce uzakta Hanım'ın yeni evinde buldular.

Sevgi

Sarı'nın Hanım'ı bulmak için evi terk etmesi ve kilometrelerce yolu yürüyüp Hanım'ı bulması aralarındaki sevgiye nek verilebilir.

“Sarı'yla Hanım birbirlerini çok severlerdi. Oynaşırlardı” (s.31).

5-Ana eğitimi

Tekir kedi ve yavrusu bir evde yaşıyorlardı. Tekir kedi çok hırsız bir kedydi fakat yaşadığı evde izinsiz hiç yiyecek almazdı. Bir gün her zamanki gibi yemek saatinde soranın kenarına kıvrıldı. O sırada sofraya gelip yiyeceklere pati atmak isteyen yavrusunun başına bir iki pati vurdu. Yavru kedi o günden sonra bir daha kendisine verilmeyen yiyeceklere yaklaşmadı.

Sorumluluk

Tekir kedinin hırsız bir kedi olmasına rağmen yaşadığı evden yiyecek almaması “sorumluluk” değerine örnektir.

“Tekir a bile olsa evde hiç hırsızlık etmezdi” (s.33).

Dürüstlük

Tekirin yavrusuna yaşadığı evden yiyecek çalmamayı öğretmesi, “dürüstlük” değerine örnektir.

“Yavrusunun hırsızlık edeceğini anlayan Tekir birden dikildi. Tıp ki bir annenin yaramaz çocuğunu eğitmek için dövdüğü gibi, bir ayağı ile yavrusunun başına birkaç kez vurdu, onu sofraya tahtasının altına sindirdi” (s.34).

6-Güçlü bir hakem

Dora iyi cins bir sokak köpeğiydi. Yan komsunun işe olur olmaz şeylere başını bile kaldırmayan bir çoban köpeği vardı. Günlerden bir gün Dora'nın yavrularından biri başka bir yavruya saldırmaya başladı. Kim ne yaptıysa yavruları birbirinden ayıramadı. Olaya sessiz kalamayan çoban köpeği yavruların yanına gitti. Kavgacı yavruyu tuttuğu gibi bahçe kapısının üstünden sokağa fırlattı. Diğer yavruyu da ters yöne fırlattı. Kavgayı bitiren çoban köpeği sanki olanlar hiç yaşanmamış gibi ağır ağır yerine gidip yattı.

Yardımsızlık

Aslında çok miskin ve umursamaz olan çoban köpeğinin iş başa düşünce yavruların arasındaki kavgayı bir hamlede bitirmesi “yardımsızlık” değerine örnektir.

“Hala altındaki köpeği boğmaya çalışan saldırgan köpeği ensesinden kapıp fırlattı” (s.36).

7-Sevdalı katır

Askerlerin bulunduğu makineli tüfek bölüğünde aksi bir katır varmış. Bu katırın boynunda ip sırtında yük durmazmış. Bu huysuz katırın yanına bir kısrağ gelmiş. O günden sonra katır başka bir hal almış iyice sakinleşmiş. Kısrağ yemeğini yemeden hiçbir şey yemiyor, kısrağ yük vurulacağı zaman önce kendisi eğiliyormuş. Bir süre sonra kısrağ başka bir birliğe yollamışlar. Bizim katır bu kez öyle bir hırçınlaşmış ki uçurumdan düşerek ölmüş.

Sevgi

Katırın kısrağ geldikten sonra sakinleşmesi ve kısrağın yükünü paylaşmak istemesi “sevgi” değerine örnek verilebilir.

“Bütün bu belirtilerden katırın kısrağ sevdalandığı sonucunu çıkarmışlar” (s.38).

8-Ayının hediyesi

Bu hikaye Toroslar'da bir oduncunun başından geçiyor. Oduncunun öğle yemeğini yemek için dinlendiği sürede oduncuyu izlemekte olan ayı, oduncunun devirdiği ağacın kütüğüyle oynarken ayağını kütüklerin arasına sıkıştırır. Ne yaptıysa ayağını sıkıştığı yerden çıkaramaz. Durumu fark eden oduncu ayıyı sıkıştığı yerden kurtarır. Ertesi gün oduncu o kütüğün yanında bir petek bal bulur. Bu balı ayının teşekkür için getirdiğini düşünür.

Yardımseverlik

Oduncunun ayıyı sıkıştığı yerden kurtarması “yardımseverlik” değerine örnektir.

“Oduncu yarığa daha geniş bir kama sokup çatlağı genişleterek ayının ayağını kurtarmış” (s.41).

9-Uçan kazlar

Olayın kahramanı 7-8 yaşlarındayken annesi ile Heğbeliada'ya gitmişti. Kaldıkları evin sahibi birçok kaz besliyordu. Başlangıçta kazlar onu sevmemişti. Ne zaman onu görseler kovalıyorlardı. Kümes hayvanlarını seven küçük kahraman, kazları ekmek kırıntıları ve yiyecek atıkları ile besleyerek kendine alıştırdı. Bir gün markete giderken kazların peşine takıldığını gördü. Onları uzaklaştırmak istese se başaramadı. Kazlardan kurtulmak için koştu. Baktı ki kazlar üstünde uçuyor. Markete ulaştığında kazlar onu orada bekliyordu. O günden sonra küçük kahramana kazlar her gittiği yere eşlik ettiler.

Dostluk

Kazlarının çocuğa alıştığı için çocuğun peşini bırakmaması “dostluk” değerine örnek gösterilebilir.

“O günden sonra ne zaman evden çıkıp iskele alanına ya da çarşıya incek olsam kazlar beni hiç bırakmaz, arkamdan havalanırlardı” (s.43).

10-Arkadaşlarım farecikler

Ceza evindeki insanların en çok hasret çektiği şeylerden birisi de iki satır laf edecek birilerinin olmasıdır. Bu hikayede ceza evinde kalan birine farelerin bile ne kadar iyi gelebileceğine değinilerek dostluk değerinden bahsedilmiş.

Dostluk

“İşte o zor koşullarda bana en büyük iyiliği fareler yaptı. Beni hiç yalnız bırakmadılar. Arkadaşlık ettiler” (s.58).

11-Güzelini herkes sever

Yazar bir dostunun evine yemeğe gider. Evin hanımı kedileri çok sevdiği için yirmi civarı kedi beslemektedir. Hatta bu evde kediler için ayrı yemek bile pişirilir. Yazarın dikkatini başka bir çeken şey ise kedilerin hepsinin çirkin olmasıdır. Yazar evin hanımına bunun sebebinin sorar. Hanım çirkin ve kimsenin istemeyeceği kedileri arayıp bulup özellikle beslediğini söyleyerek kedilere olan yalın sevgisini bir kez daha kanıtlar.

Sevgi

Evin hanımın en çirkin sakat kedileri bulup beslemesi gerçek ve karşılıksız hayvan sevgisine örnektir.

“Çünkü, dedi, güzel kediyi kim olsa sever, evine alır, bakar. Bu çirkin zavallıları seven, evine alıp bakan olmaz. Onun için ben sokak sokak dolaşıp en çirkinlerini arayıp buluyorum” (s.60).

12-Cezaevinin dostları

Hasan Tahsin’in tutukluluk zamanlarında en yakın arkadaşları evcil hayvanlardı. Ona verilen yiyeceğin bir kısmını hayvanları beslemeye ayırıyordu. Bu iyiliğin altında kalmayan kuş, kedi ve köpek Hasan Tahsin’in yanından ayrılmazdı. Yalnızlığını hayvanlar ile paylaşırdı. O günlerde küçük tekir kedisinin çalınması onu derinden üzmüştü.

Dostluk

Hasan Tahsin’in hayvanlar ile kurduğu bağ “dostluk” değerine örnek verilebilir.

“Bu sevimli hayvanım geceleri bana yararlı bir arkadaş oluyor, bin türlü oyunla beni eğlendiriyordu” (s.65).

13-Yaban kazlarında demokrasi

Anlatıcının Amerika’da katıldığı bir konferansta bu ilginç olaydan bahsedilir. Yaban kazlarının sürü halinde hareket ettiğini görürüz. Fakat yakından incelendiğinde onlara önderlik eden yaban kazının arkadan öne doğru sıra halinde hareket ettiği, liderin sürekli değiştiği gözlenmiştir. Bize sabit gibi görünen yaban kazı sürüsü kendi içinde kurulu bir düzen ile devingenmiş.

Sorumluluk

Sırası gelen yaban kazının sürüye liderlik etmesi ve görev süresi dolunca liderliği diğer yabankazına bırakması hayvanlar arasındaki sorumluluğa örnek gösterilebilir.

“Böyle olduğuna göre yaban kazları şefle, başkanla yönetilmiyor, her yaban kazı sırayla sürüye başkanlık ediyormuş” (s.69).

14-Zıpzip Selim’in vefası

Şair Ümit Yaşar Oğuzcan İstanbul’daki evinde iken onun kuş sevdiğini bilen çocuklar bir sabah ona yaralı bir serçe getirirler. Şair yaralı serçeyi tedavi edip birkaç güne iyileştirir. Bu sırada serçe şairin omzundan inmiyordu. Serçe ve şair birbirlerine çok alışmışlardı. Şair ve oğlu, oğlunun da isminden yola çıkarak serçenin adını Zıpzip Selim koydular. Bir gün balkona gelen serçeleri Selim’in izlemesine dayanamayan şair kuşu kafesten çıkardı ve uçup, diğer kuşların yanına gitmesine izin verdi. Özgür kalan Zıpzip Selim ertesi sabah içeri girmek için kaldığı evin camını gagalıyordu. Şair bu duruma çok duygulandı. Fakat kuşun yeri kafes değildi. Onu biraz kovalayıp oradan uzaklaştırdı. Zıpzip Selim o günden sonra ortalarda görünmedi.

Yardımseverlik

Şair Ümit Yaşar Oğuzcan’ın yaralı serçeyi evine alıp tedavi etmesi “yardımseverlik” değerine örnektir.

“Kuşu aldım. Yarasını ilaçladım. Boş bir kafes vardı evde ona koydum. Üç-dört gün sonra serçe iyi olmuştu” (s.71).

15-Sırrı Bey

Yazarın misafir olduğu evin hanımı hayvanları oldukça seven bir kadındı. Evin hanımı bakıma muhtaç hayvanlar için dernek aracılığı ile yardımda bulunuyordu. Evin kedilerinden biri olan Sırrı Bey'in kilitli olmayan kapıları zıplayarak patisi ile açması nedeniyle, Sırrı Bey ismi evde en çok bahsedilen konulardan biriydi.

Sevgi

Evin hanımının hayvan koruma derneklerinde gönüllü olarak çalışması ve hayvanlar için bağışlarda bulunması "sevgi" değerine örnektir.

"Hayvanları koruma derneklerinden birinde gönüllü çalışıyor, hasta ve bakımsız hayvanlar için yardımlarda bulunuyordu" (s.75).

16-Görev sever tiyatro oyuncusu

Yıldız Kenter Tiyatrosu Fareler ve İnsanlar adlı oyunda rol alan sevimli köpek sahibi ile birlikte tiyatroya erkenden gelir. Oyunun başlamasını kuliste beklerdi. Oyunun haftalarca sergilenmesine rağmen "Görev Sever Köpek" oyuna hiç geç kalmadı. Oyunun bittiği ve Kenter'in turneye gittiği gün tiyatronun arkasında havlama duyuldu. Baktılar ki "Görev Sever Köpek" oyun saatinde evden kaçarak işinin başına dönmüş.

Sorumluluk

Köpeğin oyuna hiç geç kalmaması ve oyun bitiğinde sahibinin yanında olmamasına rağmen tiyatro salonuna yalnız gelmesi "sorumluluk" değerine örnek gösterilebilir.

"Her zaman oyun sırası gelmeden on-on beş dakika önce tiyatronun arka kapısından gelir, kuliste sahneye giriş sırasını beklerdi" (s.76).

17-Saygı duyulan eşek

Hikayenin kahramanı yaşlı eşek yazarın teyzesi ile yaşıyordu. Eşek ile yaşlı kadın birbirlerine çok alışmışlardı. Eşek, sahibi ile arasında kendince bir anlaşma yöntemi geliştirmişti. Sahibinden başka kimsenin sözünü dinlemezdi. Sahibinin surati asılsa inadından vazgeçer, sahibinin dediği şeyi yapardı. Başkalarının işi için gittiğinde üstüne fazla yük

vurulursa bir dahaki sefere yükü atar yürümez, o kişiyi tekmeler ısırmaya çalışırdı. Bu davranışları sayesinde görenlerde saygı duyulması eşek hissi bırakırdı.

Saygı

Eşeginin sadece sahibinin sözünü dinlemesi, sahibine duyduğu saygıya örnek verilebilir.

“Söz dinleyen bir insan gibi, başını döndürüp teyzemi dinledi. Sonra da geri dönüp yavaş yavaş teyzemin yanına geldi, suçlu suçlu başını eğdi. Teyzem armut sepetini yükledi, kendi de bindi. Eşek hiç huysuzlanmadan köye doğru yürüdü” (s.79).

18-Son söz

Yazar son söz kısmında hayvan sevgisinin öneminden ve gerekliliğinden bahsediyor. Yazara göre; “hayvan sevgisinin amacı, hayvanı sevmek için hayvanı sevmek olmamalıdır”. Bu bölümde bazı insanların hayvanlar için gereğinden fazla servet harcadığına, bazı hayvan sever insanların insanları hiç göz kırpmadan katledebildiğine değinilmiş, asıl hayvan sevgisinin bütün canlılara duyulan sevgide saklı olduğundan bahsedilmiştir. “İnsanları seven her kişi hayvanları, doğayı kesinlikle sever” demiş yazar.

Sevgi

Yazarın hayvan sevgisi hakkında bildirdiği görüşleri sevgi değerine örnektir.

“Hayvan sevgisinin amacının insanı sevmek olması gerektiği inancındayım” (s.85).

19-Benim arkadaşlarım kargalar

Anlatıcı, küçük karga yavrusu ile bir yaz günü karşılaşır. Sahipsiz olduğu için karga yavrusunu alıp besliyor. Minik karga yavrusu henüz uçmayı bilmiyordu. Bir gün ortarlardan kayboldu. Onu evin bodrumunda kardeşinin yanında buldular. Kardeşi ondan daha gelişkindi. Bir süre sonra kardeşi uçtu gitti. Çok geçmeden minik karga yavrusu da uçmayı öğrenip başka bir hayata karıştı fakat ona yapılan iyiliği unutmadı. Arada sırada belli saatlerde insan arkadaşını ziyarete geliyordu. Kendini sevdiriyor, yiyeceğini alıp yine kanatlamıp uçuyordu.

Sevgi

Anlatıcının sahipsiz kargayı beslemesi ve onun ile aralarında kurduğu bağ “sevgi” değerine örnek verilebilir.

“Onları biraz seviyor, yiyecek veriyorduk. Yeni arkadaşlar edinmiştik. Sizlere de hayvan beslemeyi öneriyorum” (s.88).

4.2.8.2. Boyalı Tilki Masalı

Boyalı Tilki masalı öykü kitabı tek hikayeden oluşmaktadır. Söz konusu hikaye ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerinin bulunma sayısı **tablo 25’te** gösterilmiştir.

Tablo 25: Boyalı Tilki Masalı öykü kitabında on kök değerinin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Boyalı Tilki Masalı	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-

Eski zamanlarda bir tilkinin karnı açılmış. Bir boya fabrikasının yanındaki kümeşe karnını doyurmak için girmiş. Kümeşe girer girmez tavuklar bağırmaya başlamış. Etraftan sesi duyanlar hemen koşup gelmiş. Tilki canını kurtarmak için boya fabrikasına girmiş. Saklanmak için gördüğü fiçinin içine dalmış. Bu fiçi beyaz renkli boya fiçisiymiş. Tilki oradan çıkıp kırmızı renkli boya fiçisinin ardından tekrar tekrar başka renk boya fiçisinin içine gire çıka rengarenk olmuş ama bu sayede canını kurtarmayı başarmış ve ormanın yolunu tutmuş. Rengarenk olan tilkiyi gören aslan ona kim olduğunu sormuş. Kurnaz tilki aslana, bu güzelliğin bütün hayvanların kralı olduğunu ve kendisine bir saray yapmasını söylemiş. Aslan maymunların kendisi için yaptığı ağaç yuvadan maymunları indirmiş. Tilkiyi oraya çıkarmış ve tilkiyi her gün en güzel yiyeceklerle beslemiş. Günler geçtikçe tilki şişmanlaşmış, aslan zayıflamış. Fakat bir süre sonra tilkinin rengi değişmeye başlamış. Durumu anlayan aslan tilkinin sarayını sallamaya başlamış fakat tilki sarayına çok sıkı tutunmuş. O gün bugündür tilki saraya öyle sıkı sarıldı ki hala aslan ağacı sallamaya devam etmektedir.

Dürüstlük

Tilkinin kendisini ormanın kralı olarak tanıtmaması ve bir süre sonra oyununun ortaya çıkması bu öyküdeki “dürüstlük” değerine örnek gösterilebilir.

“Kurnaz tilki aslanın onu tanımadığını anlayınca, ben demiş, bütün hayvanların kraliyim!” (s.17).

“Bir gün aslan yine yakaladığı avı ona getirmiş. Bir de bakmış ki, bunca zamandır kral diye boğazından kısıp beslediği, kırk yıllık uyuz tilki değil mi!” (s.25).

4.2.8.3. Anıtı Dikilen Sinek

Anıtı dikilen sinek öykü kitabı 18 kısa hikayeden oluşmaktadır. Bu hikayeler on kök değer açısından incelendiğinde 9 hikayede on kök değerden temalar yer aldığı diğer 9 hikayede ise farklı değerlerin işlendiği görülmüştür. On kök değerden temaların yer aldığı hikayeler; Anıtı Dikilen Sinek, Büyük Koyun İmparatorluğu, Bir Kırık Heykel Başının Umudu, Kendini Öldüren Padişah, Köylerin En İyisi Bizim Köy, Kar Baba, Bir Gıdım Bal, Doğ Güneşim Doğ, Yağmur Duası hikayeleridir. Bu hikayeler ana hatları ile özetlenmiş ve içinde on kök değeri bulunduran cümleler alt başlıklar halinde alıntı yapılarak örneklenmiştir. Kitapta on kök değerlerin bulunma sayısı **tablo 26**'te gösterilmiştir.

Tablo 26: Anıtı Dikilen Sinek öykü kitabında on kök değerlerin bulunma sayısı

Kitap Adı	Sevgi	Saygı	Sabır	Dostluk	Adalet	Dürüstlük	Sorumluluk	Yardımsızlık	Vatanseverlik	Özdenetim
Anıtı Dikilen Sinek	1	-	1	1	-	4	-	3	-	1

1-Anıtı dikilen sinek

Bu hikaye büyük bir apartmanın bodrum katında yaşanmıştır. O evde anne baba ve çocuktan oluşan bir aile yaşamaktaydı. Anne ve baba o akşam işten henüz dönmemişlerdi. Evin çocuğu ise oynamak için dışarı çıkmıştı. Bu sırada evin mutfağında yaşayan kara sineklerden biri hava kararmadan dışarı çıkmak için evin penceresine yönelmişti. Çünkü sinekler karanlıkta

uçamıyorlardı. İlk denemesinde başarısız olup cama çarpan genç sinek, neye uğradığı şaşırıldı. Dışarı çıkabilmek için tekrar tekrar cama yöneldi. Her seferinde cama çarptı. Yaşı ve tecrübesi çok olan sinekler onu bu şekilde dışarı çıkamayacağı konusunda uyardılar. Buna rağmen genç sinek dışarı çıkmak için aynı yolu denemekten vazgeçmedi. En sonunda cama o kadar hızlı çarptı ki orada ölüverdi. Ölüsü cama yapışan genç sineğin sonuç getirmeyen gayreti, sinekler tarihinde onun anıtı dikilen sinek olarak anılmasını sağlamıştır.

Özdenetim

Bu hikaye genç sineğin sonuç ne olursa olsun, dışarı çıkmak için aldığı kararın arkasında durması “özdenetim” değerine örnek verilebilir.

“Ben sizin gibi pinekleyeceğime, hiç olmazsa bir çıkış aramak için umutla çırpınıyorum. Pineklemekten çok daha iyidir benim yaptığım. Karışmayın bana!” (s.15).

2-Büyük koyun imparatorluğu

Hayvanlar aleminde kurtlara avlanacakları yer kalmadığı için bütün kurtlar toplanıp bu duruma bir çare aramaya karar verdiler. Kurtların en bilgini, bir koyun imparatorluğu kurma önerisinde bulundu. Hem de bu sayede karınlarını rahatça doyurabileceklerdi. Bu fikir kurtlar tarafından beğenildi. Koyunları kandırıp bir araya getirebilmek için onları büyük bir tehlikenin varlığına inandırmak gerekiyordu. Ayrıca vazgeçilmez bir amaç için mücadele ettiklerini düşünüp kendilerini özel hissetmeliydiler. Bu görev için koyunların arasına casus kurtlar yollandı. Plan işe yaradı. Bazı akıllı koyunlar durumun tehlikesini fark etse de önemli hissetmenin cazibesine kapılan koyunlar Büyük Koyun İmparatorluğu fikrinden vazgeçmedi. İmparatorluk fikri ile bir araya gelen koyunların kaçacak yeri kalmamıştı. Birçoğu kurtlara yem oldu. Topluluğa katılmayan birkaç akıllı koyun, çoğalarak koyunların soyunu devam ettirebildi.

Dürüstlük

Bu hikayede kurtlar tuzak kurarak koyunları kandırmıştır. Koyunların oyuna getirilerek nesillerinin tehlikeye düşürülmesi “dürüstlük” değerine örnek gösterilebilir.

“Koyunları, “Büyük Koyun İmparatorluğu” kurmaya kandıralım. Koyunlar büyük koyun imparatorluğu kurmak için bir alanda toplanınca, o alanı çevirir, koyunları kuşatırız. Karnımız acıktıkça, doyuncaya dek koyunları yeriz” (s.36).

3-Bir kırık heykel başının umudu

Yerin en altında bir horozbina fosili onun iki metre üstünde midye kabuğu, yüzeye en yakın yerde ise bir heykelin kırık başı yüzyıllardır orada sıkılarak yaşamaktaydılar. Yer altında canları çok sıkılıyordu. Eski günlerin, denizin ve güzel havanın hayalini kurup duruyorlardı. Horozbinanın ve midye kabuğunun dışarı çıkmak gibi bir umudu yoktu. Oysa kırık heykel başı insana güveniyordu. İnsanlar ne yapıp edip bir gün onu sıkıştığı yerden kurtaracaktı. Bu yüzden sesini duyurmak için bağırmaya başladı. Sesini, önce ona en yakın olan midye kabuğu duydu. Daha sonra sesi horozbinaya ulaştı. Artık yalnız değillerdi. Birbirleriyle dertleştiler. Kırık heykel başı onlara umuttan bahsetti. O bölgede kuyu açmak isteyen arazi sahibi yüzeye yakın yerlerde su çıkmayınca daha derinleri kazdırdı. Önce bir heykel başı çıktı. Kazmaya devam edilince bir midye kabuğu ardından horozbina fosiline ulaştılar. Çok uzun yıllar bekleyen bu üç nesne özlemini çektikleri hayata kavuştu.

Sabır

Bu hikayede umudunu kaybetmeyen kırık heykel başının arkadaşları ile yüzeye çıkmayı beklemesi “sabır” değerine örnektir.

“Yerin dibindeki horozbina taşılı, midye kabuğu, heykel başı, binlerce yıl yerin dibinde gömülü bekledikten sonra, güneşe, havaya, suya kavuştular. Şimdi üçü yan yana kitaplık rafında duruyorlar” (s.62).

4-Kendini öldüren padişah

Kurnaz padişahın ülkesinde son zamanlarda işler yolunda gitmiyordu. Halk yönetimden ekonomiden ve sosyal düzenden şikayetçiydi. Padişah zaman zaman kılık değiştirip halkın arasına karıştığı için durumdan haberdardı. İşler daha da kötüye gitmesin diye bir çözüm düşündü. Halkın arasına karıştığı zamanlarda halkı padişaha karşı daha da kışkırtıp yönetimi değiştirecekti. Önce gençleri ayaklandırdı. Padişaha karşı olan gençler etrafa zarar verip, yağmalamaya yapmaya başladılar. Bu kez halk yönetimden daha da şikayetçi oldu. Bizim kurnaz padişah isyancılar ile birlikte, tahtında oturan padişahı öldürme kararı aldılar ve bu görevi kendisinin üstleneceğini yandaşlarına bildirdi. Kendisinin bal mumundan bir heykelini yapıp içine hayvan kanı ile doldurttu. Planladığı gün bal mumundan yapılan heykelini kılıçtan geçirerek öldürdü. Ölen padişahın yerine kendisi geçti. Halkın memnuniyetini kazanmış oldu.

Dürüstlük

Bu hikayede padişahın kılık değiştirerek halkı kandırması” dürüstlük” değerinin önemine örnek verilebilir.

“İçlerinde padişaha karşı en ağır yergilerde bulunan kılık değiştirmiş padişahı da, oybirliği ile bu gizli örgütün başkanı seçtiler. Yani padişah kendi kendini devirecekti” (s.107).

5-Köylerin en iyisi bizim köy

Bu hikaye bir ahırda başladı. Ahmet’in kardeşi Fatma ahırda süt dolu bakracı döker. Durumu annesi duymasın diye inek ile bir anlaşma yapar. O sırada içeri annesi girer Fatma yaptığı anlaşmayı annesine anlatır. Daha sonra anne, aynı mantık ile durumu baba duymasın diye inek ile bir anlaşma yapar. Bu silsile sıra Ahmet’e gelinceye kadar devam eder. Ahmet durumun mantık dışılığının farkına varır. Kendisine daha akıllı insanların yaşadığı bir köy aramaya çıkar. Ahmet gittiği her köyde kendi ahırlarında yaşadığı olaydan daha aptalca olaylar ile karşılaşır. Zekası sayesinde kendilerinden yardım isteyen köylülerin sorunlarını bir bir çözer. Onlarca köy gezip, oldukça saçma hikayeler yaşadktan sonra, kendi köyünün yaşamak için en iyi köy olduğuna karar verir. Evin yolunu tutar.

Sevgi

Ahmet’in Uzun yolculuğundan sonra, köylüler arasında anlamlı bir zeka farkı olmamasına rağmen köyüne geri dönmesi “sevgi” değerine örnektir.

“Ahmet gülümsedi. Kendi kendine, “Yine en iyisi bizim köydekiler. Hiç olmazsa kendi köyüm, burada kalmalıyım,” dedi.” “Annesi, babası, kardeşleri Ahmet’in boynuna sarıldılar” (s.121).

6-Kar baba

Mehmet evde yalnızdı. Hava soğuk ve karlıydı. Mehmet dışarıda yağın karı seyrederken aç olduğu için yağın karın şeker olmasını düşünmüştü. O sırada arkadaşları Mehmet’i dışarı oynamaya çağırdılar. Arkadaşları çok iyi giyinmişti. Oysa Mehmet’in ayakları ve üstü inceydi. Bütün çocuklar bir kardan adam yapıp, kardan adamı kar babaya benzetmeye çalıştılar. Akşama kadar oynadılar. Akşam olunca herkes evine dağıldı. Mehmet orada bir süre yalnız kaldı. Mehmet hayal kurmayı severdi. Kar Baba’yı canlı hayal etti. Mehmet’in düşünde Kar Baba

yılbaşında çocuklara hediye dağıttı, terzilik yaptı, fırıncı oldu yoksullara ekmek dağıttı. Mehmet eve gittiğinde aç olmasına rağmen yemek yiyememişti. Soğukta çok beklediği için hastalanmıştı. Annesi onu yatağına yatırdı. Mehmet' rüyasında Kar Baba fırıncıydı. Sıcak fırının başında gelen her yoksula ekmek dağıtıyordu. Kar Baba sıcaklığı onu eritmesine aldırış etmeden, eriyip kaybolana kadar durmadan çalıştı.

Mehmet uyandığında kendini daha iyi hissediyordu. Dışarıya baktı. Hava güneşliydi ve Kar Baba erimişti.

Yardımseverlik

Kar Baba'nın hiç durmadan yoksullara ekmek dağıtması, yılbaşında çocuklara hediye dağıtması, terzi olup yoksulların söküklelerini dikmesi "yardımseverlik" değerine örnektir.

"Hadi git de yoksulları, hastaları, işsizleri, açları, sakatları çağır. Hepsi gelsin. İstedikleri kadar ekmek alsınlar. Buraya gelmeyecekler için de alıp götürsünler, dedi" (s.132).

7-Bir gıdım bal

Yaşlı tefecinin canı bal istemişti. Uşağını bal almaya yollamadan önce, sıkı pazarlık yapması konusunda iyice tembihledi. Uşak en güzel balların satıldığı yere gitti, en iyi balı beşte bir fiyatına satın aldı. Uşak geri dönüş yolunda yaşlı bir kadın ile karşılaştı. Kadın torununun çok hasta olduğunu, her sabah bir gıdım bal yemezse iyileşemeyeceğini söyledi. Uşaktan ona biraz bal vermesini rica etti. Uşak yaşlı kadını alaycı bir tavır ile reddetti. Duruma çok üzülen kadın, o baldan yiyen herkes senin gibi pırtlasın dedi ve herkes yoluna devam etti. Eve dönerken uşak balın tadına baktı ve kadının dediği gibi pırtlayarak konuşmaya başladı. Uşak eve gelince balın tadına bakan tefeci de pırtlamaya başladı. Uşak pırtlamalarının nedenini tefeciye anlattı. Durumu düzeltmek için tefeci elinde bir çanak bal ile kadına gitti. Balın tadına bakan kadını da pırtlamaya başladı. Kadını yaşlı kadını yanına çağırdı. Tefecinin ondan özür dilemesini istedi. Özür karşılığında yaşlı kadın bütün hasta ve yoksul çocuklara tefecinin bal dağıtmasını istedi. Herkes eskisi gibi konuşmaya başlamıştı. Fakat yaşlı kadının torunu artık hayatta değildi. Hiç değilse diğer çocuklar iyi olsundu.

Yardımseverlik

Uşağın yaşlı kadının torunu için bal vermemesi ve tefecinin hatasını telafi etmek için hasta, yoksul bütün çocuklara bal dağıtması "yardımseverlik" değerinin önemine işaretir.

“Bu tefeci, kentimizdeki bütün hasta, yoksul çocuklara her sabah birer tas bal verecek”
(s.144).

8-Doğ güneşim doğ

Kayadibi'nin çocukları uyandıklarında annelerinden ekmek isterdi. Anneleri ise ekmeği güneş doğunca vereceklerini söylerdi. Çocuklar da güneşe “doğ güneşim doğ” diye seslenirlerdi. Fakat köy kayanın batısında olduğu için, bu köyde güneş geç doğardı. Köyün akıllı çocuğu Ali bu duruma çare bulmaya karar verdi. Arkadaşlarını toplayıp kayalarının içindeki gizli geçitten geçerek kayanın diğer tarafına geçtiler. Burada güneş daha parlak, bitkiler daha canlıydı. Ali köylülere durumu anlattı ve evlerini kayanın diğer tarafına taşımalarını teklif etti. Köylüler Ali'yi dikkate almadılar. Ali durumu köye gelen zayıf, hastalıklı görünen Derviş'e anlattı. Derviş onu beslemeleri karşılığında kayayı taşıyabileceğini köylülere teklif etti. Köylüler teklifi kabul ettiler. Derviş kırk gün beslediler. Ali dervişin kurnazlık yaptığını fark etmişti. Köylüler ile anlaşma yaptı. Eğer Derviş kayayı taşıyamazsa, köylüler evlerini kayanın diğer tarafına taşıyacaktı. Gün geldi Derviş köylülerden kayayı sırtına yüklemesini istedi. Köylüler koca kayayı Derviş'in sırtına yükleyemediler. Derviş kayayı taşımaktan kurtuldu. Köylüler Ali'ye verdikleri sözü tutmak zorunda kaldı. Kayadibi Köyünün adı artık Kayaönü'ydü.

Dürüstlük

Derviş'in köylüleri kandırarak kendini kırk gün besletmesi ve olayın sonunda Kayadibi köylülerinin Ali'ye verdiği sözü tutması, “dürüstlük” değerine örnek verilebilir.

“Bu kurnaz Derviş'in amacı, kendini bize kırk gün besletmek. Kırk gün beslendikten sonra buradan savuşup gidecek” (s.153).

“Kayadibi köylüleri ister istemez sözlerinde durdular. Hep birlikte, eski evlerini yıkmaya, sökmeye giriştiler” (s.156).

9-Yağmur duası

Komşu köylerin biri Rum, diğeri ise Türk köyüydü. Rum köyünün papazı ve Türk köyünün imamı sağlık işleri ile uğraşiyor aynı zamanda kurak günlerde yağmur duasına çıkıyorlardı. Genelde papazın yağmur duası tutmuyor, imamın duasının ardından yağmur yağıyordu. Bu iki din adamının araları pekiyi değildi. Bir gün bacakları çok ağrıyan imam, şifa için papaz Vasil'in evine gitti. Ondan yardım istedi. Papaz imama ilaç hazırlayıp onun ağrılarını

dindirdi. İmamın romatizması yüzünden yağmurun yağma zamanını tahmin edip duaya çıktığını öğrenmişti. Papaz imama ne zaman isterse ona ilaç yapabileceğini söyledi bu sayede yağmurun yağma zamanını öğrenip imamdan önce duaya çıkabilecekti. Artık papazın yağmur duaları kabul oluyordu. Memleketinde yaşamaya başlayan Papaz Vasil romatizma ilacının reçetesini imama bir mektup ile yolladı. İmam ise her yağmur duasında eski arkadaşını hasret ile anımsadı.

Yardımseverlik

Papazın imam arkadaşının ağrılarını dindirmek için ilaç hazırlaması “yardımseverlik” değerine örnektir.

“Veysel Hoca kardeşim, elimden geleni yaparım. Bu senin sızılarını dindirecek ilacı biliyorum. Bu gece hazırlarım, yarından tezi yok, evine kendim getiririm” (s.177).

Dostluk

Veysel Efendi'nin yıllar sonra bile komşu köyün papazını anması ve papazın meleketinde yaşamaya başladıktan sonra ilacın tarifini imama yollaması aralarında oluşan dostluğa örnektir.

“Veysel Hoca ilacını kendisi yapmaya başladı. Her yağmur duasına çıkışında, “ah Vasil Efendi kardeşim...” diyerek eski komşu Rum köyünün papazı Vasil'i anardı” (s.181).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen bulgulara dayanılarak sonuçlar hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Çalışmanın bulguları literatürde yer alan benzer çalışmalar ile karşılaştırılarak çalışma diğer çalışmalar ile aralarındaki benzerlik ve farklılık açısından değerlendirilmiştir. Bulgulara dayanılarak öneride bulunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada ünlü Türk yazarların çocuk edebiyatı alanında yazdığı öykülerde geçen değerleri incelemek ve bu öykülerin değerler eğitimi açısından önemini analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırma 24 adet öykü kitabında yer alan 71 öykü doküman analizi yöntemi ile kök değerleri taşınması bakımından detaylı olarak tek tek incelenmiş, betimsel analiz ve içerik analizi yönteminden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sadece sekiz Türk yazarının kitaplarında incelemeler içerdiği için bu yazarların çalışmalarına dayanarak diğer Türk yazarların öykü kitaplarında hangi değerlerin işlendiğinin ve yazarların diğer öykü kitaplarının ve yazarların diğer öykü kitaplarının bu açıdan incelenmesi yönünde diğer araştırmacılara örnek teşkil etmiştir.

Bu araştırma on kök değer açısından ele alınmış olup, incelenen öykülerin on kök değeri hangi oranda taşıyıp taşımadığı ve kitaplarda geçen öykülerin değerler eğitimi açısından önemi hakkında değerlendirme yapılmıştır. Araştırmanın geneline bakıldığında incelenen öykü kitaplarının tamamında sevgi değeri toplamda 49 kez işlenmiştir ve araştırmada en çok yer alan değerdir. Sorumluluk değeri araştırmanın tamamında 41 defa yer alan değer olarak en çok işlenen değerler arasında yer alır. Çalışmanın tamamında yardımseverlik değerine 36 kez, dürüstlük değerine 25 kez, dostluk değerine 23 kez, adalet değerine 17 kez, sabır değerine 14 kez, özdenetim değerine 12 kez, saygı değerine 11 kez yer verilmiştir. Çalışmanın en az işlenen vatanseverlik değeri çalışmada 1 kez yer almıştır.

Rıfat Ilgaz'ın incelenen öykü kitaplarında en çok “sevgi, dürüstlük, adalet, sorumluluk ve yardımseverlik” değerlerine yer verilmiş, vatanseverlik değerine hiç yer verilmemiştir. Özdenetim ve sabır değerine toplamda bir kez yer verilmiş iken saygı ve dostluk değerine iki kez yer verilmiştir. Rıfat Ilgaz öykü kitapların çok işlenen değerleri çocuklara kazandırmada faydalı olabileceği görülmüştür. Yaşar Kemal'in incelenen öykü kitaplarında en çok “sevgi” değerine yer verilmiş, “vatanseverlik” hariç diğer değerler incelenen kitapların en az birinde

yer almıştır. Yaşar Kemal'in öykü kitaplarının çok işlenen değerlerin kazandırılması açısından işlevsel olabileceği görülmüştür. Behiç Ak'ın incelenen öykü kitaplarında “sevgi” , “sorumluluk” ve “dostluk” değerlerine daha fazla yer verildiği için bu değerlerin kazandırılmasında kitapların uygun olduğu görülmüştür. Vatanseverlik değeri incelenen kitaplarda hiç yer almazken diğer değerlere incelenen kitapların en az birinde yer verilmiştir. Behiç Ak'ın öykü kitaplarının değerler eğitimi açısından yararlı olabileceği görülmüştür. Gülten Dayıoğlu'nun incelenen üç öykü kitabında en çok sorumluluk değeri yer alırken “sevgi, dostluk, dürüstlük ve yardımseverlik değerlerine çok sayıda yer verilmiştir. Gülten Dayıoğlu'nun incelenen öykü kitaplarında on kök değer arasından hiç bahsedilmeyen değer yoktur. Vatanseverlik ve özdenetim değeri incelenen öykü kitaplarında en az geçen değerler arasındadır. Gülten Dayıoğlu kitaplarının kök değerler açısından zengin içerik taşıdığı ve öne çıkan değerlerin eğitiminde faydalanılabilir olduğu görülmüştür. Hidayet Karakuş'un incelenen öykü kitaplarında en çok yer alan “sevgi” değeridir. Yardımseverlik, dostluk ve sabır değerleri incelenen kitapların en az birinde yer almaktadır. Özdenetim, vatanseverlik, sorumluluk, dürüstlük, adalet değerlerine bu kitaplarda hiç yer verilmemiştir. Hidayet Karakuş'un incelenen eserlerinin öne çıkan değerlerin kazandırılmasında uygun olduğu görülmüştür. Eflatun Cem Güney'in incelenen kitaplarında çoğunlukla “yardımseverlik” değeri yer almıştır. Bunun yanında incelenen kitapların en az birinde sorumluluk ve dürüstlük değeri işlenmiştir. Diğer kök değerlere hiç yer verilmemiştir. Eflatun Cem Güney'in incelenen öykü kitaplarının yardımseverlik değerinin kazandırılmasında etkili olabileceği tespit edilmiştir. Muzaffer İzgü'nün incelenen kitaplarında “sevgi ve sorumluluk” değerleri çoğunlukla yer verilmiştir. Sabır ve vatanseverlik değeri bu kitaplarda hiç yer almamıştır. Diğer kök değerler ise incelenen kitapların en az birinde yer almaktadır. Muzaffer İzgü'nün incelenen öykü kitaplarının öne çıkan değerleri kazandırmada etkili olabileceği görülmüştür. Aziz Nesin'in incelenen öykü kitaplarında sevgi, dürüstlük ve yardımseverlik değeri en çok işlenen değerlerdir. İncelenen kitaplarda vatanseverlik ve adalet değerine hiç yer verilmemiştir. Diğer kök değerlerin kitapların en az birinde yer aldığı görülmüştür. Aziz Nesin kitaplarının öne çıkan değerlerin kazandırılmasında faydalı olabileceği görülmüştür.

Araştırmanın konusu olan ünlü Türk yazarlarının, incelenen öykü kitaplarının tamamı ele alındığında on kök değer arasından en çok sevgi değerinin yazarlar tarafından vurgulandığı görülmüştür. Çalışmamızın bu sonucuna benzer şekilde Ertürk'ün (2023), Ziya Gökalp masallarını değerler eğitimi açısından incelendiği çalışmasında da sevgi değerinin Ziya Gökalp tarafından en çok vurgulanan kök değer olduğu belirtilmiştir. Yir (2019) tarafından Bilgin

Adalı'nın eserlerini değerler eğitimi açısından incelediği araştırmasında bizim araştırmamızın sonucunda olduğu gibi en çok yer verilen değer 92 kez yer verilen sevgi değeri olduğu görülmektedir.

Ünlü Türk yazarlarının incelen öykü kitaplarında en çok işlenen değer sevgi değeri, en az işlenen değer ise vatanseverlik değeridir. Yapılan çalışmanın sonucundan farklı olarak Çalık (2021), Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı eserlerini değerler eğitimi açısından incelemiş, çalışmasında en çok işlenen değer yardımseverlik değeri, en az işlenen değer ise sevgi ve özdenetim kök değeri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmada incelenen kitapların tamamına bakıldığında on kök değer arasından hiç bahsedilmeyen değer bulunmadığı, ünlü Türk yazarların öykü kitaplarının değerler eğitimi açısından faydalı olabileceği görülmüştür. İncelen öykü kitapları çocukların hayal dünyasına hitap ederken değer eğitime katkı sağlayıcı niteliktedir. Bazı kitaplarda hayvanlardan bolca bahsedildiği için çocuklara değer eğitimi verilirken hayvan sevgisi ile katkı sağlanması çocuklar açısından ilgi çekici olacaktır. Bazı kitaplarda ise kültürümüzü yansıtan, yaşanmış gerçek olaylara yer verildiğinden bu kitaplardan faydalanmak çocuğun içinde bulunduğu topluma adaptasyonunu sağlayarak değer eğitime katkıda bulunacaktır.

Ünlü Türk yazarların çocuk öykülerinde toplumumuzun temel aldığı değerlere yeterince yer verildiğinden ve öykülerin on kök değerden en az birini taşıdığı için bu kitaplar okullarda değerler eğitimi çalışmalarında faydalanılabilir niteliktedir. Bu çalışmanın kök değerleri taşıma durumuna benzer olarak, Bayır (2016)'ın "sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi" konulu araştırmasında, sınıf öğretmenlerine göre ilkokullarda değer eğitimi sürecinde vatan sevgisi, duyarlılık, doğa sevgisi, sorumluluk, paylaşma, dürüstlük, saygı, yardımlaşma, dini değerler, hoşgörü ve temizlik değerlerinin vurgulanmasının gerektiği araştırmanın elde edilen sonuçlarındandır.

Ünlü Türk yazarların incelen eserlerinde bazı değerler ağırlıklı olarak işlenmiş iken, bazı kitaplarda bazı değerlere hiç yer verilmemiştir. Çalışmanın bu sonucuna benzer olarak Öztürk (2013)'ün İlköğretim 100 temel eserde manzum metinlerdeki değerler konulu çalışmasında da bazı değerler bazı eserlerde sıklıkla işlenirken bazıları geniş bir yelpazede eserlere yayılmıştır. Çalışkanlık, vatanseverlik, estetik ve dürüstlük değerleri eserde çeşitli şekillerde tespit edilen bu türden değerlerdir.

Değerler eğitimi ve 10 kök değer konulu çalışmasında Topal (2019)'a göre: içinde bulunduğumuz toplumun faydasına ve toplumsallaşmayı olumlu anlamda hedef alan eğitim sisteminin amaçlarından biri de değer eğitimidir. Eski eğitim uygulamalarında genel hedefler içinde yer almış olan değerler, yeni eğitim uygulamalarında daha fazla öne çıkmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak değerler eğitimin günümüzde önem kazandığını ve yapılan bu araştırmanın değerler eğitiminin önemini ortaya koyma açısından gerekli olduğu görüşüne ulaşılabilir.

5.2. Öneriler

Çalışma sonucunda araştırmanın bulgularına dayanılarak aşağıdaki önerilere ulaşılabilir.

1. Yapılan çalışmada ünlü Türk yazarların çocuklar için yazdığı öykü kitaplarında sevgi değerinin çok işlendiği görülmüştür. Çocuklara sevgi değerinin kazandırılmasında Türk yazarların öykü kitaplarından yararlanılabilir.
2. Ünlü Türk yazarlarının çocuk öykü kitapları on kök değer açısından zengin içerik taşımaktadır. Bu kitaplar değerler eğitimi çalışmalarında faydalı olabilecek niteliktedir. Çocukların daha rahat ulaşabilmesi için bu kitaplara sınıf kitaplığında daha çok yer verilebilir.
3. İncelenen öykülerde işlenen konular Türk kültürünün manevi değerlerini taşıdığı ve yansıttığı için okullarda öğrencilere değerler eğitimi verilirken Türk yazarların öykü kitaplarından yararlanılması işlevsel ve anlamlı kaynaklar olarak çocuklara değer eğitimi kazandırılmasında faydalı olabilir.
4. Türk yazarlarının öykü kitaplarında özellikle sevgi, adalet, dostluk ve yardımseverlik değerlerine bolca yer verilmiş olması, bu değerler çocuklara kazandırılırken ebeveynler tarafından yardımcı kaynaklar olarak kullanılabilir.
5. İncelenen öykülerde yer alan kök değerlerin çoğunlukla bulunduğu kısımlar Hayat bilgisi ve Türkçe derslerinde örnek olay yöntemi ile problem çözme çalışmalarında ders materyali olarak kullanılabilir.
6. Bu çalışmada ünlü Türk Yazarların öykü kitapları on kök değeri taşıması bakımından ve değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Bu yazarların öykü kitaplarında geçen değerlerin çocuklar üzerindeki önemi ve etkisi bakımından incelenebilir.
7. Çalışmada yer alan kitaplardaki öykülerin on kök değeri taşıma durumu incelenirken bazı öykülerde geçen konuların kök değeri destekleyen yardımcı değerler ile ifade edildiği görülmüştür. Türk yazarlarının kitaplarındaki öyküler kök değerleri destekleyen alt değerleri de ele alarak incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Acemoğlu, A.(2022). Ömer Seyfettin Öykülerinde Değerler Eğitimi (Doktora Tezi). Dokuz Eylöl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ak,B.(2023). Galata'nın Tembel Martısı (50.Baskı). İstanbul. Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- Ak, B.(2023). Güneşi Bile Tamir Eden Adam (74.Baskı). İstanbul. Günışığı Kitaplığı Yayınları.
- AK, N. (2006). Aziz Nesin'in Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akin, Z.ve Öztürk, E. (2021). Değer Eğitimi Sürecinde Okul – Aile İşbirliği: Bir Nitel Çalışma. Değerler Eğitimi Dergisi, 19(42), 73-112. <https://doi.org/10.34234/ded.912583>
- Arıkan, Y. (2018). Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, Y. (2022). MEB Anadolu Masalları Okulöncesi Kitap Serisinin Masal Anlatıcılığı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş, Ö. T. (2017). Türkiye'de Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilere Kazandırılması İstenen Olumlu Özellikler Üzerindeki Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34), 41-60.
- Bağci, H. (2023). Mavisel Yener'in "Dolunay Dedektifleri" Roman Serisinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 48(48), 271-289. <https://doi.org/10.29228/ijla.73509>.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? Ahi Evran Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>.
- Bayır, Ö. G. Deveci, H. ve Köse, T. Ç. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre İlkokullarda Değer Eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* (KEFAD) 17(3), 317-339.
- Bezirci, A. (1992). Rifat Ilgaz. İstanbul: Çınar Yayıncılık.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). Basics of Gualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. Thousand Oaks: Sage.
- Çalık, F. (2021). Rifat Ilgaz'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim enstitüsü.
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.

- Çelikkaya, H. (2013). Eğitim ve Yönetimde Sevgi Faktörü. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(8), 67-72.
- Çet, A. (2021). Okul Öncesi Şarkı Dağarcığının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü.
- Çılgın, A. S. (2005). Çağını Anlatan Bir Çocuk Edebiyatçısı: Gülten Dayıoğlu. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (8), 35-46.
- Dayıoğlu, G.(2024). Dört Kardeşiler (86.Baskı). İstanbul. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Dayıoğlu, G.(2024). Fadiş (110.Baskı). İstanbul. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Dayıoğlu, G.(2021). Yalan Üç Ayaklıdır (13.Baskı). İstanbul. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Derse, G. E., ve Coşkun, H. (2021). Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.738543>.
- Doğaner, M. (2021). Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Değerler Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dökme, K. (2019). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Değerler Yönünden İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Düzenli, E. (2019). Hidayet Karakuş'un Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Unsurları Bakımından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bayburt Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü.
- Eğridere, Z. Z. (2019). Mevlana'nın Mesnevi'sinden Seçmelerin Bulunduğu Çocuk Kitaplarının Çocuk Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Emiroğlu, S. (2005). Eflatun Cem Güney'in Eserlerinde Dil ve Çocuk Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, E. (2008). Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarıyla Mizah Unsurları Yönüyle İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertürk, P. (2023). Ziya Gökalp Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güney, E.C.(2007). Açıl Sofram Açıl. Ankara. Yelkovan Yayınları.
- Güney, E.C.(1980). Ağlayan Nar ile Gülen Ayva. İstanbul. İtimat Kitapevi Yayınları.
- Güney, E.C. (1985). Zindandan Gelen Mektup. İstanbul. Petek Yayıncılık.
- Gürsoy, T. Z. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun Hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Güvensoy, Ş. B. (2024). Hanzade Servi'nin Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Friese, M., & Hofmann, W. (2009). Control me or I will control you: Impulses, trait self-control, and the guidance of behavior. *Journal of Research in Personality*, 43(5), 795-805. <https://doi.org/10.1016/J.JRP.2009.07.004>
- Frischhut, M. (2022). *The Ethical Spirit of EU Values: Status Quo of the Union of Values and Future Direction of Travel*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-12714-4>.
- Horasan, A. E. (2015). Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Açısından İncelenmesi (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasiprogram.pdf(MEB, Basın Açıklaması, 2017 Temmuz). Er. Tar. 19 Aralık 2024.
- (https://ulkeryorukoglubilsem.meb.k12.tr/icerikler/ogm-materyal-tarafından-hazırlanan-10-kok-deger_15044115.html).(Erişim Tarihi: 10.02.2025).
- İlgaz, R.(2018). Cankurtaran Yılmaz (6.Baskı). İstanbul. Çınar Yayınları.
- İlgaz, R.(2025). Bacaksız Okulda (45.Baskı). İstanbul. Çınar Yayınları.
- İlgaz, R.(2023). Öksüz Cıvcıv (14.Baskı). İstanbul. Çınar Yayınları.
- İpek, O. (2017). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal'ın Eserlerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İşcan, C. D. (2007). İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İzgü, M.(2020). Anneannemin Erikli Bahçesi (18. Basım). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M.(2024). Bulutlara Simit Satan Çocuk (27. Basım). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- İzgü, M.(2024). Yumurtadan Çıkan Öğretmen (30. Basım). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- Kaplan, K. (2013). Hidayet Karakuş'un Roman ve Hikâyelerinde Yer Alan Eğitsel İletiler (Yüksek Lisans Tezi).Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, O. (2012). Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masalların Çocuklarda Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakuş, H.(2020). Kardan Adam Kaçtı (9.Basım). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- Karakuş, H.(2023). Sayısal Çocuk (15.Basım). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- Karakuş, H.(2012). Sevgi Kuşları (7.Basım). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 62-80.

- Kavakli, T., ve Uçan, D. M. H. (2019). Mavisel Yenerin Masal Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kemal, Y.(2022). Beyaz Pantolon (10.Baskı). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.
- Kemal, Y.(2014). Yağmurla Gelen (12.Baskı). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.
- Kemal, Y.(2022). Yeşil Kertenkele (6.Baskı). İstanbul. Yapı Kredi Yayınları.
- Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (1999). Foundations Of Behavioral Research. New York: Harcourt College Publishers.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. In M. Köylü (Ed.), Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi (20–50). Nobel Akademi Yayıncılık..
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal Of Social Sciences Institute. 15, 170-189.
- Koç, O. (2021). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitaplarına Yönelik Toplumsal Bir Bakış. *International European Journal of Managerial Research Dergisi (EUJMR)* 379-395.
- Kösecioğulları, U. (2022). Feyza Hepçilingirler'in Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya.
- Morsümbül, Ş. (2014). Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mushtaq, M., ve Akram, W. (2022). Moral Values Of Socially Oppressed Primary School Children Of Jammu & Kashmir And Punjab. 19(2), 2499-2509.
- Nesin, A. (2024). Anıtı Dikilen Sinek (3.Baskı). İstanbul. Nesin Yayınevi.
- Nesin, A. (2023). Boyalı Tilki Masalı (3.Baskı). İstanbul. Nesin Yayınevi.
- Nesin, A. (2023). Hayvanlar Takımı (12.Baskı). İstanbul. Nesin Yayınevi.
- Özcan, S. (2023). Opinions of Classroom Teachers on Values Education in Primary School Curriculum. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 11(2), 153-160. <https://doi.org/10.17478/jegys.1300101>.
- Özdemir, Z. (2020). Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi Ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, H. (2013). İlköğretim 100 Temel Eserdeki Manzum Metinlerde Değerler (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özübal, E. (2024). Sevda Müjgan Yüksel’in Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Rode, O. (2015). Values Oriented Environment Principles in Folk Primary School. Education Reform in Comprehensive School: Education Content Research and Implementation Problems, 82-91. <https://doi.org/10.17770/ercs2014.1132>.
- Sağlam, E., ve Genç, S. Z. (2015). İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(4), 1708-1728.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. İçinde *Advances in Experimental Social Psychology* (C. 25, ss. 1-65). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6).
- Sorkun, S. S. (2023). Yaşar Kemal'in Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, M. (2021). Değerlerin Tanımı ve Sınıflandırılması. 19 Mayıs Üniversitesi. Ansiklopedi Makalesi. 40-62.
- TDK (2024), Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TDK (2017), Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Topal, Y. (2019). Değerler Eğitimi ve On Kök Değer. Mavi Atlas Araştırma Makalesi 7(1), 245-254. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.543521>.
- Uysal, Z. (2024). Mavisel Yener'in "Dolunay Dedektifleri" Roman Serisinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 48(48), 271-289. <https://doi.org/10.29228/ijla.73509>.
- Utyupova, G. Y., Baiseitova, Z. B., ve Mukhamadiyeva, A. A. (2016). Value Forming Education of Prospective Primary School Teachers in Kazakhstan and Germany. *SCIENCE EDUCATION*, 11(9), 2607-2618.
- Van Delden, J. J. M., ve Van Der Graaf, R. (2021). Social Value. İçinde G. Laurie, E. Dove, A. Ganguli-Mitra, C. McMillan, E. Postan, N. Sethi, ve A. Sorbie (Ed.), *The Cambridge Handbook of Health Research Regulation* (1. bs, ss. 46-55). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108620024.007>.
- Wong, M., & Power, T. G. (2023). Control/value Appraisals and Achievement Emotions in Primary School Children in Hong Kong: The mediating role of academic coping. *Children and Youth Services Review*, 154, 107128. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107128>.
- Yazici, D. K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. Niğde Üniversitesi. 19, 24.
- Yılmaz, A. (2018). Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanları (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M., ve Yılmaz, Ö. F. (2017). Sınıf ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 737-748. <https://doi.org/10.14686/buefad.308908>.

Yir, B. B. (2019). Bilgin Adalı'nın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

